

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА
НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ
ЗА ПЕРИОДА 2008-2013 ГОДИНА

{ 2012 год. }

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Оценката на въздействието на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008-2013 година е изготвена от Междуведомствена работна група, назначена със Заповед № РД 09-1396/11.09.2012 г. на министъра на образованието, младежта и науката. В състава ѝ са включени представители на: *Агенция по заетостта, Асоциация на индустриалния капитал в България, Българска академия на науките, Балкански институт по труда и социалната политика, Българска търговско-промишлена палата, Българска стопанска камара, Конфедерация на независимите синдикати в България, Конфедерация на работодателите и индустриалците в България, Конфедерация на труда „Подкрепа”, Министерство на културата, Министерство на образованието, младежта и науката, Министерство на труда и социалната политика, Национална агенция за професионално образование и обучение, Национален статистически институт, Съюз за стопанска инициатива, Фондация „Пайдея”, Център за контрол и оценка на качеството на училищното образование, Център „Отворено образование”, Център за развитие на човешките ресурси.*

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	Error! Bookmark not defined.
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	6
СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ	9
1. ВЪВЕДЕНИЕ	12
1.1. Обхват на оценката на въздействието на НСУЦЖ	12
1.2. Критерии за формулиране на оценката за изпълнение на НСУЦЖ	13
1.3. Източници на информация	15
2. ОБХВАТ И СЪДЪРЖАНИЕ НА НСУЦЖ	16
3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА НСУЦЖ	19
3.1. Резултати от изпълнението на НСУЦЖ	19
3.2. Резултати, свързани с ефикасността от изпълнението на НСУЦЖ	23
3.3. Степен на постигане на целите на НСУЦЖ (ефективност)	26
3.3.1. Напредък по отношение на водещите цели на НСУЦЖ	27
3.3.2. Напредък по отношение на постигане на специфичните цели на Приоритет 1 и Приоритет 2 от НСУЦЖ	39
3.3.3. Икономически и социални показатели	59
3.4. Целесъобразност, уместност и съгласуваност на НСУЦЖ	67
3.5. Оценка на процеса и координацията	71
3.5.1. Стратегически процес	71
3.5.2. Координация на национално, регионално и местно ниво	74
4. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	74
4.1. Обща оценка на изпълнението на НСУЦЖ	74
4.2. Препоръки до края на периода на действието на НСУЦЖ	78
4.3. Препоръки за периода 2014-2020 г.	79
ПРИЛОЖЕНИЯ	83

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ	Агенция по заетостта
БВП	Брутен вътрешен продукт
БСК	Българска стопанска камара
БТПП	Българска търговско-промишлена палата
ЕСЕТ	Европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението
ЕС	Европейски съюз
ECTS	Европейска система за кредити във висшето образование
ESCVET	Европейска система за кредити в професионалното образование и обучение
EQAVET	Европейска рамка за качество на професионалното образование и обучение
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИООВ	Изследване на образованието и обучението на възрастни
КНСБ	Конфедерация на независимите синдикати в България
КРИБ	Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
КТП	Конфедерация на труда „Подкрепа”
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МК	Министерство на културата
ОВ	Оценка на въздействието
МОМН	Министерство на образованието, младежта и науката
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПВСНСВО	Национална програма „Въвеждане на система за национално стандартизирано външно оценяване”
НПИКТУ	Национална програма „ИКТ в училище”

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

НПК	Национална програма „Квалификация”
НПММБУ	Национална програма „Модернизация на материалната база в училище”
НПОУМ	Национална програма „Оптимизация на училищната мрежа”
НПРСО	Национални програми за развитие на средното образование
НПСГВУ	Национална програма „С грижа за всеки ученик”
НПУТУ	Национална програма „Училището – територия на учениците”
НРС	Наблюдение на работната сила
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
НСУЦЖ	Национална стратегия за учене през целия живот
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество
ОПАК	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
ОПК	ОП „Конкурентноспособност”
ОПРР	ОП „Регионално развитие” 2007-2013
ОПРЧР	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013
ПНУ	Преждевременно напуснали училище
ПОО	Професионално образование и обучение
УЦЖ	Учение през целия живот
ЦРЧР	Център за развитие на човешките ресурси

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Критерии за оценка на НСУЦЖ.....	13
Таблица 2. Основни въпроси за оценка на НСУЦЖ.....	14
Таблица 3. Скала на степените за напредък	15
Таблица 4. Относителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение по пол и степен на завършено образование	33
Таблица 5. Относителен дял на преждевременно напусналите училище на възраст 18-24 години по статистически райони	34
Таблица 6. Коефициент на записване на децата в детските градини и подготвителни групи/класове на възраст 3-6 години от населението на същата възраст	38
Таблица 7. Население на възраст 25 - 64 навършени години по завършена степен на образование, пол, трудов статус и местоживееене	41
Таблица 8. Оценка на четивните способности на 15 годишните- PISA, ниво 1	45
Таблица 9. Мобилност по Програмата за УЦЖ на ЕС, 2009-2012 г.	52
Таблица 10. Население по икономическа активност и придобита образователна степен във възрастова група 15-24 навършени години	62
Таблица 11. Участие в различен вид образование и обучение по статус на заетост, 2011 г.	63
Таблица 12. Съгласуваност на база приоритети на НСУЦЖ и тяхната обвързаност с действащи европейски и национални стратегически документи и програми.....	69
Таблица 13. Брой на стратегически документи на общини и области, които имат имат отношение към УЦЖ	73
Таблица 14. Степен на напредък при постигане на целите на НСУЦЖ.....	77
Таблица 15. Участие на населението на възраст 25-64 г. във формално образование и обучение, по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене, 2011 г.....	153
Таблица 16. Участие на населението на възраст 25-64 г. в неформално обучение, по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене, 2011 г.....	153
Таблица 17. Участие на населението на възраст 25-64 г. в самостоятелно образование и обучение по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене, 2011 г.....	154
Таблица 18. Участвали във формално, неформално или самостоятелно учене по пол, образование и статус на заетостта през 2007 г. и 2011 г.	155
Таблица 19. Участие на населението на възраст 25-64 г. в учене през целия живот в 27 държави-членки на ЕС (LFS – EU).....	156

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Таблица 20. Относителен дял на преждевременно напусналите училище по статистически райони, 2007 и 2011 г.	157
Таблица 21. Завършили средно образование сред младите хора - дял в % на лицата, завършили средно образование на възраст 20-24 години, 2007 и 2011 г.	157
Таблица 22. Коефициент на записване на децата на възраст 3-6 г. в детски градини и подготвителни групи, 2006/07-2011/12 учебни години.	158
Таблица 23. Равнище на грамотност за четене – дял на лицата с ниско равнище на грамотност за четене сред 15 –годишните.	159
Таблица 24. Дял на завършилите бакалаври и магистри по тесни области на висшето образование.	162
Таблица 25. Завършили образователно-квалификационна степен по области на висше образование.	164
Таблица 26. Дял на завършилите математика, наука и технологии, по години.	166
Таблица 27. Брой и дял на студенти (бакалаври и магистри), завършили предходна образователна степен в чужбина.	167
Таблица 28. Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование.	167
Таблица 29. Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование.	168
Таблица 30. Население на 25 – 64 г. навършени години по степени на завършено образование.	171
Таблица 31. Образователна структура на населението по години, възрастови групи и степени на придобито образование.	171
Таблица 32. Бюджетни разходи за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) по социално-икономически цели.	173
Таблица 33. Разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование.	173
Таблица 34. Дял на разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование, по години, към общите разходи.	174
Таблица 35. Публични разходи за образование като % от БВП.	174
Таблица 36. Заявени работни места за специалисти по области на образованието.	176
Таблица 37. Общо заявени и незаети работни места, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011 г.	176

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Таблица 38. Общо заявени и незаети работни места по степен на завършено образование, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011	177
Таблица 39. Дял на младите хора на възраст 20-24 г. с основно и по-ниско образование, които не са заети и не са включени в образование и обучение	178

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ

Графика 1. Дял на населението на възраст 25-64 г. в учене през целия живот по статус на заетост.....	28
Графика 2. Дял от населението на възраст 25-64 години, което участва в учене през целия живот в страните членки на ЕС (27).....	28
Графика 3. Равнище на участие на населението на възраст 25-64 години във формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене през 2007 г. и 2011 г.	29
Графика 4. Равнище на участие на възрастни в образование и обучение по статус на заетост.....	30
Графика 5. Равнище на участие на възрастни в различни форми на образование и обучение по статус на заетост.....	30
Графика 6. Дял на преждевременно напусналите училище по райони на планиране, 2007 г. и 2011 г.	33
Графика 7. Относителен дял на напусналите училище по степени на образование.....	34
Графика 8. Дял на завършилите средно образование сред населението на възраст 20-24 години.....	35
Графика 9. Дял на завършилите най-малко средно образование, на възраст 20-24 г. в страните членки на ЕС през 2011 г.	36
Графика 10. Дял на завършили висше образование сред населението на 30-34 навършени години в ЕС (27) през 2007 и 2011 г.	36
Графика 11. Динамика в дела на завършили висше образование на възраст 30-34 навършени години в България и сред избрани страни от ЕС	37
Графика 12. Нетен и групов нетен коефициент на записване на децата на възраст 3-6 г.	38
Графика 13. Образователна структура на населението на възраст 25-64 навършени години, 2007 г. и 2011 г.....	40
Графика 14. Завършили образователни степени по възрастови групи, за 2011 г.	42
Графика 15. Дял на неграмотните в рамките на собствената етническа група, 2011 г.	43
Графика 16. Равнище на грамотност по четене, ниво 1 по PISA 2009	44
Графика 17. Разпределение на постиженията по математика, за 2009 г.	46
Графика 18. Завършили висше образование по тесни области на образованието, 2007 – 2011 г.	48

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Графика 19. Завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки по години и избрани държави.....	49
Графика 20. Завършили висше образование сред жените в областите математика, природни и технически науки, по години и избрани държави.....	50
Графика 21. Структура на студентската мобилност по държави за 2011 г.....	54
Графика 22. Дял и динамика в броя на студентите (бакалаври и магистри), завършили предходна образователна степен в чужбина	54
Графика 23. Структура на студентите, завършили предходна образователна степен в чужбина, 2011 г.	55
Графика 24. Публични разходи за образование като % от БВП, по национална методология	56
Графика 25. Разходи за образование в хил. лв. за 2006-2009 г.	56
Графика 26. Публични инвестиции в образование и обучение, ЕС(27), 2006-2009 г.....	57
Графика 27. Заетост сред населението на възраст 20-64 години (ЕС 27) по степен на завършено образование.....	60
Графика 28. Средногодишен доход в EUR на хората с основно и по-ниско образование, по страни	66
Графика 29. Участие във формална, неформална или самостоятелна форма на образование и обучение по пол и години	179
Графика 30. Преждевременно отпаднали от образование и обучение, 18-24 г., по райони на планиране	179
Графика 31. Среден абсолютен прираст в дела на завършилите висше образование, сред населението на 30-34 навършени години, за последните 5 години (2007-2011г.).....	180
Графика 32. Завършили по тесни области на образование, за 2007-2011г.	180
Графика 33. Дялове на завършилите бакалавър и магистър по тесни области на образование за 2007-2011 г.....	181
Графика 34. Образователна структура на населението, за 2006-2011 г.	182
Графика 35. Студентска мобилност в абсолютно изражение по учебни години	182
Графика 36. Интервал в зела на зетите сред населението на възраст 20-64 навършени години, с основно и по-ниско образование, за 2011 г.	183
Графика 37. Незаети и неучащи деца на 20-24 годишна възраст.....	183
Графика 38. Обявени свободни работни места по Програми за заетост за специалисти по области на тяхното образование, през 2007 и 2011 г.....	184

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ
ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 39. Общ брой на обявените свободни работни места по Програми за заетост, през 2007 и 2011 г.	184
Графика 40. Обявени свободни работни места по Програми за заетост за безработни лица без квалификация и специалност, през 2007 и 2011 г.	185
Графика 41. Процент на децата от 0 до 17 години, живеещи в бедност, през 2011 г.	185

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Оценка на въздействието на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008-2013 г. (НСУЦЖ) е изготвена в изпълнение на Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) и Заповед № РД 09-1396/11.09.2012 г. на министъра на образованието, младежта и науката. Тя представлява систематичен и обективен преглед на напредъка и преценка за ефективността на постигнатите резултати до 2011 г.

Оценката на въздействието на НСУЦЖ поставя акцент върху ефикасността и ефективността на политиката за учене през целия живот, като същевременно разглежда устойчивостта на постигнатото въздействие и определя основните фактори за неговия успех или неуспех. Заложените дейности са преценени от гледна точка на релевантност и полезност в контекста на актуалните политики на национално и европейско ниво.

Министерството на образованието, младежта и науката предприема за първи път разработване на оценка на въздействието като инструмент за подобряването на качеството и съгласуваността на процеса на разработване на политики в областта на образованието и обучението. Целта е да се постигне по-пълна осведоменост както на лицата, вземащи решения, така и на широката общественост относно резултатите от прилагането на политиката за учене през целия живот.

1.1. Обхват на оценката на въздействието на НСУЦЖ

Оценката на НСУЦЖ поставя във фокуса анализа на изпълнението и неговото качество. Целите на междинната оценка на НСУЦЖ са:

- ❖ оценка на резултатите от изпълнението на НСУЦЖ за периода 2009-2011 г.;
- ❖ оценка на степента на постигане на целите на НСУЦЖ;
- ❖ оценка на целесъобразността, уместността и съгласуваността на НСУЦЖ;
- ❖ оценка на процеса и координацията;
- ❖ изводи и препоръки за последната година от изпълнението на стратегията и за следващия програмен период 2014-2020 г.

От методологическа гледна точка НСУЦЖ представлява **средносрочен рамков документ**, определящ средносрочните цели и приоритети на националната политика за УЦЖ.

Важна характеристика на НСУЦЖ е, че нормативната уредба не предвижда разпоредби, свързани с планирането и оценяването на ученето през целия живот. В същото време самата стратегия предвижда разработване на планове за действие, като специфични **оперативни документи**, чрез които се осигурява практическото изпълнение на рамковия документ. Затова, междинната оценка на НСУЦЖ се базира на преглед и анализ на **реализирани дейности**, както пряко свързани с политиката за учене през целия живот през 2009 г., така и с изпълнението на **План за действие за периода 2010-2011 г.**

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Оценката на резултатите от изпълнението обхваща периода от 2009 до 2011 г. за да установи доколко процесите, свързани с развитието на политиката за УЦЖ, са се случили в обществената действителност. Това трябва да доведе и до предприемане на корективни действия по отношение на изпълнението в следващия период от действието на Стратегията, обхванат в приетия План за действие за 2012-2013 г. В този смисъл междинното оценяване произтича от средносрочния рамков характер на Стратегията и следва да се превърне в подходяща основа за планирането и управлението на следващия програмен период (2014 - 2020 г.).

За целите на настоящата оценка *политиката за учене през целия живот* е дефинирана като **интегриран многосекторен подход за определяне на цели и изпълнение на мерки за стимулиране на участието на цялото население в дейности за учене през целия живот.**

Основни финансови инструменти за реализация на политиката за УЦЖ са **оперативните програми, разработени в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., Програмата за учене през целия живот на ЕС и Националните програми за развитие на средното образование.**

1.2. Критерии за формулиране на оценката за изпълнение на НСУЦЖ

Основните индикатори за наблюдение на НСУЖ, определени в самата стратегия, не осигуряват достатъчна база за изготвяне на многоаспектна дълбочинна оценка, затова оценката е направена въз основа на предварително дефинирани **критерии за оценка на изпълнението (Таблица 1)**, които определят **качеството и степента на изпълнение** на целите и приоритетите на политиката за УЦЖ в страната.

Таблица 1. Критерии за оценка на НСУЦЖ

Критерии за оценка	Дефиниция
Съответствие и съгласуваност	Оценка на съответствието на целите на НСУЦЖ във връзка с установените проблеми и потребности
Ефективност	Степента, в която постигнатите резултати демонстрират, че специфичните цели са били постигнати
Ефикасност	Отношението между вложените ресурси – както финансови, така и човешки, спрямо постигнатите резултати
Полезност	Степента, в която постигнатите резултати и предлаганите услуги отговарят на нуждите
Устойчивост	Степента, в която постигнатите резултати и тяхното въздействие е стабилно в дългосрочна перспектива

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Използвани са описателни формулировки като **рамкови качествени критерии** за представяне на напредъка по отношение на изпълнението на целите и приоритетите на българската политика за учене през целия живот, така както са определени в Методика за междинна оценка на НСУЦЖ.

При формулиране на оценката чрез различни техники е събрана информация, която характеризира качеството на изпълнение на целите и приоритетите на НСУЦЖ.

Таблица 2. Основни въпроси за оценка на НСУЦЖ

<i>Тематични области:</i>	<i>Основни оценъчни въпроси:</i>
Оценка на изпълнението	<p>Полезни ли са заложените индикаторите за даване на точна и навременна картина за изпълнението и за осъществяване на ефективен мониторинг и оценка?</p> <p>Какви са резултатите и напредъкът по отношение на постигането на целите на НСУЦЖ?</p> <p>Постигат ли се количествените цели по отношение на резултатите и каква е вероятността за постигане на целите по отношение на въздействията?</p> <p>Спазват ли се определените срокове в плановете за изпълнение на стратегията и кои са причините за забавянето?</p>
Оценка на уместността на стратегията	<p>Съответстват ли целите на стратегическия документ на:</p> <ul style="list-style-type: none"> политиките на ЕС? националните политики? основните проблеми и нужди на целевите групи? <p>Съществуват ли нови фактори и тенденции? Налице ли са важни промени в контекста?</p> <p>Запазва ли се приоритетността на нуждите и целите? Ако не, кои са новите нужди и новите приоритети или какво преподаване на приоритетите е необходимо да се извърши за следващия период?</p> <p>Кой участва в процеса на планиране и има ли</p>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Оценка на стратегическия процес и координацията

определени отговорности по отношение на участието?

Отчита ли се мнението на потенциалните крайни бенефициенти на етапа на планиране/оценка на нуждите и нагласите?

Запознати ли са заинтересованите страни с НСУЦЖ?

Осъществяват ли се периодични прояви с участието на всички партньори за взаимна оценка на действията и разглеждане на възможностите за подобряване на координацията?

Използва ли се НСУЦЖ като инструмент за регионално и местно планиране?

Напредъкът в изпълнението на целите и приоритетите, както и измененията на разгледаните общи индикатори, характеризиращи социално-икономическото състояние са оценени по следната скала (*Таблица 3*): **силно ограничен напредък; ограничен напредък; напредък; известен напредък; напредък.**

Таблица 3. Скала на степените за напредък

Скала на степените за напредък			
силно ограничен напредък	ограничен напредък	известен напредък	напредък
25%	50%	75%	100%

В заключение са представени препоръки и насоки за предприемане на мерки до края на периода на действие на настоящата стратегия, както и за разработване на Национална стратегия за УЦЖ за периода 2014-2020 г.

1.3. Източници на информация

При изготвянето на оценката на въздействието са използвани количествени и качествени данни.

Количествени данни:

- ❖ Статистическа информация от Националния статистически институт;
- ❖ Статистическа информация от Европейската статистическа служба;
- ❖ АДМИН;
- ❖ Агенция по заетостта и др.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Качествената информация е събрана чрез анкети със служителите (*Приложение 2*) в предприятия и интервюта с представители на ключовите участници в процеса на изпълнение на НСУЦЖ.

2. ОБХВАТ И СЪДЪРЖАНИЕ НА НСУЦЖ

НСУЦЖ е приета с Решение на МС, отразено в Протокол № 42 от 30.10.2008 г.

НСУЦЖ е **средносрочен** национален документ за развитието **на ученето през целия живот** в Република България. Стратегията дава препоръки за действията, които трябва да се предприемат от правителството във връзка с бъдещата подготовка на българските граждани за активно участие в една нова глобална икономика, изградена на основата на знанието.

НСУЦЖ посочва приоритетните направления за развитие на УЦЖ, дейностите за постигането им, необходимите промени в законодателството, механизмите за финансиране, индикаторите за измерване на напредъка.

Документът съдържа 4 основни части, както следва:

- ❖ Концептуална рамка на ученето през целия живот.
- ❖ Ученето през целия живот в различните етапи на развитието на личността.
- ❖ Приоритетни направления на ученето през целия живот.
- ❖ Индикатори за измерване на напредъка, свързан с УЦЖ.

Визията, целите и приоритетите на НСУЦЖ са дефинирани на базата на съществуващата европейска политика в тази област и включват на общо равнище шестте ключови послания, представени в Меморандума за УЦЖ на ЕС:

- ❖ всеобхватен и постоянен достъп до учене с цел овладяване и актуализиране на умения, необходими за активно участие в обществото, основано на знания;
- ❖ повишаване на инвестициите в човешките ресурси;
- ❖ ефективни методи на преподаване и учене;
- ❖ значително подобряване на разбирането и оценяването на участието в учебния процес и резултатите от него, особено в областта на неформалното и самостоятелното учене;
- ❖ подобряване на консултантските услуги – осигуряване на високо качество на услугите по информиране и консултиране;
- ❖ довеждане на ученето възможно най-близо до дома на учещите.

Определената в НСУЦЖ **визия** е: „До 2013 година да се постигне значително нарастване на участието на гражданите в Република България в процеса на учене през целия живот, да им се осигури свободен достъп и условия за обучение, за да се развият като отговорни към себе си и обществото личности, използвайки възможностите на съвременното знание”.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Стратегическата цел на НСУЦЖ е създаване на условия всеки гражданин в Р България да развива личностните си и професионалните си знания, умения и способности за подобряване на собственото си благосъстояние и на конкурентоспособността на националната икономика чрез:

- повишаване на адаптивността на всеки човек към икономическите и социалните промени;
- насърчаване на участието във всички форми на УЦЖ за професионално и личностно развитие.

Определени са следните **водещи цели** до 2013 г.:

- ❖ Участие в УЦЖ на 5% от населението на възраст 25-64 години.
- ❖ Дял на рано (преждевременно) напусналите образователната система от 12%.
- ❖ Дял на лицата на възраст 20-24 години със завършено средно образование от 85%.

С оглед на общите европейски тенденции, **основните приоритети** на УЦЖ в България се определят като:

- ❖ достъп до учене през целия живот и разширяване на възможностите за образование и обучение;
- ❖ възможности за придобиване и усъвършенстване на ключови компетентности;
- ❖ активизиране на социални партньори за участие в процеса на УЦЖ ;
- ❖ валидиране и сертифициране на резултати от неформално и самостоятелно учене;
- ❖ високо качество на образованието и обучението и достъп до информация;
- ❖ качествени услуги по информиране, ориентиране и консултиране;
- ❖ подкрепа за социално включване;
- ❖ обучение на обучаващи.

Изброените по-горе приоритети са обединени в 2 приоритетни направления:

- ❖ **Приоритетно направление:** Подобряване на възможностите за достъп до учене през целия живот
- ❖ **Приоритетно направление:** Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот

Всяко приоритетно направление съдържа насоки за бъдещо развитие и е конкретизирано със специфични дейности. За всички дейности са посочени срокове за изпълнение.

За постигане на специфичните цели и по двете приоритетни направления са определени 10 **области на интервенция**:

- ❖ Съвременни изисквания към учебното съдържание
- ❖ Професионалното обучение в контекста на УЦЖ
- ❖ Обучение на работното място
- ❖ Ключовите компетентности в процеса на УЦЖ

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

- ❖ Обучение на учители, обучители и академичен състав
- ❖ Ориентиране през целия живот
- ❖ Признаване на квалификациите
- ❖ Оценяване на резултатите от ученето
- ❖ Научноизследователско осигуряване на УЦЖ
- ❖ Финансово осигуряване на ученето през целия живот

В НСУЦЖ са определени 11 **индикатора за измерване на напредъка**, свързан с УЦЖ:

- ❖ участие в предучилищната подготовка (дял в % на записаните деца в детските градини и подготвителните групи/класове на възраст 3-6 години от населението на същата възраст);
- ❖ равнище на грамотност за четене – дял на лицата с ниско равнище на грамотност за четене сред 15 –годишните (ниво 1 и по-ниско по скалата на PISA за грамотност за четене);
- ❖ преждевременно напуснали училище (дял в % на лицата на възраст 18-24 г., които не са завършили средно образование и не участват във формално образование или неформално обучение от населението на същата възраст);
- ❖ завършили средно образование сред младите хора - дял в % на лицата , завършили средно образование на възраст 20-24 години, сред лицата на същата възраст;
- ❖ завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки-завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки на 1000 лица на възраст 20-29 години;
- ❖ международна мобилност на студентите и докторантите, учещи в България – дял в % на мобилните студенти и докторанти от общия им брой, по критериите страна на предходно образование и гражданство;
- ❖ участие в УЦЖ - дял в % на лицата на възраст 25-64 г., участвали в образование и обучение:
  - ✓ за период от 4 седмици преди изследването;
  - ✓ за период от 12 месеца преди изследването;
- ❖ образователна структура на населението;
- ❖ инвестиции в образованието и обучението – общо и от публични и частни източници;
- ❖ дял на разходите за образование и обучение от БВП- по методология на Евростат за изчисляване финансовите разходи за формално образование;
- ❖ съотношение между броя на обучаемите и броя на компютрите в средното образование.

Посочените индикатори са без изходни и целеви стойности. Това наложи при осъществяване на оценката да се направи допълване на целите и индикаторите. Това се осъществи въз основа на заложените приоритетни направления и насоки за бъдещо развитие, при спазване на основните изисквания за конструиране и избор на индикатори.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Общата качествена оценка за напредъка по индикаторите е осъществена чрез използването и анализирането на четири признака, свързани с:

- ❖ абсолютното положително изменение за периода, за който се извършва оценката¹¹;
- ❖ сближаване със стойност, приета за еталон (*за еталонна е приета средната стойност на 27^{те} европейски държави-членки на ЕС по всички индикатори с изключение на представянето по PISA; за PISA като еталон е определена Финландия, държавата с най-високи стойности в Европа*);
- ❖ коефициент на годините с положително изменение за периода на оценка;
- ❖ постижимост на заложената целева стойност, определена чрез наслагване на средногодишното изменение за периода на оценката, до крайната дата за постигане на целта.

НСУЦЖ не предвижда **механизъм за наблюдение** на изпълнението на определените цели и приоритети.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА НСУЦЖ

3.1. Резултати от изпълнението на НСУЦЖ

Изводите са направени на основата на Отчет за изпълнението на Плана за действие за 2010-2011 година (*Приложение 1*). Общият брой на мерките, заложи в Плана и за двете приоритетни направления, е 64.

Мерките, свързани с подобряване на възможностите за достъп са 23 бр. (36 %), а тези, които се отнасят до осигуряване на качеството и ефективността - 41 бр. (64%).

Обобщените резултати показват, че от Плана за действие за 2010-2011 година са изпълнени 31 бр. (48%) мерки, а статус на неизпълнени имат 33 бр. (52%). Тези данни сочат, че в края на 2011 г. политиката за УЦЖ, определена в НСУЦЖ, следва неустойчива тенденция към постигане на **ограничен напредък**.

Дефинирането на политиката за УЦЖ чрез интегрирания многосекторен подход наложи да бъдат изведени допълнително и интегрирани специфични цели, които обединяват достъпа, качеството и ефективността на УЦЖ, независимо от диференцирането им в отделни приоритетни направления. Те са формулирани, както следва:

- ❖ **Личностен потенциал.** Максимално развитие на потенциала на всеки участник в УЦЖ и осигуряване на възможности за пълноценна социална реализация в професионален, граждански и личностен план.
- ❖ **Доверие, диалог и отговорност.** Ясно формулиране на отговорностите, оптимизиране и координиране на дейността на участниците в процеса на УЦЖ на национално, регионално и институционално равнище, както и засилване на доверието в

¹¹ По индикатори, по които не е налична стойност за 2011 г. е използвана последна година с налични стойности.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

образователната система чрез диалог, информираност, широко обществено съгласие и ангажираност у българските граждани за участие в реформирането ѝ.

- ❖ **Финансово осигуряване.** Споделено финансиране на дейности за УЦЖ с цел постигане на по-голяма ефикасност.
- ❖ **Оценка.** Осигуряване на измеримост и мониторинг на политиките, чрез насърчаване/стимулиране на научноизследователската дейност и усъвършенстване на начините за събиране на качествена информация за УЦЖ.

Приоритетно направление 1: Подобряване на възможностите за достъп до учене през целия живот

Специфичните цели на *Приоритет 1* на НСУЦЖ, включват:

- ❖ Създаване на разнообразни възможности за формално, неформално и самостоятелно учене, съответстващи на пазара на труда;
- ❖ Насърчаване на участието на различни социални групи в дейности по УЦЖ, вкл. и специално внимание на специфичните групи в риск;
- ❖ Разработване на по-ефективни подходи, съобразени със спецификата при обучението на възрастни с помощта на подходящи учебни методи;
- ❖ Повишаване на гъвкавостта за осигуряване на по-добри възможности за повторен вход в системата на образованието и обучението за всички групи от населението;
- ❖ Гарантиране на мобилността на учещите и заетите чрез въвеждане на система за трансфер и натрупване на кредити в процеса на обучение за придобиване на квалификация и индивидуализиране на личностното и професионалното развитие;
- ❖ Разработване на механизми за валидиране и сертифициране на резултати от формално и неформално обучение, самостоятелно учене и създаване на съгласувана система за признаване на всички постижения на ученето – знания, умения и компетентности;
- ❖ Формиране на култура за учене и мотивация за учене чрез развитие на консултирането и ориентирането през целия живот в училищата, в университетите и на работното място.

Общият брой на мерките по Приоритет 1 е 23 бр., като най-много са мерките в етапите от личностното развитие, свързани с училищното образование и продължаващото обучение (съответно по 10 бр. за всеки от тях), а най-малко са планираните мерки в предучилищното възпитание и подготовка и висшето образование, за които са предвидени съответно по 1 и 2 бр. мерки. Броят на изпълнените мерки е 15 бр. (65 %), а за останалите 8 бр. (35%) мерки липсва информация или постъпилите данни са частични.

За постигане на целите на това приоритетно направление са предприети действия за създаване на стимулираща учебна среда за задържане на учениците в училище;

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

подобряване на образователната инфраструктура, изграждане на достъпна архитектурна среда за децата и учениците със специални образователни потребности, провеждане на професионално ориентиране на възрастни лица.

Реализират се програми и проекти за: по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст; преодоляване на негативните тенденции за лицата, преждевременно напуснали училище (обучение по ограмотяване, обучение за придобиване на ключови компетентности; увеличаване на услугите за търсещите работа лица – обучение, стажуване и чиракуване); създаване на система за кариерно ориентиране в училищното образование; повишаване привлекателността на професионалното образование. Изградена е национална мрежа от 37 информационни бюра за информиране и консултиране на работодатели и заети лица. Създадени са електронни платформи за обучение на възрастни. За облекчаване на административните процедури, свързани с продължаващото професионално обучение, е надградена съществуващата информационна система чрез създаване на регистри.

Извод за степента, в която е осъществен напредък по Приоритет 1:

Данните, които се отнасят за мерките, обхванати от Приоритет 1, позволяват да се твърди, че по отношение на **подобряване на възможностите за достъп до УЦЖ** е осъществен **известен напредък**.

Степента на напредъка по този приоритет е определена въз основа на постигнатото изпълнение в два от етапите на личностното развитие, попадащи в обхвата на приоритетното направление. Това са училищното образование (70 %) и продължаващото обучение (80%). Степента на напредъка е определена по диференциран начин (чрез признака „известен“), тъй като по отношение на другите два етапа от приоритетното направление (предучилищно възпитание и подготовка и висше образование) няма изпълнени мерки. На практика въздействието на констатирания известен напредък по отношение на училищното образование и продължаващото обучение, се неутрализира от силно ограничения напредък за предучилищното възпитание и подготовка и висшето образование. Върху цялостната картина за резултатите от изпълнението по това приоритетно направление оказват влияние не само изцяло неизпълнените мерки, но и тази група от мерките, които са в процес на изпълнение, тъй като те попадат в обсега на степента „силно ограничен напредък“.

Приоритетно направление 2: Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот

Специфичните цели на *Приоритет 2* на НСУЦЖ включват:

- ❖ Създаване на предпоставки за ефективно функционираща система за УЦЖ, обезпечена с: нормативна уредба, материално-техническа база, мотивиран човешки ресурс, финансови средства, получени в нужното количество и качество.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

- ❖ Разработване на системи за гарантиране качеството на УЦЖ, насочени към учебното съдържание, учебната среда, методите за преподаване, методите за оценяване, съвременните форми на обучение, квалификацията на обучаващите и др.
- ❖ Въвеждане на система за управление и мониторинг на качеството на образование и обучение. Прилагане на индикаторите за качество на ЕС.
- ❖ Квалификация на учители, обучаващи и преподаватели.

Общият брой на мерките по Приоритет 2 е 41 бр. Най-много мерки са заложи за областта на интервенция, свързана с професионалното образование и обучение в контекста на УЦЖ (10 бр.), а най-малко – за обучение през свободното време и обучение на работното място, вкл. и по отношение на мерките, свързани със съвременните изисквания към учебното съдържание във висшето образование. Изпълнени са 16 бр. мерки (39%), а за 25 бр. (61%) липсва информация или постъпилите данни са частични.

За постигане на целите, определени в това приоритетно направление, са предприети действия за: разработване и приемане на Национална квалификационна рамка; осигуряване на допълнително обучение за ученици с цел повишаване на постиженията им по общообразователна подготовка; повишаване качеството на тестовете за всички видове изпити, свързани с външното оценяване; актуализиране на Списъка за професионално образование и обучение; повишаване на квалификацията на учители, преподаватели във висши училища и директори на обучаващи институции; обучение на заети и безработни лица, вкл. чрез ваучери; осигуряване на стаж за младежи, като форма на обучение на работното място.

Създадени са и функционират Центрове за насърчаване на предприемачеството във висши училища. В процес на разработване е информационна система за оценка на компетенциите на работната сила.

Постигнатото обаче е крайно недостатъчно, като се имат предвид: недостатъчните основни умения на учениците, които са основополагащи за качеството на ПОО, висшето образование и продължаващото обучение на възрастните; липсата на мотивация на учителите и преподавателите за да работят по-добре; лошото физическо състояние на училищната инфраструктура и на повечето от културните институции (читалища и библиотеки).

България е изправена пред предизвикателството за цялостно подобряване на качеството и ефективността на системата за образование и обучение. Важна стъпка в тази посока е подготовеният проект на Закон за предучилищното и училищно образование.

Извод за степенята, в която е осъществен напредък по Приоритет 2:

Първоначалните данни за мерките, обхванати от Приоритет 2 позволяват да се твърди, че по отношение на **осигуряване на качеството и ефективността на УЦЖ** е осъществен **ограничен напредък**.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Степента на напредъка по Приоритет 2 е определена въз основа на постигнатото изпълнение в десетте области на интервенция.

Допълнителна вътрешна диференциация по отношение изпълнението на областите на интервенция сочи, че в 2 области на интервенция (Съвременни изисквания към учебното съдържание във висшето образование и Обучение през свободното време) напредъкът е силно ограничен, в други 4 (Съвременни изисквания към учебното съдържание в средното образование; Ключови компетентности в процеса на УЦЖ; Обучение на учители, обучители и академичен състав и Професионално образование и обучение в контекста на УЦЖ) се разполага между силно ограничен и ограничен напредък, а за останалите 3 (Обучение на работното място, Ориентиране през целия живот, Сравняване, оценяване и признаване на резултатите от ученето) се констатира ограничен напредък. С цел създаване на цялостна картина за изпълнението по този приоритет са представени данни за изпълнението на мерките в 9 области на интервенция, тъй като една от областите в Плана (Съвременни изисквания към учебното съдържание) е допълнително декомпозирана по отношение на средното и висшето образование.

Сравнението на данните за изпълнението на мерките по двете приоритетни направления показва, че планирането на дейностите и мерките, свързани с осигуряване на качеството и ефективността, са били по-скоро амбициозни. Доминиращото място, което заема Приоритет 2 на етапа на планирането (41 бр. или 64%), е силно разколебано при отчитане на изпълнението, тъй като от общия брой (33 бр. или 52 %) на неизпълнените мерки по Плана 25 бр. или 61 % са свързани с осигуряване на качеството и ефективността на УЦЖ.

Обратна посока на развитие следва изпълнението на дейностите и мерките по Приоритет 1. Ако на плановия етап мерките и дейностите, свързани с подобряване на възможностите за достъп до УЦЖ са имали по-малка относителна тежест (23 бр. или 36 %), то констатирането на постигнатия известен напредък се дължи именно на 48% от изпълнените мерки, вкл. и на тези от тях (15 бр. или 65 %), които допринасят за изпълнението, както на Приоритет 1, така и на целия План за действие за 2010-2011 г. в изпълнение на НСУЦЖ.

В Плана за действие за 2010-2011 г., и по двете приоритетни направления, са включени мерки, които могат да бъдат групирани в зависимост и от други подходи на финансиране (11 бр. или 17 %). Това са мерки, за които не се изисква финансиране (9 бр.) или такива, които ще доведат до планирания резултат чрез бюджетите на съответните институции (2 бр.). От гледна точка на планирането, управлението и изпълнението тези начини за финансиране съдържат както реални възможности за намиране на вътрешни институционални финансови резерви, така и евентуални рискове, при наличие на ограничено бюджетно финансиране, за дезинтегриране от изпълнението, дори и в случаите когато институциите са инициатори за планиране на мярката.

3.2. Резултати, свързани с ефикасността от изпълнението на НСУЦЖ

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Мерките, попадащи в обхвата на специфичните цели на *Приоритет 1* на НСУЦЖ, се финансират от:

- ❖ **Държавния бюджет:** бюджетите на МОМН, МТСП, ЦКОКУО, НСИ, бюджетите на общините и програми на ЦОИДУЕМ;
- ❖ **Национални програми за развитие на средното образование:** НПОУМ, НПВСНСВО, НПИКТУ, НПУТУ (Модул „Подкрепа на целодневното обучение на учениците от начален етап” и Модул „Ученически национални състезания и национални и международни олимпиади”), НПММБУ (Модул „Създаване на достъпна архитектурна среда”), НПСГВУ (Модул „Осигуряване на допълнително обучение на учениците за повишаване на нивото на постиженията по общообразователна подготовка”);
- ❖ **Оперативните програми:** ОПРЧР, ОПРР, ОПАК;
- ❖ **Конкретни проектни интервенции:** Проект „Интеграция на децата и учениците от етническите малцинства в образователната система”; Проект „Сигурност чрез закона, гъвкавост чрез КТД”; Проект „Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони”, финансирани със средства от ОПРЧР.

Мерките, попадащи в обхвата на специфичните цели на *Приоритет 2* на НСУЦЖ, се финансират от:

- ❖ **Държавен бюджет:** от бюджет на МОМН, бюджет на МТСП, бюджет на МИЕТ, бюджет на НАПОО, бюджет на ЦКОКУО,
- ❖ **Национални програми за развитие на средното образование:** НПСГВУ (Модул „Осигуряване на допълнително обучение на учениците за повишаване на нивото на постиженията по общообразователна подготовка”) НПУТУ (Модул „Ученически национални състезания и национални и международни олимпиади”) НПС – ВСНСВО, НПС-К (Модул „Квалификация на учители”)
- ❖ **Оперативни програми:** ОПРЧР
- ❖ **Съвместно финансиране между доставчици, потребители и работодатели:** Германска техническа помощ, InWent – Германия,

Вторичната информация относно финансовите ресурси, осигуряващи въздействието на изпълнените дейности и мерки, се отнася **само за конкретните финансови инструменти, посочени в Плана за действие за 2010-2011 г.** Тя има за цел да създаде достоверна картина единствено за този двугодишен период от изпълнението на НСУЦЖ.

Общият размер на средствата от **Националните програми за развитие на средното образование** за периода 2010-2011 г. е в размер на **68 222 410 лв.**

В структурата на приоритетните оси **ОПРЧР** има най-голяма степен на обвързаност между приоритетите в НСУЦЖ и двата плана за действие, приети за нейното изпълнение.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

По отношение на отделни елементи от политиката за УЦЖ Програмата включва две приоритетни оси:

Приоритетна Ос 3 е свързана с подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието. Нейната цел е насочена към повишаване пригодността за заетост на работната сила чрез качествени услуги в образованието и обучението, ефективно работещи образователни и обучителни институции и устойчиви връзки между образованието, професионалното обучение и бизнеса. В тази Ос са включени три области на интервенция. Те се отнасят до: (1) подобряване качеството на услугите в образованието и обучението; (2) модернизация на системата за образование и обучение и (3) укрепване на връзките между институциите за образование и обучение, научноизследователския сектор и бизнеса. В края на 2011 г. договорените схеми/операции по Ос 3 са 10 бр., а финансовите средства по тях са в размер на 72 409 455 лв.

Приоритетна ос 4 е свързана с подобряване на достъпа до образование и обучение. Нейната цел е насочена към по-успешната социална и трудова реализация на хората чрез подобряване на условията за равен достъп до образование и обучение и развитие на системата за учене през целия живот. В обхвата на тази Ос са включени три области за интервенция, които се отнасят до: (1) достъпа до образование и обучение на групи в неравносложно положение; (2) децата и младежта в образованието и обществото и (3) развитие на системата за учене през целия живот. В края на 2011 г. договорените схеми/операции по Ос 4 са 9 бр., а финансовите средства по тях са в размер на 227 861 379 лв.

Общият размер на финансовите средства и по двете оси от ОПРЧР е в размер на **300 270 834 лв.**

Общият размер на средствата от **Националните програми за развитие на средното образование** за периода 2010-2011 г. е в размер на **68 222 410 лв.**

Общият финансов ресурс по **Програмата на ЕС за УЦЖ** (секторни подпрограми „Коменски”, „Леонардо да Винчи”, „Грюндвиг”, „Еразъм” и учебни визити за периода 2010-2011 г. е в размер на 59 151 979 лв.

Констатации във връзка с ефикасността на изпълнението:

Съществуването на различни финансови инструменти, чрез които се финансират елементи от политиката за УЦЖ (приоритети, области за интервенция, дейности, мерки и др.) все още не води до интегриран подход за финансиране на политиката за УЦЖ. Всеки от финансовите инструменти осигурява въздействие до границите на своята собствена целева рамка, която съдържа само отделни елементи от политиката за УЦЖ. Средствата от държавния бюджет и национални програми за развитие на средното образование са концентрирани предимно по посока на формалната образователна система. Тя има реални възможности (ресурсни, кадрови, материално-технически и др.), както и потенциал за изпълнение на дейности за УЦЖ, които може да бъдат осъществявани в рамките на изискванията на системата на делегираните бюджети. Оперативните програми допринасят основно за политиката за сближаване на ЕС, а техните основни цели произтичат от

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

приоритетите на европейските структурни фондове. Споделеното финансиране между доставчици, потребители и работодатели има важен роля за осъществяване на най-широкообхватни и целево ориентирани интервенции по отношение елементи от политиката за УЦЖ, но неговите прояви, вкл. и в Плана за действие за 2010-2011 г. са все още инцидентни.

Събраната вторична информация, свързана с вложените ресурси, предназначени за развитие на политиката за УЦЖ, е недостатъчна. При отчитането на Плана за действие за 2010-2011 г., част от отговорните институции не обвързват резултатите от изпълнението с вложените ресурси, което не позволява да се оцени обективно отношението между размера на вложените ресурси (финансови, човешки и др.) и постигнатите непосредствени резултати.

Финансирането и в двата плана за действие е определено по общ начин. От една страна, този подход произтича от средносрочния рамков характер на НСУЦЖ и същността на плановете за действие като оперативни документи за нейното изпълнение, но от друга, на етапа, отчитащ изпълнението на резултатите от политиката за УЦЖ, този механизъм не идентифицира по ясен и категоричен начин ефектите от въздействието.

Извод за ефикасността от изпълнението:

Измерването на ефектите от политиката за УЦЖ налага да бъде изграден гъвкав финансов механизъм, осигуряващ по-ефективно изпълнение на заложените мерки и дейности. Неговото създаване следва да е съобразено със средносрочния характер на стратегическия документ, определящ политиката за УЦЖ, оперативния характер за плановете за нейното изпълнение и конкретизация на отговорностите по отчитането на резултатите.

3.3. Степен на постигане на целите на НСУЦЖ (ефективност)

За измерване на напредъка по отношение на поставените цели в НСУЦЖ са определени **11 индикатора**, посочени по-горе. Три от тях са определени като **водещи цели** до 2013 г.:

- ❖ Участие в УЦЖ на 5% от населението на възраст 25-64 години;
- ❖ Дял на преждевременно напусналите образователната система от 12%;
- ❖ Дял на лицата на възраст 20-24 години със завършено средно образование от 85%.

Извършена е реконструкция на цитираните по-горе 11 индикатора. Към тях са добавени и нови индикатори и/или такива, получени чрез въвеждане на допълнителни признаци.

Общият брой на изследваните индикатори е 20, като те са обособени в следните групи:

- ❖ 5 бр. индикатори за измерване на водещите цели на НСУЦЖ (участие в УЦЖ на населението на 25-64 г., преждевременно напуснали училище на възраст 18-24 г.,

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

завършили средно образование на възраст 20-24 г., завършили висше образование на възраст 30-34 възраст; участие в предучилищна подготовка);

- ❖ 10 бр. индикатори за измерване на специфичните цели на Приоритетни направления 1 и 2 от НСУЦЖ (образователна структура на населението, неграмотно население, равнище на грамотност за четене, съотношение между броя на обучаемите и броя на компютрите в средното образование, завършили висше образование по тесни области на образование, международна мобилност на студентите и докторантите, инвестиции в образование и обучение, дял на разходите за образование и обучение от БВП, достъп до информация за образование и обучение, участие в културни събития, участие в обществени събития);
- ❖ 5 бр. индикатори за измерване на икономически и социални показатели (заетост, икономическа активност, безработица, реализация на пазара на труда, доходи).

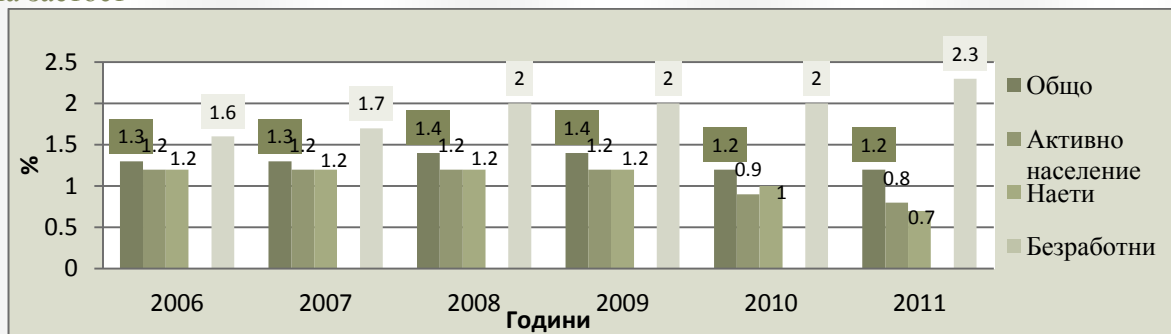
3.3.1. Напредък по отношение на водещите цели на НСУЦЖ

- ❖ **Участие в УЦЖ на 5 % от населението** (дял, изразен в процент на лицата на възраст 25-64 г., участвали в образование и обучение за период от 4 седмици преди изследването).

Три проучвания предоставят данни, които дават възможност за оценка на участието на възрастните в образование и обучение: Наблюдение на работната сила, Изследване на образованието и обучението на възрастни и Проучването на непрекъснатото професионално обучение. Докато последното проучване се фокусира по-конкретно върху професионалното образование и обучение, първите две дават по-обща данни за участието на възрастните в учене през целия живот.

Наблюдението на работната сила (НРС) е източник на данни за реперни показатели за участието на възрастни в учене през целия живот. НСУЦЖ поставя като цел **участие в УЦЖ на 5 % от населението**, които трябва да бъдат достигнати през 2013 г. Според резултатите от проучването на НСИ в България през 2011 г. (*Графика 1*), едва **1.2 %** от населението е участвало във формално или неформално образование или обучение през четирите седмици преди интервюто. В сравнение с 2007 г. е отбелязан спад от 0.1 процентни пункта.

Графика 1. Дял на населението на възраст 25-64 г. в учене през целия живот по статус на заетост

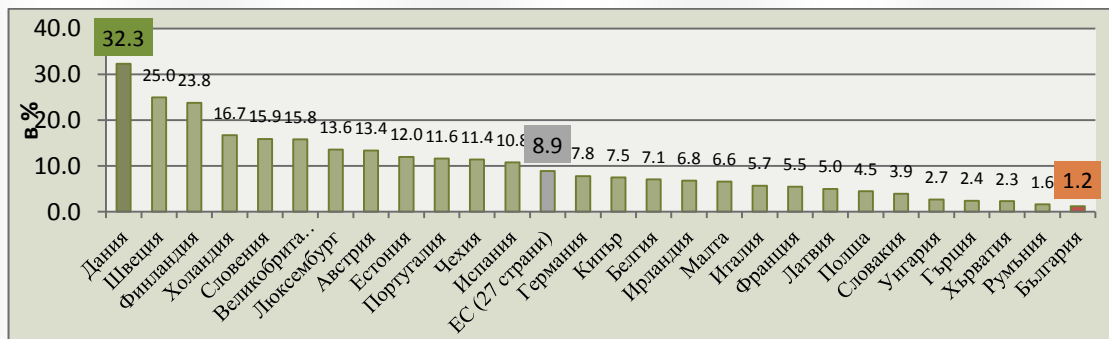

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила

Забелязва се, че относителният дял на учащите² сред икономически неактивните лица се е увеличил с 0.7 процентни пункта до 2.4%, а има намаление на учащите сред икономически активните лица (самонаети) и работещите.

По участие на възрастни в образование и обучение България изостава значително от целта на ЕС до 2020 г., която е установена на 15%. Страната ни е на последно място сред страните членки на ЕС. Делът на учащите в УЦЖ е 7.5 пъти по-нисък от средното европейско ниво, което през 2011 г. е 8.9% (Графика 2).

Графика 2. Дял от населението на възраст 25-64 години, което участва в учене през целия живот в страните членки на ЕС (27)

Източник: Евростат, Labour market, Labour Force Survey (LFS)

Набелязаната цел в стратегията за участие на 5 % от населението на възраст 25-64 години в УЦЖ няма да бъде постигната до 2013 г. Необходимо е през следващия период 2014-2020 г. да се определи обективно постижима цел, като се предвидят комплекс от мерки, които ще увеличат стойностите на този показател и ще ни отделят от дъното на класацията.

² Относителният дял на учащите е изчислен на база населението в същата възрастова група, по трудов статус и икономическа активност.

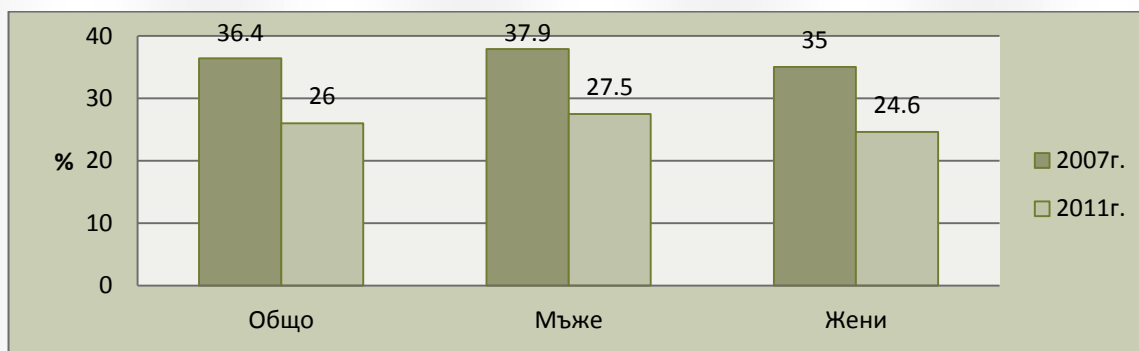
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Изследването на образованието и обучението на възрастни (ИООВ) е нов елемент от статистиката на ЕС за образованието и ученето през целия живот, което се проведе пилотно през 2007 г. и за втори път в България през м. декември 2011 година.

Участието в различните форми на УЦЖ се установява за период от 12 месеца преди датата на интервюто. Основната цел на изследването е да се оцени участието на населението в активна трудова възраст (25-64 г.) в ученето през целия живот и в частност в неговите три основни форми: формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене. Обхванати са широк кръг от актуални теми: участието в различните форми на УЦЖ (формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене), пречки за участие в образование и обучение, достъп до информацията относно възможностите за образование и обучение, използване на компютри, езикови умения, участие в културни и обществени събития.

Според резултатите от проведените от Националния статистически институт изследвания равнището на участие на населението на възраст 25-64 г. във формално образование и обучение или неформално обучение намалява съществено от 36.4% през 2007 г. на **26.0%** през 2011 година (*Графика 3*). Факторите за това намаление са основно свързани с общата икономическа криза в страната и най-вече с намалението на броя на заетите лица, които са основните участници в образование или обучение.

Графика 3. Равнище на участие на населението на възраст 25-64 години във формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене през 2007 г. и 2011 г.

Източник: НСИ, Изследване на образованието и обучението на възрастни, 2011 г.

От всички участници във формално образование и обучение и/или неформално обучение през 2011 г. 92.9% са заети лица, а през 2007 г. този относителен дял е 94.1%. По данни от същото изследване 80.7% от участващите в процеса на УЦЖ³ (формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене) са били заети, докато при безработните и икономически неактивните равнището на участие е съответно 6.4% и 5.8% (*Графика 4*).

³ Референтен период за участие в образование и обучение 52 седмици (12 месеца) преди интервюто

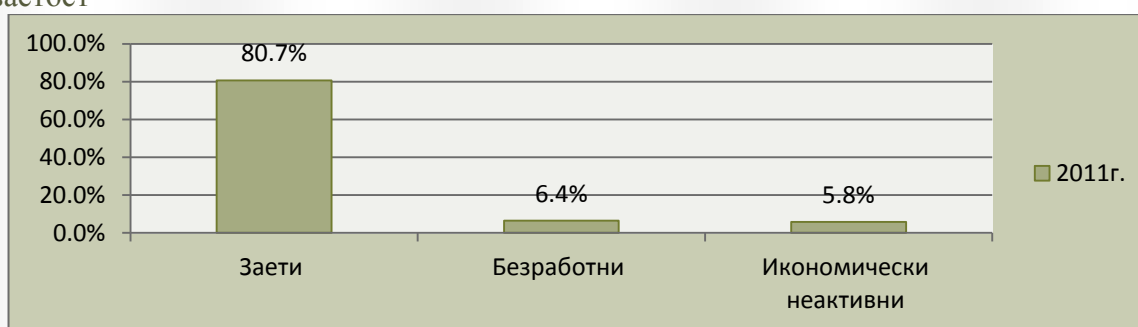
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Равнището на участие на възрастните в различните форми на образование и обучение по статус на заетост са посочени в *Графика 5*.

Колкото по-високо образование имат лицата, толкова по-голяма е вероятността да се предпазят от безработица. Едва 10.9% от заетите са лица с основно и по-ниско образование, и обратно - 10.3% от безработните лица са със завършено висше образование⁴.

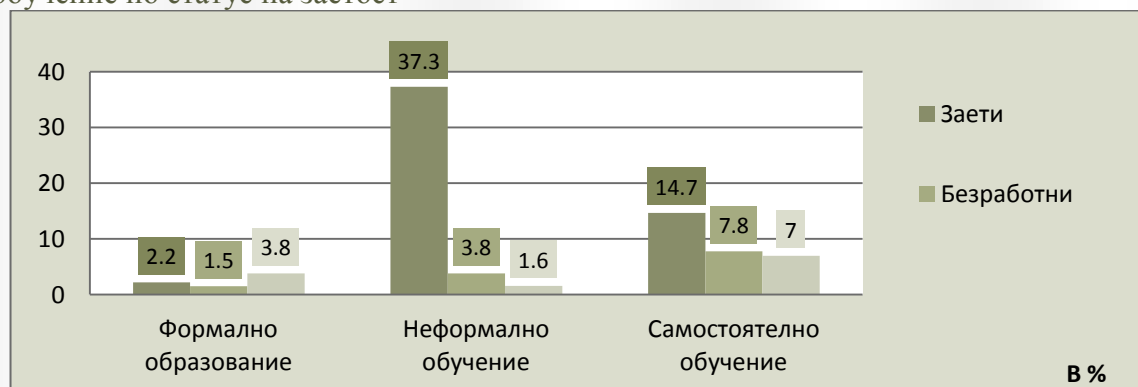
Участието на лицата в активна трудова възраст (25-64 години) във формално образование или обучение е значително по-нисък от дела на тези, които участват в неформални дейности на обучение.

Графика 4. Равнище на участие на възрастни в образование и обучение по статус на заетост

Източник: НСИ, *Изследване на образованието и обучението на възрастни, 2011 г.*

Графика 5. Равнище на участие на възрастни в различни форми на образование и обучение по статус на заетост

Източник: НСИ, *Изследване на образованието и обучението на възрастни, 2011 г.*

Съгласно данните от ИООВ, средният процент на участие на възрастните във формалното образование или обучение е едва **2.4%**. Мъжете по-често са в качеството на учащи-в 2.6% от случаите, отколкото жените - 2.1%. Делът на записаните в училище, колеж или университет е най-висок (7.4%) сред по-младите на възраст 25-34 години в сравнение с лицата от по-високите възрастови групи.

⁴ НСИ, „Участие на населението на възраст 25-64 години в учене през целия живот”, стр.2

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Населението на възраст 25-64 години участва значително по-активно в различни форми на неформално обучение. Всеки четвърти (24.4%) от тази група е участвал в поне едно обучение през последните 12 месеца. Мъжете отново са малко по-активни от жените с относителен дял на участвалите съответно 25.7 и 23.2%. **Най-високо** е равнището на участие на завършилите висше образование - 37.3%. Значително по-ниско е участието на населението със средно образование - 23.4% и **най-ниско** е за лицата с основно и по-ниско образование - 11.9%.

Над една трета от заетите (37.3%) са участвали в поне една форма на неформално обучение, докато при определящите се като безработни и икономически неактивни равнището на участие е съответно 3.8 и 1.6%. За 94.0% от участниците неформалното обучение е свързано с работата и придобиването на възможности за професионално развитие.

Участието на население на възраст 25-64 години в самостоятелно учене е важна част от УЦЖ, тъй като чрез него лицата имат възможност да повишават своите знания и умения без прякото участие на преподавател, учебно заведение или институция, т.е. извън рамките на формалната образователна система и неформалното обучение. Резултатите от ИООВ показват, че **12.0%** от населението на възраст 25-64 години е участвало във форми на самостоятелно обучение. Съществено влияние отново оказва степента на завършено образование, или колкото „по-образовано” е едно лице, толкова по-голяма е вероятността да се самообразова. Докато една четвърт от лицата с висше образование (24.7%) са участвали в някакъв вид самостоятелно учене, то делът на тези с основно или по-ниско образование е едва 4.0%. Статусът в заетостта също е определящ фактор - всеки седми зает е участвал в този вид обучение, докато делът на участниците сред безработните и икономически неактивните е два пъти по-нисък.

Когато сравняваме резултатите от НРС (2011 г.) с резултатите от ИООВ (2011 г.), на пръв поглед разликите може да изглеждат доста изненадващи. Според НРС, едва **1.2%** от възрастните участват в учене през целия живот, докато резултатите от ИООВ сочат, че **26 %** от възрастното българско население взема участие във формално образование и обучение или неформално обучение. Тази значителна разлика между резултатите от двете проучвания е частично свързана с факта, че референтният период на НРС е само четири седмици преди проучването, докато референтният период на ИООВ е 12 месеца. Това означава, че възрастните, които не участват в образование или обучение през последните четири седмици преди НРС (и следователно, се считат за „неучащи се”), могат да участват в образование и обучение през по-дълъг период (напр. 12 месеца). Както сочи Rosenblatt (2009), продължителността на референтния период играе важна роля, особено по отношение на участието на възрастните в неформално обучение, тъй като дейностите, свързани с него, се характеризират с доста кратка продължителност и често са разпределени във времето.

Ученето през целия живот продължава да се натъква на пречки, като **ограничени и зле пригодени към потребностите на различните целеви групи възможности за обучение**; липса на системи за подкрепа; недостатъчна гъвкавост между различните

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

решения за учене (напр. между ПОО и висше образование). Проблемите се утежняват от факта, че по-голямата част от потенциалните обучаващи се са с нисък социално-икономически и образователен статус.

Тези пречки не могат да бъдат преодолені само с реформи на парче в отделни образователни и обучителни сектори. Необходимо е да бъде разработена комплексна стратегия, която да спомага за целостта на образователния спектър, както и координирани действия сред всички заинтересовани страни. Все още в България не се използват инструменти като европейската и националната квалификационна рамка, механизми за валидиране на неформалното и самостоятелното учене и професионално ориентиране през целия живот. Осигуряване на условия за прилагането им до края на настоящия период (2013 г.) и интегрираното им прилагане през периода 2014-2020 г. ще доведе до преодоляване на проблемите и пречките, свързани със сътрудничеството между образователните сектори.

За откриване на проблемите и пречките, неотложна необходимост е да бъде направен преглед на системата за учене през целия живот. Заедно със социалните партньори и други основни заинтересовани страни следва да се въведе **комплексна стратегия** и да се предприемат мерки за популяризиране на достъпа до учене през целия живот в съответствие с европейските ангажименти и като се използват инструментите и рамките за постигане на прозрачност (ЕКР и НКР, ECVET/ECTS, EQAVET, рамката на ключовите компетентности). Акцентът следва да бъде върху **гарантирането на основните умения на всички** и върху **по-доброто интегриране на ученето през целия живот, особено с цел стимулиране на участието на нискоквалифицираните възрастни лица**. Тъй като България не се придвижва по план към постигането на водещата цел за увеличаване на участието в УЦЖ, подходът в тази политика трябва спешно да бъде укрепен. През следващите години това трябва да бъде един от първостепенните приоритети в рамките на НСУЦЖ за периода 2014-2020 г.

- ❖ **Дял на преждевременно напусналите образователната система от 12%** (дял в % на лицата на възраст 18-24 г., които не са завършили средно образование и не участват във формално образование или неформално обучение от лицата на същата възраст).

Резултатите от НРС, извършено от НСИ през 2011 г. показват, че дялът на преждевременно напусналите училище (ПНУ) на възраст 18-24 години в България е **12.8%** (Таблица 4). Това означава, че всеки осми младеж в България е напуснал училище преди да завърши средното си образование. При жените процентът на ПНУ е по-висок, отколкото при мъжете, като разликата между двата пола за 2011 г. е 1.7 процентни пункта и явлението се запазва за четвърта поредна година.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Таблица 4. Относителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение по пол и степен на завършено образование

 БЪЛГАРИЯ	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо	21,4	20,4	17,3	14,9	14,8	14,7	13,9	12,8
Мъже	22,2	20,6	17,7	15,2	14,1	13,7	13,2	12,0
Жени	20,6	20,3	17,0	14,7	15,5	15,8	14,5	13,7
Начално и по-ниско образование	8,3	8,3	6,3	5,3	5,8	5,3	4,6	4,7

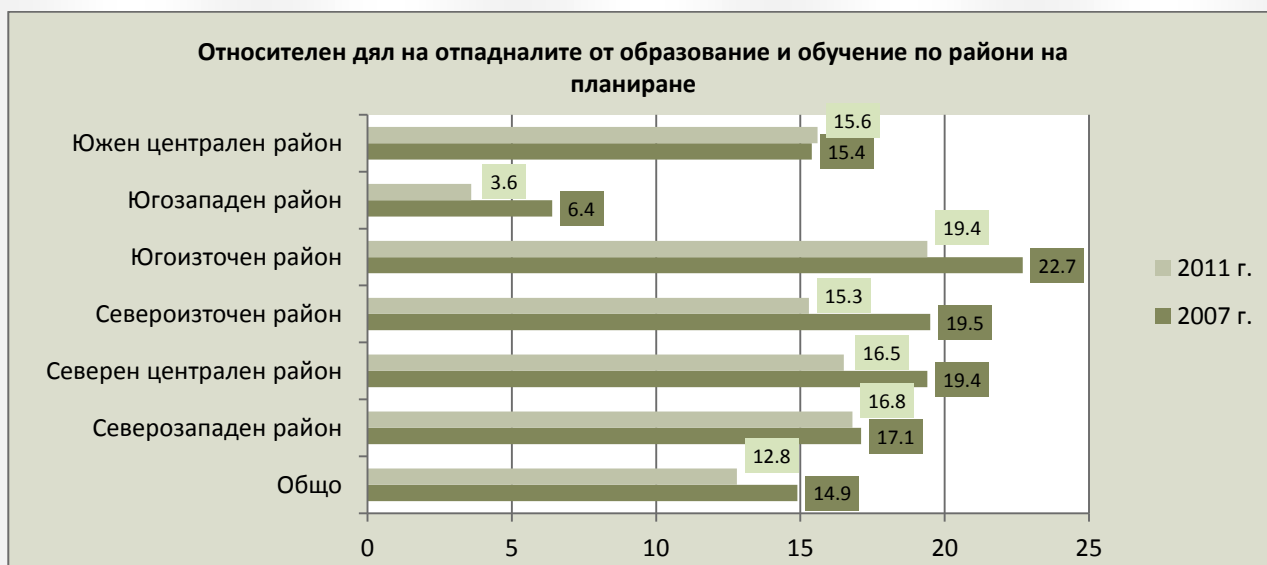
Източник: НСИ, „Наблюдение на работната сила”

През последните 8 години е налице ясна и непрекъсната тенденция за намаляване дела на ПНУ.

През 2011 г. пет от общо шестте района на икономическо планиране се характеризират със стойности на ПНУ, които са по-високи от средното за страната с между 2.5 и 6.6 процентни пункта (*Графика 6*).

Най-висок е дялът на тази група младежи съответно в Югоизточен и Северозападен райони на планиране, в които почти всеки пети/шести (19.4% и 16.8%) е без средно образование и не участва в никаква форма на образование или обучение. В Югозападния район устойчиво са налице между 2 и 3.5 пъти по-ниски дялове на ПНУ, като показателите за периода 2008-2011 г. са съизмерими с най-добрите в европейски мащаб (*Таблица 5*).

Графика 6. Дял на преждевременно напусналите училище по райони на планиране, 2007 г. и 2011 г.

Източник: НСИ, „Наблюдение на работната сила”

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

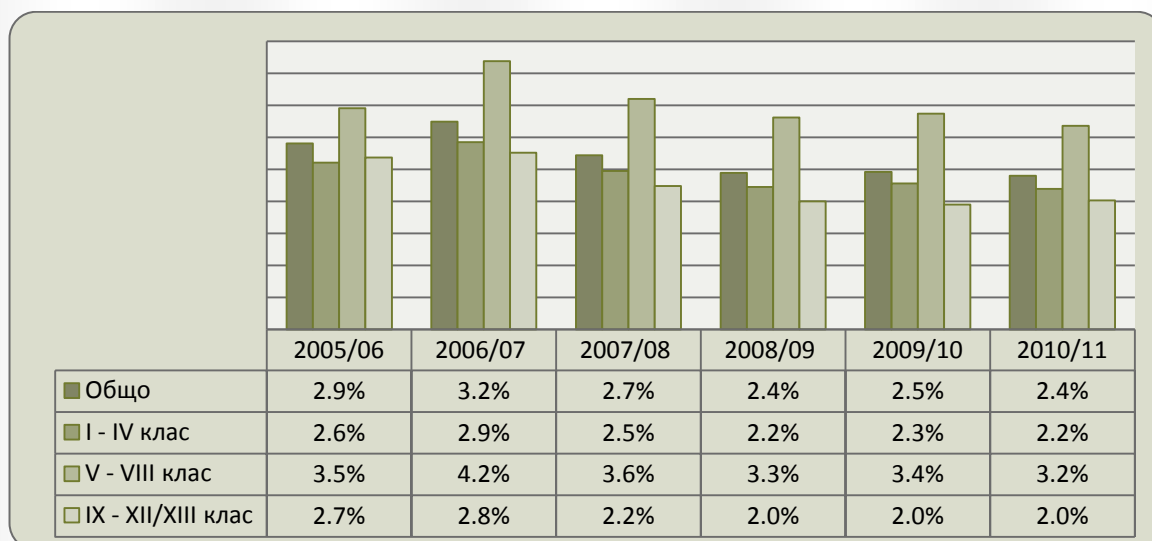
Таблица 5. Относителен дял на преждевременно напусналите училище на възраст 18-24 години по статистически райони

 БЪЛГАРИЯ Райони за планиране	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо	20,4	17,3	14,9	14,8	14,7	13,9	12,8
Северозападен район	22,8	18,0	17,1	15,4	15,2	17,2	16,8
Северен централен район	22,9	20,9	19,4	19,9	17,5	17,9	16,5
Североизточен район	23,1	20,4	19,5	21,8	20,9	18,7	15,3
Югоизточен район	26,0	25,4	22,7	20,8	22,1	18,5	19,4
Югозападен район	10,7	7,3	6,4	5,0	4,5	4,3	3,6
Южен централен район	27,0	22,9	15,4	16,3	17,9	16,5	15,6

Източник: НСИ, „Наблюдение на работната сила“

Около 2.5% от учащите в България ежегодно напускат образователната система (Графика 7). След преброяването на жилищния фонд и населението през 2011 г. НСИ публикува данни за групата на лицата в училищна възраст (7-19 г.), „**никога не посещавали училище**“, в която попадат около 10 100 или около 1.15% от преброените лица в тази група. Почти 2/3 от тях са във възрастови групи 10-19 години. За разлика от 7-9 годишните, където е налице отлагане на записването на децата в училище по различни причини, сред 10-19 годишните вероятността да постъпят в училище с нарастването на възрастта намалява.

Графика 7. Относителен дял на напусналите училище по степени на образование

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот, Напуснали обучение

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

През периода 2007-2011 г. дялът на ПНУ в България е по-нисък от средноевропейския за ЕС-27 като темповете, с които страната ни намалява този дял през последното десетилетие, са значително по-ускорени от средните за ЕС.

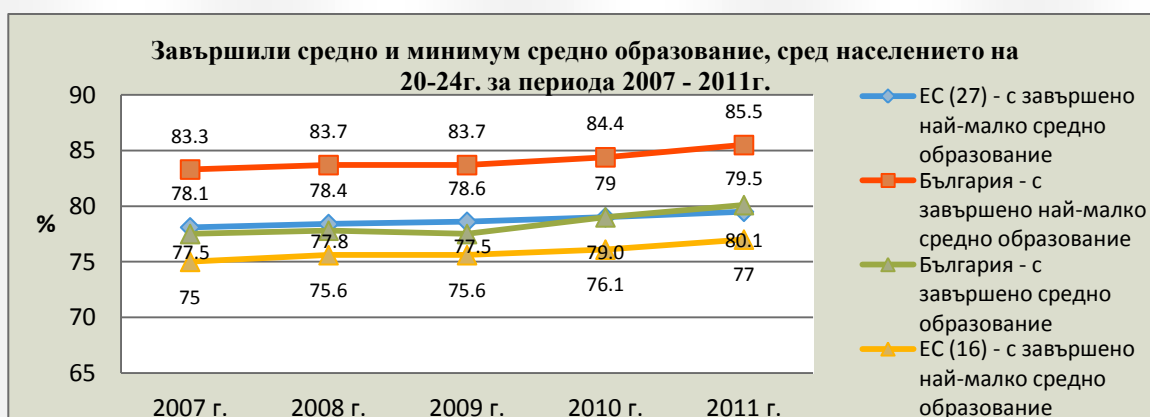
През последните 8 години е налице ясна и устойчива тенденция за намаляване общия дял на ПНУ, въз основа на което може да бъде направен изводът, че към 2013 г. има индикации, че е възможно **определената в НСУЦЖ цел за дял от 12% да бъде постигната**.

- ❖ **85% от младите хора завършили средно образование** (дял в % на лицата, завършили средно образование на възраст 20-24 години, сред лицата на същата възраст)

Определената в НСУЦЖ целева стойност за дял на лицата на възраст 20-24 години със завършено средно образование от 85% е **постигната** 2 години преди крайната дата за оценка, като през 2011 г. е достигнала **85.5%**. Като цяло, за периода 2007-2011 г. България има 4 години с положително абсолютно изменение⁵ и една година с нулево изменение на коефициента, което осреднено означава, че коефициентът се увеличава с по 1% на година.

За последните 5 години България има стойности на годишно абсолютно нарастване над два пъти по-високи от тези на ЕС (27) (*Графика 8*). Това означава, че дистанцията между ЕС (27) и България (в полза на нашата страна) продължава да се увеличава от 5.2 процентни пункта през 2007 г. на 6 процентни пункта през 2011 г. Още по-голяма е дистанцията между България и старите страни членки на ЕС (17) – 8.5 процентни пункта (за 2011 г.). В резултат на това страната ни е подобрила значително своите позиции, изкачвайки се от 17 на 9 място сред страните членки на ЕС, изпреварвайки държави като: Австрия, Швеция, Финландия, Франция, Унгария, Белгия, Естония, Гърция и Латвия.

Графика 8. Дял на завършилите средно образование сред населението на възраст 20-24 години

Източник: EUROSTAT, *Statistic, Education and Training, 2011*⁶

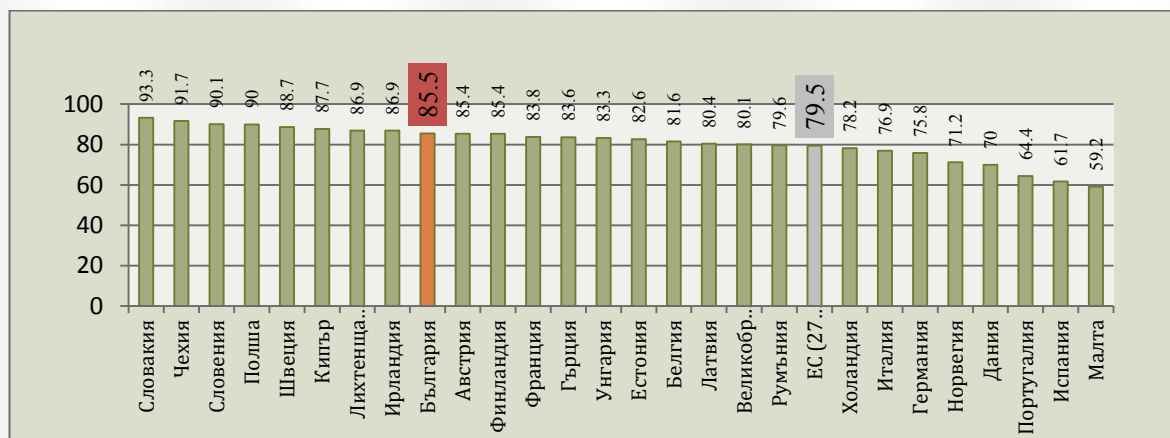
⁵ Верижна база

⁶ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00186&plugin=0>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 9. Дял на завършилите най-малко средно образование, на възраст 20-24 г. в страните членки на ЕС през 2011 г.

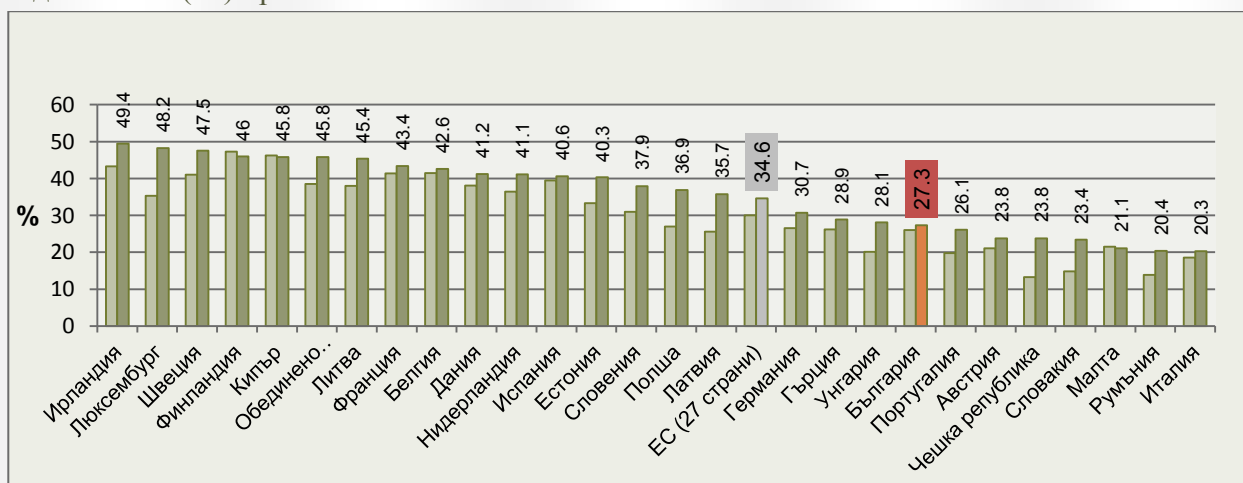

Източник: EUROSTAT, *Statistic Education and Training, 2011*

- ❖ **Завършили висше образование на 30-34 г.** (делът на населението на възраст 30-34 г. успешно завършили висше образование по МСКО 5-6)

В европейски мащаб (ЕС 27) делът на хората на възраст между 30-34 години, завършили висше образование през последните 5 години, е нараснал с 4.6 процентни пункта в сравнение с базовата 2007 г. (*Графика 10*). Докато през 2007 г. завършилите висше образование са едва 30%, през 2011 г. те вече са 34.6%, като средният годишен абсолютен прираст през 5^{те} години е около 15%. В тази обща картина България е **влошила своята позиция**, слизайки две места надолу до 21 място сред 27^{те} европейски държави.

Графика 10. Дял на завършили висше образование сред населението на 30-34 навършени години в ЕС (27) през 2007 и 2011 г.

Източник: Евростат

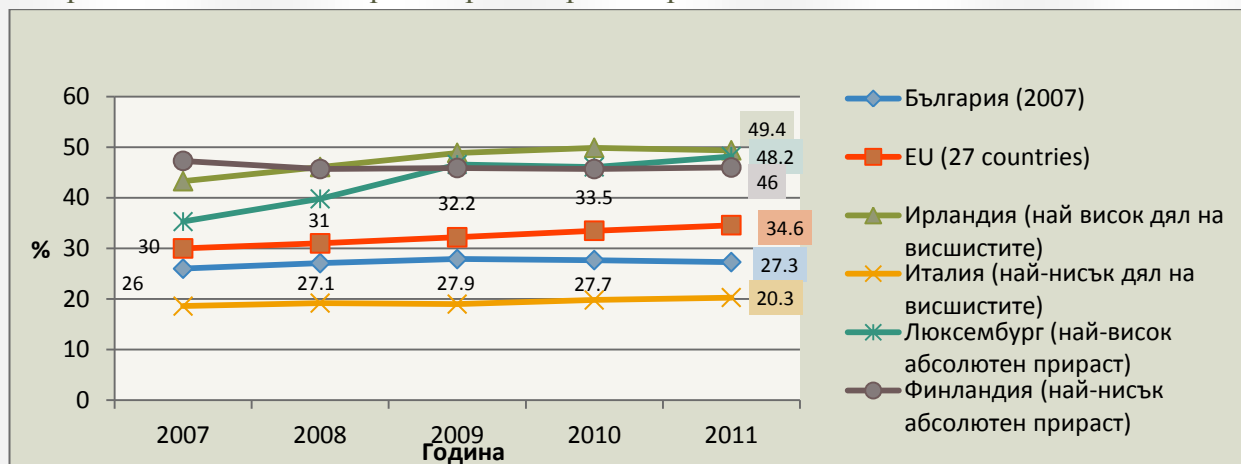
Увеличението в дела на завършилите висше образование в България е над 3.5 пъти по-малко, отколкото средното увеличение в 27^{те} европейски държави, 4.7 пъти по-малко

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

отколкото държавата с най-висок дял (Ирландия – 49.4%) и 10 пъти по-малко от държавата с най-висок абсолютен прираст (Люксембург) – *Графика 11*.

Графика 11. Динамика в дела на завършилите висше образование на възраст 30-34 навършени години в България и сред избрани страни от ЕС

Източник: Евростат

В национален мащаб дялът на хората на възраст 30-34 навършени години със завършено висше образование е **27.3%** от населението в същата възрастова група. За периода от 2007 г. до 2011 г. България е реализирала ръст от 1.3 процентни пункта (26% за 2007 г.). При наблюдението на годишното изменение се вижда, че този ръст се дължи на нарастване в дела на завършилите през първите 3 години – 0.7 процентни пункта през 2007 г., 1.1 процентни пункта през 2008 г. и 0.8 процентни пункта през 2009 г.

За последните две години България е отбелязала **понижение** в дела на завършилите висше образование на възраст 30-34 г. съответно с 0.2 процентни пункта през 2010 г. и 0.4 процентни пункта през 2011 г. Ако тази тенденция се запази за трета поредна година съществува **опасност да се установи трайно и абсолютно намаление на дела на завършилите висше образование сред населението на възраст 30-34 г.** и ще постави под съмнение постигането на определената национална цел към 2020 г. от 36%.

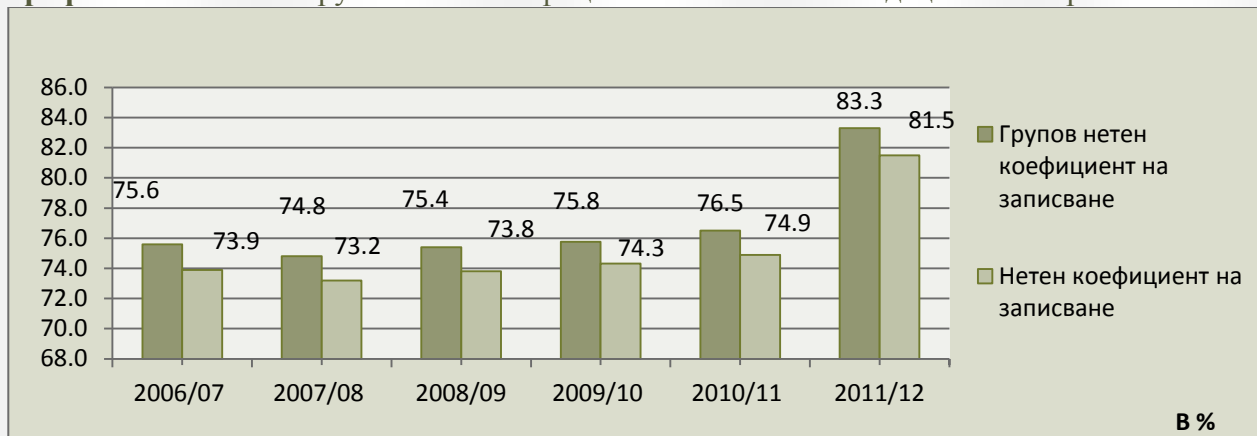
- ❖ **Участие в предучилищната подготовка** (дял в % на записаните деца в детските градини и подготвителните групи/класове на възраст 3-6 години от населението на същата възраст)

През последните години в България се полагат значителни усилия за разширяване обхвата на децата в детските градини чрез въвеждане на задължително предучилищно образование. От учебната 2006/2007 г. до учебната 2010/2011 г. груповият нетен коефициент на записване нараства значително, достигайки стойност от **81.5%**, което е увеличение от 7.6 процентни пункта спрямо базовата стойност (*Графика 12* и *Таблица 6*).

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 12. Нетен и групов нетен коефициент на записване на децата на възраст 3-6 г.

Източник: EUROSTAT, *Statistic, Education and Training, 2011*⁷

Таблица 6. Коефициент на записване на децата в детските градини и подготвителни групи/класове на възраст 3-6 години от населението на същата възраст

 БЪЛГАРИЯ	Базова стойност – 2006/07	Настояща стойност – 2011/12	Абсолютен прираст	Темп на прираст
Групов нетен коефициент на записване⁸	73.9	81.5	7.6	10.28%
Нетен коефициент на записване⁹	75.6	83.3	7.7	10.19%

Източник: НСИ, 2011 г.

Това увеличение са дължи най-вече на промяната в обхвата през учебните 2010/2011 г. и 2011/2012 години, когато е реализирано увеличение от 6.6 процентни пункта. Съвсем закономерно нетният коефициент на записване следва същата посока, като реализира по-високи стойности (83.3% обхват с 7.7 процентни пункта нарастване на база 2006/07 г.).

По отношение на обхвата на участието в предучилищно образование, измерван чрез групата на 4^{ти} годишните до постъпването им в първи клас, за периода 2007-2010 г. България не е променила своята позиция спрямо останалите европейски държави. Тя се

⁷<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00186&plugin=0>

⁸ Груповите коефициенти са изчислени в проценти като отношение на броя на учащите по степени във възрастовите групи 3-6, 7-10, 11-14, 15-18, 19-20, 19-21 и 19-23 години към броя на населението в същите възрастови групи.

⁹ Коефициентът е изчислен в проценти като отношение на броя на учащите в съответните възрастови групи, независимо от степента на образование, към броя на населението в същите възрастови групи. Броят на учащите и на населението е изчислен към 31.12. на съответната година.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

нарежда на 21 място от общо 26 държави. Следва да се отбележи обаче, че след дълъг период на спад до 2008 г. вкл., през последните две години се забелязва увеличение на обхвата. Ако това нарастване продължи, би могло да се превърне в трайна положителна тенденция. С оглед на постигнатия прираст по този показател през последните години, може да се направи изводът, че при постигането на тази цел е осъществен **известен напредък**.

Извод за степенята, в която е осъществен напредък по отношение на водещите цели на НСУЦЖ:

Направеният анализ на петте водещи цели на НСУЦЖ показва, че е осъществен **известен напредък** за периода 2009-2011 г.

Постигнат е **напредък** при постигане на две от целите:

- ✓ завършили средно образование сред населението на 20-24 г.;
- ✓ ограничаване на преждевременно напусналите училище.

Постигнат е **известен напредък** при постигане на целта за увеличаване на участието в предучилищна подготовка и възпитание.

Ограничен е напредъкът по отношение на увеличаване дела на завършилите висше образование на 30-34 г.

Силно ограничен е напредъкът при изпълнението на целта, свързана с участие на населението на възраст 25-64 г. в УЦЖ.

3.3.2. Напредък по отношение на постигане на специфичните цели на Приоритет 1 и Приоритет 2 от НСУЦЖ

За измерване на резултатите, свързани с постигането на специфичните цели на Приоритетно направление 1: Подобряване на възможностите за достъп до учене през целия живот и Приоритетно направление 2: Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот са изследвани общо 12 показателя – 8 от НСУЦЖ и са добавени 4 нови: дял на неграмотното население, достъп до информация относно възможностите за образование и обучение, участие в културни събития и участие в обществения живот.

❖ Образователна структура на населението

През периода 2007-2011 г. образователната структура на населението¹⁰ на възраст 25-64 години (*Графика 13*) продължава да се подобрява, като следва ясно изразената тенденция на **увеличение на броя и дела на населението с висше и средно образование**

¹⁰ Средногодишни данни от Наблюдението на работната сила.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

при същевременно **намаляване на броя и дела на хората с основно и по-ниско образование**. Относителният дял на населението с висше образование се увеличава от 22.4% през 2007 г. на 26.2% през 2011 г., или с 3,8 процентни пункта, а на тези със средно образование се увеличава от 51.3% на 51.7% или с 0.4 процентни пункта. Същевременно относителният дял на лицата с основно и по-ниско образование намалява с 2.8 процентни пункта от 25.5% на 22.47%. В рамките на тази група намалението се дължи предимно на лицата завършили основно образование, чийто относителен дял е намалял с приблизително 1.1% процентни пункта, до 17.3%. При лицата със завършено начално образование намалението е едва с 0.5 процентни пункта (до 3.1%), а при тези с незавършено начално или без образование намалението е с приблизително 0.4 процентни пункта (до 1.8%). Това означава, че **77.9%** от населението в България в най-активната за трудова дейност възраст (25 - 64 г.) е със средно или висше образование.

Графика 13. Образователна структура на населението на възраст 25-64 навършени години, 2007 г. и 2011 г.

Източник: НСИ, *Пазар на труда*¹¹, *Наблюдение на работната сила, Специфични показатели*

По данни на НСИ от ИООВ в края на 2011 г. структурата на населението на възраст 25-64 години по най-висока степен на завършено образование е следната: **с основно и по-ниско образование са 20.4%, със средно образование - 55.0%, и с висше образование - 24.6%**. Налице е тенденция на нейното подобряване, която се изразява в увеличение на дяловете на хората със средно и високо образование и намаляване на дела на тези с ниско образование. Относителният дял на жените, завършили висше образование, е значително по-висок от този на мъжете - съответно 29.8% и 19.5%.

Степента на завършено образование оказва влияние върху **статуса в заетостта** (Таблица 7). Колкото по-високо образование имат лицата, толкова по-голяма е

¹¹ <http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=26&a1=735&a2=741&a3=746#cont>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

вероятността да се предпазят от безработица. Едва 10.9% от заетите са лица с основно и по-ниско образование, и обратно - 10.3% от безработните лица са със завършено висше образование.

Таблица 7. Население на възраст 25 - 64 навършени години по завършена степен на образование, пол, трудов статус и местоживееене

 БЪЛГАРИЯ	Общо брой	Основно и по-ниско образование		Средно образование		Висше образование	
	Брой	Брой	%	Брой	%	Брой	%
Общо	4128579	840719	20.4	2270572	55.0	1017287	24.6
По пол							
Мъже	2071202	418832	20.2	1248639	60.3	403730	19.5
Жени	2057377	421886	20.5	1021933	49.7	613557	29.8
По трудов статус							
Заети	2596714	283415	10.9	1480919	57.0	832379	32.1
Безработни	779558	320892	41.2	378565	48.6	80102	10.3
Икономически неактивни	749500	236412	31.5	408282	54.5	104806	14.0
По местоживееене							
В градовете	3113171	404256	13.0	1773732	57.0	935183	30.0
В селата	1015408	436463	43.0	496841	48.9	82105	8.1

Източник: НСИ, Изследване на образованието и обучението на възрастни, 2011 г.

Допълнителна информация носят данните за завършили образователни степени по отделни възрастови групи посочени в *Графика 14*.

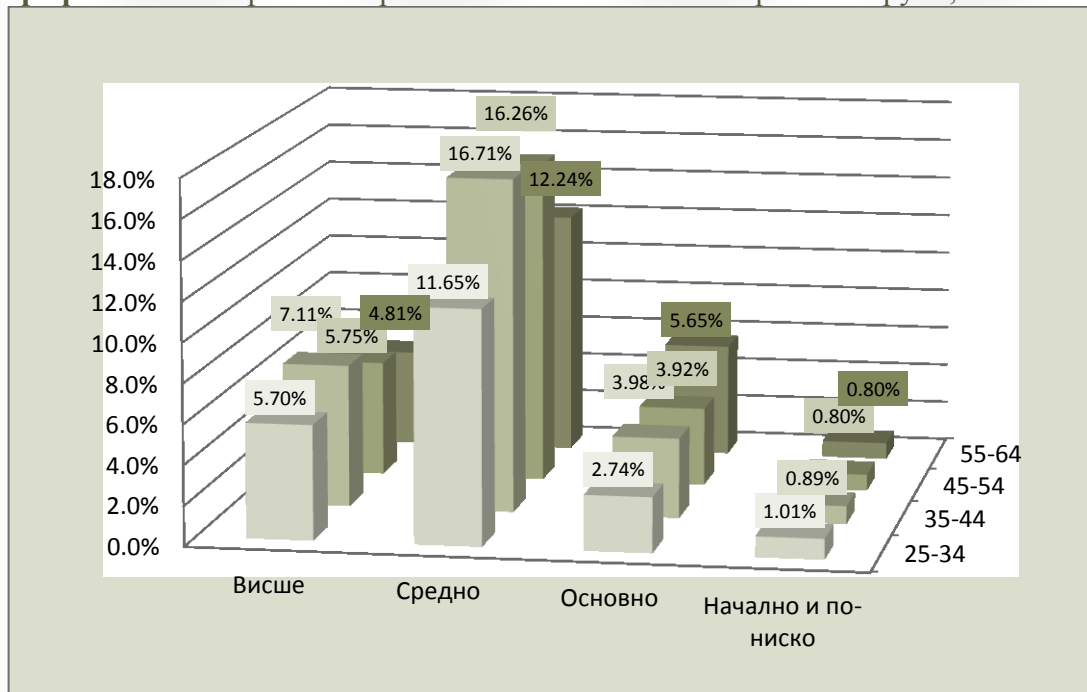
Ако приемем, че образователната структура на населението по възрастови групи се запазила относително постоянна през последните няколко години, то на основа на разпределението на образователните степени в 4^{ри} основни възрастови групи може да се твърди, че намаляването на дела на населението с основно образование се дължи на младите на възраст от 25 до 34 навършени години, докато групата на 45-54 годишните има

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

относително по-голям принос за увеличаване на дела на населението със средно и висше образование.

Графика 14. Завършили образователни степени по възрастови групи, за 2011 г.

Източник: НСИ, Пазар на труда¹², Наблюдение на работната сила, Специфични показатели

- ❖ **Неграмотно население** (дял в % на лицата на възраст 25-64 г. и 18-24 г., които са се самоопределили като неграмотни)

Неграмотните в България на възраст 25-64 навършени години по данни от преброяване на населението на НСИ през 2011 г. са 52 970 души (1.29%). Сред тях българите са 0.4 %, ромите приблизително 14%, турците - 2.7%. Данните показват, че по признак „етническа принадлежност” от всички 100 неграмотни в тази възрастова група 42-ма са с ромски произход, 24-ма са българи, 17 са турци, 16 не са посочили своя етнически произход и 1 принадлежи към друга етническа група и/или несамоопределилите се.

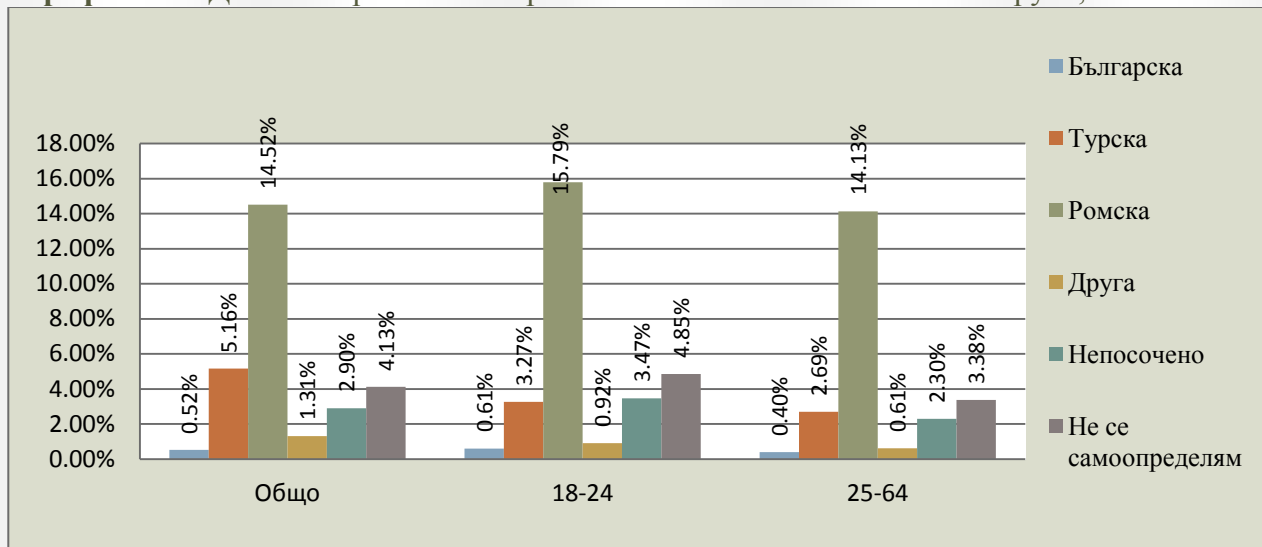
Малко по различна е картината при младите на възраст 18-24 навършени години. Неграмотните сред тях, по данни от преброяване на населението през 2011 г., са 14 417 души (2.25%). Сред тях българите са 0.5 %, сред ромите приблизително 17%, сред турците приблизително 3.3%. Казано по друг начин от всеки 100 неграмотни 47 са от ромски произход, 20 са българи, 14 са турци, 18 не са посочили своя етнически произход и 1 принадлежи към друга етническа група и/или несамоопределилите се.

¹² <http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=26&a1=735&a2=741&a3=746#cont>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 15. Дял на неграмотните в рамките на собствената етническа група, 2011 г.

Източник: НСИ, Преброяване 2011 г.

Тези данни са достатъчно основание да се направи изводът, че образованието и обучението на неграмотните като една, макар и малка част от населението в България, е едно от големите предизвикателства на образователната и социалната политика, тъй като ниското образование и липсата на професионална квалификация са пречка за личен просперитет и професионална реализация, което води до липса на доходи и бедност.

- ❖ **Равнище на грамотност за четене по скалата на PISA** (дял на лицата с ниско равнище на грамотност за четене сред 15-годишните (ниво 1 и по-ниско по скалата на PISA за грамотност за четене). Допълнително са изследвани и резултатите по математика и природни науки.

Според скалата на PISA по **равнище на грамотност за четене сред 15-годишните** през 2009 г. България се нарежда на **46-о място** от общо 65 страни (като през 2000 г. сме на 33-то място от общо 41 страни, а през 2006 г. на 43-то място от 57 страни). Страната ни е в една група по ниво на образователните стандарти със Сърбия, Уругвай, Мексико, Румъния, Тайланд, Тринидад и Тобаго. Средният резултат на българските деветокласници е **428 точки**, при среден за страните от OECD 492 т.

Тревожният извод е, че **41 процента от българските ученици** са под критичния праг за четивни умения и България е на първо място по този показател сред изследваните страни (*Графика 16 и Таблица 8*). Това означава, че 15-годишните притежават елементарна функционална грамотност - могат да четат и пишат, но се затрудняват при тълкуването и интерпретирането на текстовете¹³. Съответно най-трудната част за деветокласниците е

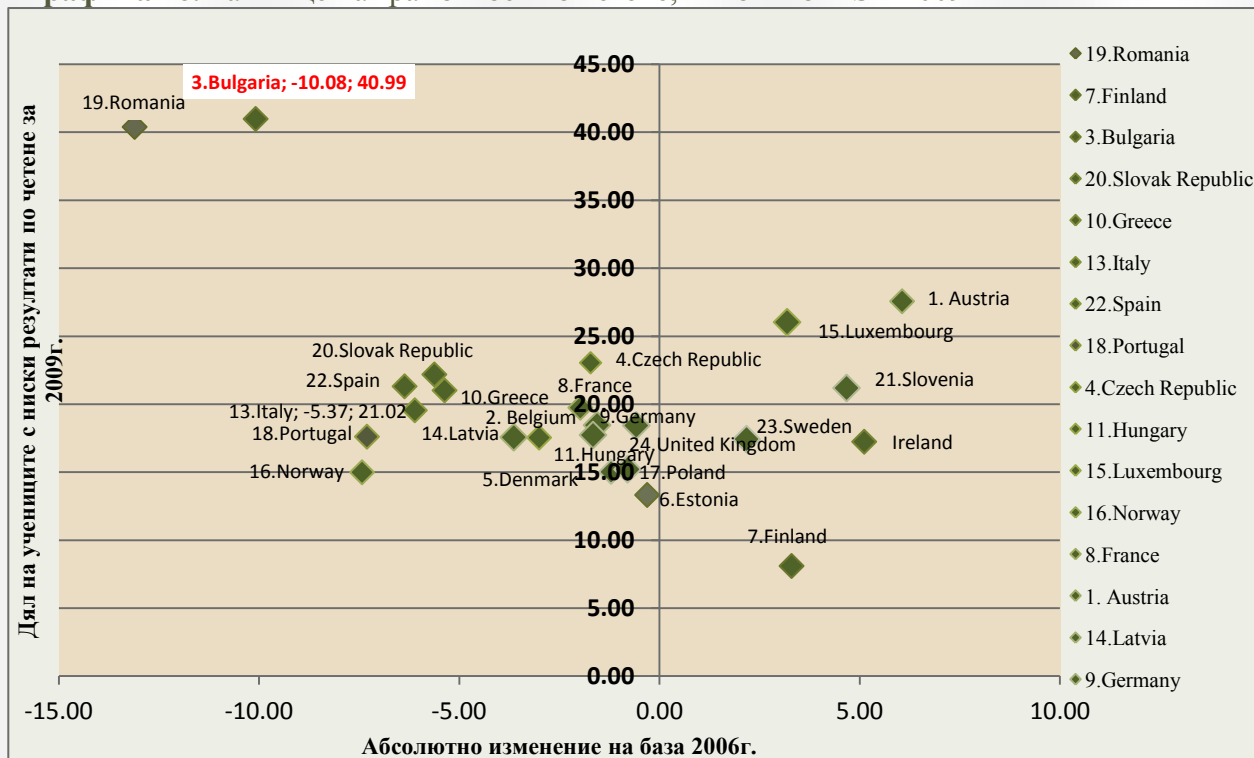
¹³ PISA 2009 на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD). Обхват от 65 страни, като акцентът през 2009 година е върху четивната грамотност. От България са участвали 4508 ученици от 179 училища, основно от девети клас.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

осмислянето и оценяването на текста. Още по-слаби са резултатите при анализа на нетрадиционни формати като графики, илюстрации и карти.

Графика 16. Равнище на грамотност по четене, ниво 1 по PISA 2009

Източник: ОИСР, Четивни способности: Table 6.1a, PISA 2006, Table I.2.1, PISA 2009

Учениците с най-добри резултати в България са под 3 процента (за сравнение съответният процент в Шанхай е 21.4%). Въпреки това постиженията по четене, математика и природни науки през 2009 г. са по-високи от предишното изследване през 2006 г.

Интересна информация дава допълнителната анкета правена по PISA, според която България попада в групата страни, в които социално-икономическите фактори оказват силно влияние върху нивото на образованост. Измежду тези фактори с голямо значение е професионалният и образователен статут на родителите. В България влиянието на семейната среда (и особено това на майката) е по-силно отколкото в други страни.

Въпреки негативния резултат трябва да отбележим, че България е постигнала **напредък** спрямо оценяването от 2006 г., като делът на българските младежи с ниски четивни умения е спаднал с приблизително 10 процентни пункта, което е едно от най-големите подобрения. Това относително подобрение на постиженията на българските ученици надхвърля 5 пъти средното подобрение (2.3 процентни пункта), реализирано от

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

всичките 24¹⁴ страни членки на ЕС и почти 8 пъти (1.34 процентни пункта) от всички държави, участвали в изследването.

Особено голяма тежест за лошото представяне имат преди всичко момчетата, чиито резултати са с 61 точки по-ниски от тези на момичетата, което се равнява на близо две години училищно образование. „От изследването излиза също, че повече от половината от момчетата се класират под критичния праг на четивна грамотност”¹⁵.

Таблица 8. Оценка на четивните способности на 15 годишните- PISA, ниво 1

 ЕС (27)	PISA 2006	PISA 2009	Абсолютно изменение	Темп на нарастване/намален ие
	%	%	PP	%
19.Romania	53.51	40.40	-13.11	-24.50
3.Bulgaria	51.07	40.99	-10.08	-19.75
20.Slovak Republic	27.82	22.19	-5.62	-20.21
10.Greece	27.69	21.32	-6.36	-22.99
13.Italy	26.39	21.02	-5.37	-20.34
22.Spain	25.67	19.56	-6.11	-23.80
18.Portugal	24.93	17.62	-7.31	-29.31
4.Czech Republic	24.78	23.05	-1.72	-6.95
15.Luxembourg	22.85	26.04	3.19	13.94
16.Norway	22.43	15.00	-7.43	-33.12
8.France	21.73	19.75	-1.98	-9.09
1. Austria	21.52	27.58	6.06	28.16
14.Latvia	21.22	17.58	-3.64	-17.15
11.Hungary	20.56	17.55	-3.01	-14.62
9.Germany	20.02	18.47	-1.56	-7.78
2. Belgium	19.40	17.74	-1.66	-8.55
24.United Kingdom	19.02	18.44	-0.58	-3.05
21.Slovenia	16.53	21.20	4.67	28.27
17.Poland	16.24	15.03	-1.21	-7.43
5.Denmark	16.01	15.22	-0.80	-4.97
23.Sweden	15.26	17.44	2.17	14.24
6.Estonia	13.64	13.33	-0.31	-2.26
12.Ireland	12.14	17.25	5.11	42.13
7.Finland	4.81	8.11	3.30	68.58

Източник: ОИСР, Четивни способности

¹⁴ В изследването не участват Литва, Малта и Кипър

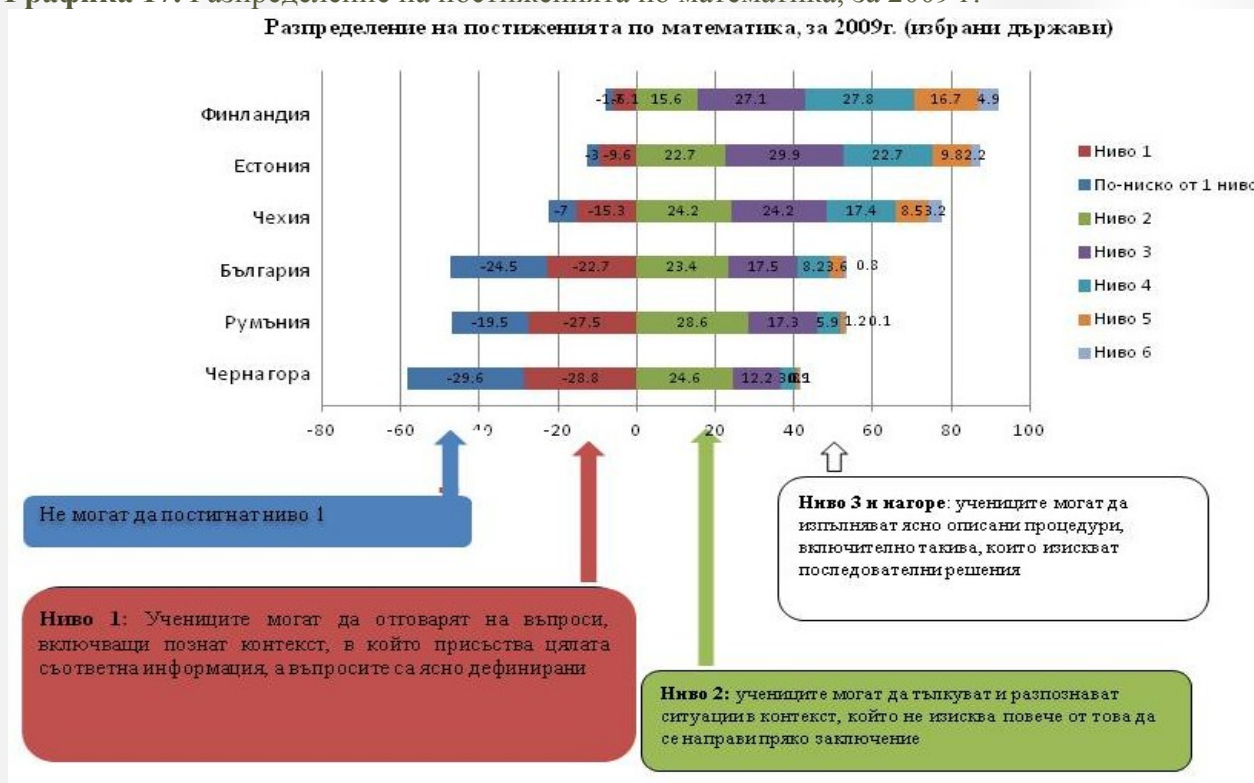
¹⁵ ЦКОКУО

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Резултатите от изследването PISA на ОИСР поставят България в неблагоприятна светлина не само по отношение на четивните възможности на нейните ученици. Средният резултат на българските деветокласници по **математика е 428 точки**, при среден за страните от ОИСР - 468 точки и съответно - 491 точки за 25^{те} държави членки в ЕС (27) (в изследването не участват Кипър и Малта). България е **на последно място** сред учениците, реализирали резултати по-ниски от ниво 1 и на предпоследно място по дял на учениците, достигнали ниво 1 (преди нея е само Румъния). Делът на българските ученици, показали ниски умения по математика, е 6 пъти по-голям от дела на показалите слаби резултати във Финландия, почти 4 пъти по-голям от дела на учениците с лоши резултати в Естония (държавата с едни от най-добрите резултати сред новоприсъединилите се страни членки), и 2 пъти по-голям от дела на слабите ученици в Чехия (държава с разпределение близко до средноевропейското) (*Графика 17*).

Графика 17. Разпределение на постиженията по математика, за 2009 г.

Източник: ОИСР(PISA)

Като сумарен дял на учениците, реализирали високи постижения, т.е. ниво 5 (3.4%) и 6 (0.8%), България изпреварва държави като Хърватска (с дял 1.3% за ниво 5 и 0.6% ниво 6), Гърция (с дял 1.9% за ниво 5 и 0.8% за ниво 6), Румъния (с дял 1.2% за ниво 5 и 0.1% ниво 6), Литва (с дял 1.3% за ниво 5 и 1% ниво 6). Това показва наличието на **голяма поляризация в качеството на българската образователната система**.

Спрямо оценяването от 2006 г. България е подобрила своя среден резултат с 15 точки (от 413), но е влошила резултата си с 2 точки спрямо оценяването от 2000 г.(430

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

точки). Това означава, че **напредъкът**, постигнат между 2006-2009 г. **не може да се разглежда като трайно установена тенденция.**

Според анализ на резултатите, проведен от ЦКОКУО, ако успехът на момчетата се повиши, това ще подобри като цяло мястото на България в класацията. За да стане това, е необходимо да се установят причините за огромната разлика между постиженията на момчетата и момичетата. Ако тесните места за ниските резултати на момчетата се дефинират и върху тях се въздейства целенасочено, е твърде възможно напредъкът, отбелязан от България между последните две оценявания, да се превърне в тенденция за трайно и устойчиво намаляване дела на лицата с ниско равнище на грамотност за четене сред 15-годишните. При условие, че този темп на подобрене се запази и при следващото изследване (2012 г.), имаме всички основания да предполагаме, че България значително ще скъси дистанцията между своите резултати и резултатите на останалите страни членки.

❖ **Съотношение между броя на обучаемите и броя на компютрите в средното образование**

През периода 2007-2010 г. в България са направени значителни усилия за създаване на модерна образователна ИКТ среда. Обновена е хардуерната база на училищата и съотношението **брой ученици: компютър** достига **13:1** през 2011 г., докато през 2007 г. това съотношение е 13,5:1. Постигнатото съотношение в последната година обаче е намаление спрямо 2009 г., когато броят на учениците, ползващи един компютър, е 12,5.

По данни от PISA през 2006 г. средният брой на компютри в училище, които се използват за обучение, е 26, като само част от тях са свързани към интернет. По данни от същото изследване 48 % от директорите считат, че недостигът на компютри и на подходящи компютърни програми оказва негативно влияние върху качеството на учебния процес.

Последното голямо количество компютри (9300 компютърни конфигурации, от които 4500 са преносими), закупено от МОМН, е във връзка с изпълнение на Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в училище” през 2008 г.

Към 2009 г. е осигурен лицензиран софтуер, операционни системи и офис-пакети за всички училища, както и за домашните компютри на учители и преподаватели. На 100% е осигурен и достъп на всички училища на бюджетна издръжка до високоскоростен Интернет. Създаден е Национален образователен портал, в който са осигурени 70% от планираните електронни учебни помагала.

Като се има предвид, че през последните години компютри и компютърни конфигурации не са закупувани, а училищата до голяма степен разчитат на собствени средства и дарения за обновяване на хардуера си, е твърде възможно дори при постигане на относително добра осигуреност по индикатора „съотношение ученици/компютър” реално училищата да разполагат с изключително голям дял на морално остарели и непригодни за работа при съвременни условия компютърни конфигурации.

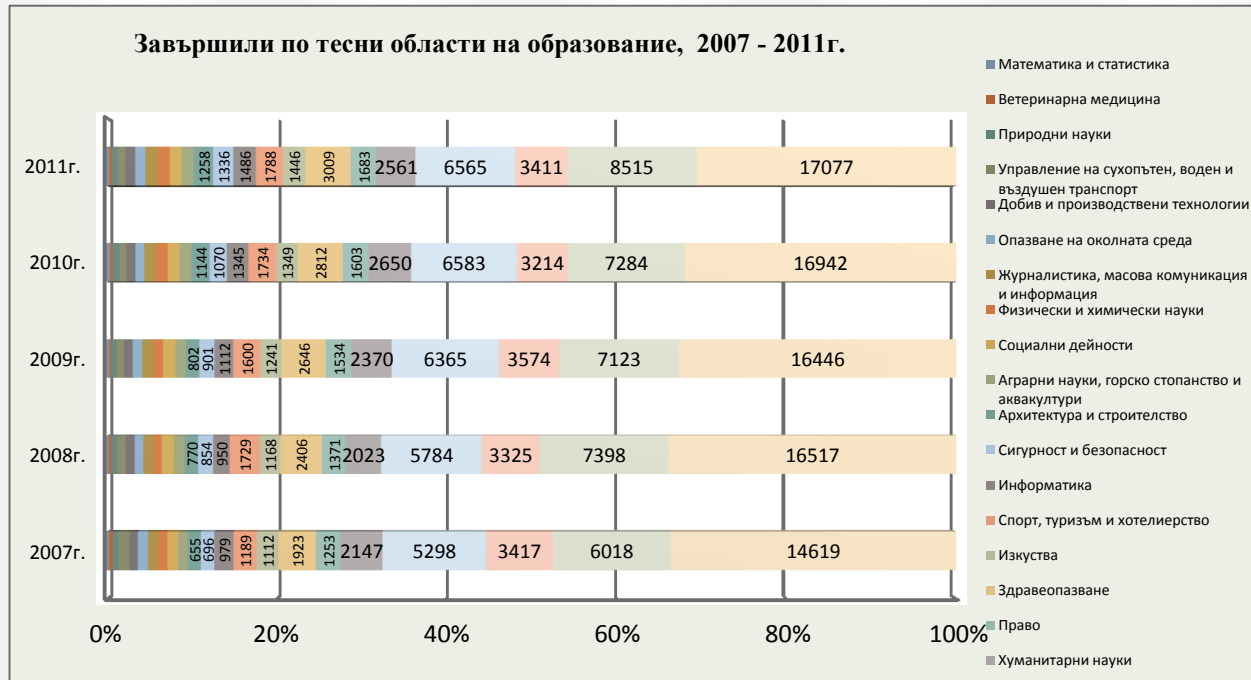

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

- ❖ **Завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки** (завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки на 1000 лица на възраст 20-29 г.)

Завършилите висше образование през 2011 г. в област „Технически науки и технически професии” е приблизително **11.8%**. Специалностите от тази област на образование са сред най-желаните и заемат второ място в скалата на предпочитаните професии, за които се изисква висше образование. Не така стои въпросът с другите две тесни области, посочени в НСУЦЖ. Само **0.3%** от всички завършили през последните 5 години и 0.6% от всички завършили през последните 12 години са избрали област „Математика и статистика”. Въпреки това, спрямо 2007 г. (годината с най нисък брой студенти, завършили в тази област на образование), студентите от тези специалности са нараствали приблизително с 49% (152 завършили през 2011 г.), но без устойчив тренд през годините. Подобна е ситуацията и с другата тясна област на образование „Природни науки”. Въпреки че абсолютният брой на завършилите студенти е нараствал последователно през 5^{те} последни години, като през 2011 г. завършилите са били с 28% повече, отколкото през 2007 г., техният относителен дял в общия брой на завършващите студенти е останал непроменен (0%).

Графика 18. Завършили висше образование по тесни области на образованието, 2007 – 2011 г.

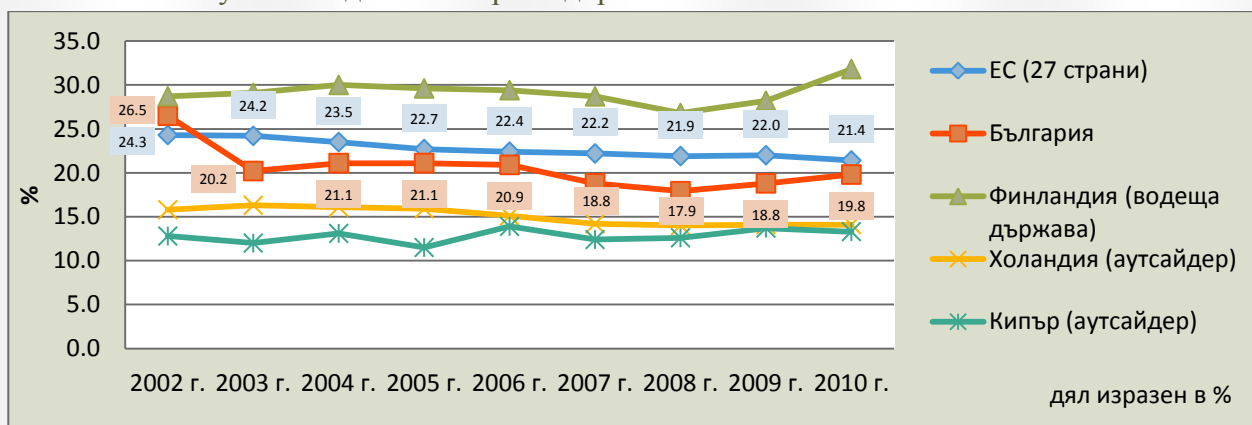
Източник: НСИ, „Образование и обучение на възрастни”

Намаляващият дял на завършилите висше образование в областите математика, природни и технически науки е общоевропейски проблем. Данните показват, че на този фон България е реализирала **известен напредък** (Графика 19). През периода 2008-2010 г. дялът на завършилите висше образование в областите математика, природни и технически науки отбелязва средногодишен ръст от 0.3%¹⁶, до 19.8% през 2010 г.

България успява да постигне ръст сред завършилите по тези области на образование на фона на средногодишен спад в ЕС (27) от 0.3% за същия период. Въпреки това, тя продължава да е с дял под средно равнище на ЕС (27), макар разликата да е намаляла от 3.4 процентни пункта за 2007 г. на 1.6 процентни пункта (ЕС 27 – 21.4%) за 2010 г. Независимо от това, поради неустойчивостта на появилия се тренд и заради относително малките стойности на нарастване, България трябва да положи още доста усилия, за да достигне до нивото си от 2002 г., когато е била 7^{ма} от общо 24 държави със стойност 2.2 процентни пункта по-висока от средноевропейската.

Графика 19. Завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки по години и избрани държави

Източник: ЕРОСТАТ, Образование и обучение, Завършили висше образование, Завършили висше образование по области: математика, природни и технически науки¹⁷

По-добра е ситуацията сред жените, завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки (Графика 20). Техният дял е 12.7% (2010 г.), което е с 1.1 процентни пункта по-високо от средноевропейското равнище (11.6%) и нарежда България на 9 място от 24 европейски държави. Дялът на висшистите сред жените се увеличава в три поредни години, като обръща негативната тенденция на петгодишен спад за периода 2004-2008 г. Въпреки положителните индикации, България все още е далече от постигнатия дял сред завършилите жени през 2002 г. (18.2%) и под стойностите от периода 2003-2006 г.

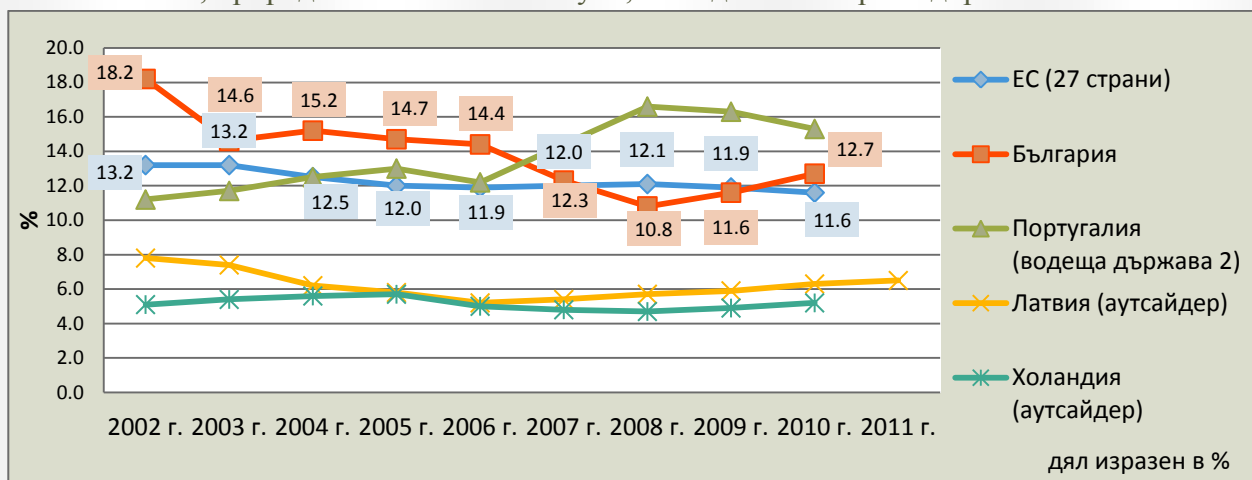
¹⁶ Изчисление на средногодишен ръст на верижна база, за последните 4 години

¹⁷ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 20. Завършили висше образование сред жените в областите математика, природни и технически науки, по години и избрани държави

Източник: ЕРОСТАТ, Образование и обучение, Завършили висше образование, Завършили висше образование по области: математика, природни и технически науки¹⁸

- ❖ **Международна мобилност на учениците, студентите и докторантите, учещи в България** – дял в % на мобилните студенти и докторанти от общия им брой, по критериите страна на предходно образование и гражданство

През последните четири години над 8 556 ученици са осъществили мобилност по най-голямата европейска програма за образование и обучение „Учене през целия живот”, съответно по нейните секторни програми „Коменски” и „Леонардо да Винчи”, като средногодишният им брой е малко над 2 хиляди (Таблица 9). От осъществилите мобилности по програмите „Коменски” и „Леонардо да Винчи” 42% са ученици от системата на ПОО (Професионалното образование и обучение). Студентите осъществили мобилност по програма „Еразъм”, са 3524, за учебните 2009/2010 и 2010/2011 години, което е 44% от всички ученици и студенти, осъществили мобилност по секторните програми за същия период. В рамките на програма „Еразъм”, 85% от студентите са осъществили мобилност с цел обучение и 15% с цел практика. От стартирането на програма „Учене през целия живот” се наблюдава плавен ръст в реализираните мобилности по тази секторна програма, като се очаква тази тенденция да се запази и през академичните 2011/2012 и 2012/2013 години. За последната отчетена година (2010/2011) се наблюдава ръст спрямо предходната (2009/2010) от 8,9% (150 мобилности) при студентската мобилност и ръст от 19,8% (151 мобилности) при мобилността на персонала от висшите училища (с цел преподаване и с цел обучение).

Броят на мобилностите е функция на средствата, които Европейската комисия отпуска на България. Недостиг на средства за финансиране на всички качествени кандидатури се

¹⁸ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

забелязва през всяка една от последните четири години, като по данни на ЦРЧР качествените кандидатури, допустими за финансиране, надхвърлят в пъти броя на реално финансираните проекти (за последната година кандидатурите по програма "Коменски", дейност „Училищни партньорства”, са над 5 пъти повече от финансираните проекти). Голяма част от училищата успяват да се адаптират към разполагаемия финансов ресурс и чрез внимателно планиране и оптимизация на разходите, да увеличат окончателния брой на осъществените мобилности.

Определящ за броя на ученическите мобилности е и фактът, че поради възрастта си учениците не могат да пътуват сами (както това става при студентите) и съответно проектите, предвиждащи ученическа мобилност, предвиждат мобилност едновременно на ученици и преподаватели.

През последните четири години 6 237 учители и обучители са осъществили мобилност по трите програми („Коменски”, „Леонардо да Винчи” и „Грюндвиг”), като от тях малко над 10% са преподаватели от системата на ПОО, приблизително 4% са обучители на възрастни, приблизително 10% са учителите, осъществили мобилност с цел квалификационни дейности и 75% са учителите, осъществили мобилност в рамките на Училищни партньорства. Преподавателите от висши училища, осъществили мобилност през последните две учебни години с налични данни, са 1677, което е 35% от общо осъществените мобилности на преподаватели, обучители и учители. От осъществилите мобилност представители на висши училища 19% са били на мобилност с цел обучение и 81% са реализирали мобилност с цел преподаване.

За периода 2009-2012 г. 1605 граждани (възрастни на пазара на труда) са се възползвали от възможностите за мобилност на секторните програми "Грюндвиг" и "Леонардо да Винчи" - от този брой 15% (246) са възрастните, участвали в мобилност с цел практика, приблизително 10% (155) са възрастни, осъществили мобилност във връзка с дейността *Работни ателиета* и 75% (1204) са възрастните, осъществили мобилност в рамките на дейност *"Партньорства"*. Налице е нарастване при осъществилите мобилност по дейност „Работни ателиета” (нарастване 2.5 пъти), мобилност по „Партньорства”(нарастване 1.2 пъти) и мобилност на пазара на труда (нарастване 1.3 пъти). Друг позитивен факт е, че мобилността при възрастните нараства трайно и устойчиво, без да се наблюдават години на спадове, като темпът на прираст сред тези мобилни се ускорява непрекъснато, от 1% през 2009/2010 г. на 8.5% през 2010/2011 г. до почти 20% през 2011/2012 г.

Следва да се отбележи, че подобно на изпълнението на програма „Коменски”, така и тук абсолютният брой мобилности на възрастни се дължи преди всичко на факта, че секторна програма „Грюндвиг” разполага с най-ниско финансиране в сравнение с другите програми, което не позволява да се финансират всички качествени кандидатури.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Таблица 9. Мобилност по Програмата за УЦЖ на ЕС, 2009-2012 г.

Мобилност					
Преподавателска мобилност¹⁹					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	2289	2476	1562*	1587*	7914*
Ученическа и студентска мобилност					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	3276	4734	1870*	2200*	12080*
Възрастни и хора на пазара на труда, осъществили мобилност					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	364	367	398	476	1605
Мобилност по програма ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ					
Учители, осъществили мобилност в областта на професионалното образование и обучение					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	187	151	160	130	628
Ученици, осъществили мобилност от професионални гимназии или професионални колежи (първоначално професионално обучение)					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	789	851	900	1050	3590
Мобилности по програма „Леонардо да Винчи”, осъществени по дейност Партньорства					
Година	2009г.	2010г.	2011	2012	Общо
			г.	г.	
Брой	320	368	368	424	792
Възрастни, осъществили мобилност на пазара на труда					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
Брой	50	66	70	60	246
Мобилност по програма ГРЮНДВИГ					
Обучители					
Година	2009	2010	2011	2012	Общо
	г.	г.	г.	г.	
"Партньорства за познание"	126	114	120	156	516
"Индивидуални квалификационни дейности"	8	8	16	20	52
Обучаеми					
Година	2009	2010	2011	2012	0
	г.	г.	г.	г.	
„Партньорства за познание”	294	266	280	364	1204
„Работни ателиета”	20	35	48	52	155
Мобилност по програма ЕРАЗЪМ					
Преподаватели					

¹⁹ (всички данни за 2011 и 2012 г. са предварителни)

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо
Мобилност с цел преподаване	646	712	-*	-**	1358
Мобилност с цел обучение	117	202	-*	-**	319
Студенти					
Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо
Мобилност с цел обучение	1451	1549	-*	-**	3000
Мобилност с цел практика	236	288	-*	-**	524
Мобилност по програма КОМЕНСКИ					
Учители, осъществили мобилност по програмата					
Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо
„Индивидуални квалификационни дейности“	115	139	131	210	595
„Училищни партньорства“	1090	1150	1160	1300	4700
Ученици, осъществили мобилност по програмата					
Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо
„Училищни партньорства“	800	880	970	1150	3800
Мобилност по програма Учебни визити					
Брой мобилности по програмата					
Година	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Общо
Учебни визити	115	139	131	210	595

Данните, отбелязани с (*) са непълни

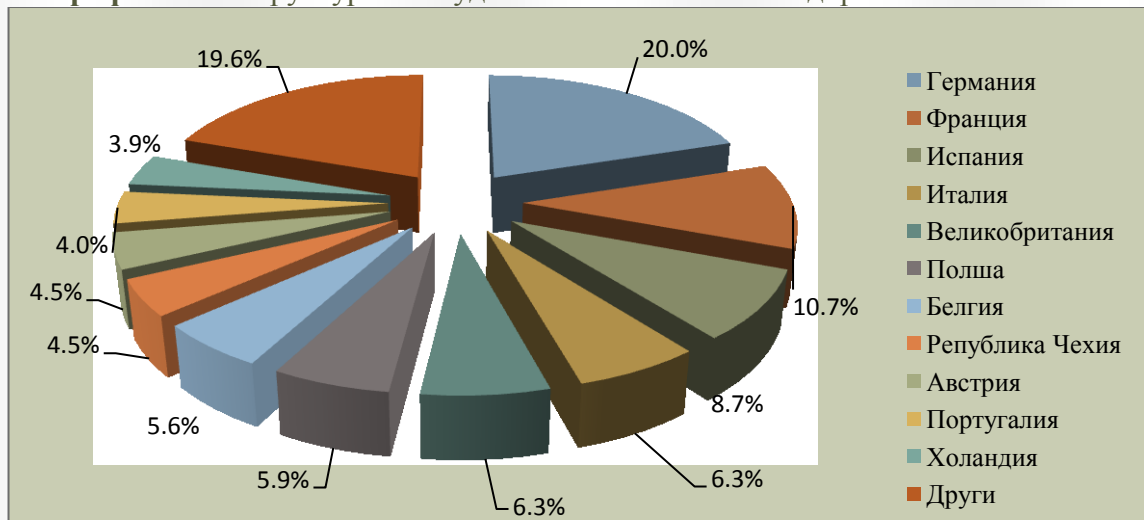
Данните за 2011 и 2012 г. отбелязани с (*), по програма „Еразъм“, ще бъдат налични през м. март 2013г. за референтната 2011 г. и през м. март 2014г. за референтната 2012 г.

Източник: ЦРЧР

Най-предпочитани с цел мобилност от студентите са следните държави: Германия (среден дял през последните 5 години) - 20%, Франция – 11%, Испания – 8%, Италия - 7% и Великобритания - 5%. Същевременно делът на тези държави е спаднал от над 54% през 2007 г. на 51.4% през 2011 г. Това се дължи на увеличения интерес към Австрия, Португалия, Холандия, Полша и Чехия.

Въпреки установената абсолютна степен на нарастване е необходимо да се направи уточнението, че едва един на 153 студенти е осъществил студентска мобилност за 2011 г., а средната стойност за последните 5 години е един на всеки 192 студенти или 0.52%. Това като цяло е все още ниска стойност.

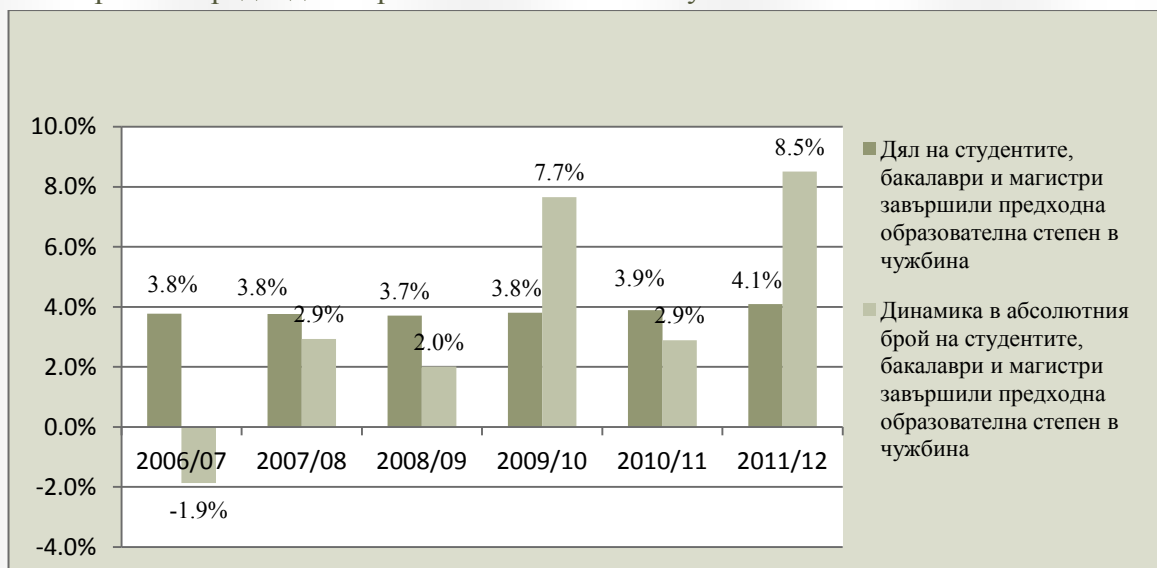
Графика 21. Структура на студентската мобилност по държави за 2011 г.

Източник: Център за развитие на човешките ресурси ЦРЧР, Секторна програма „Еразъм”

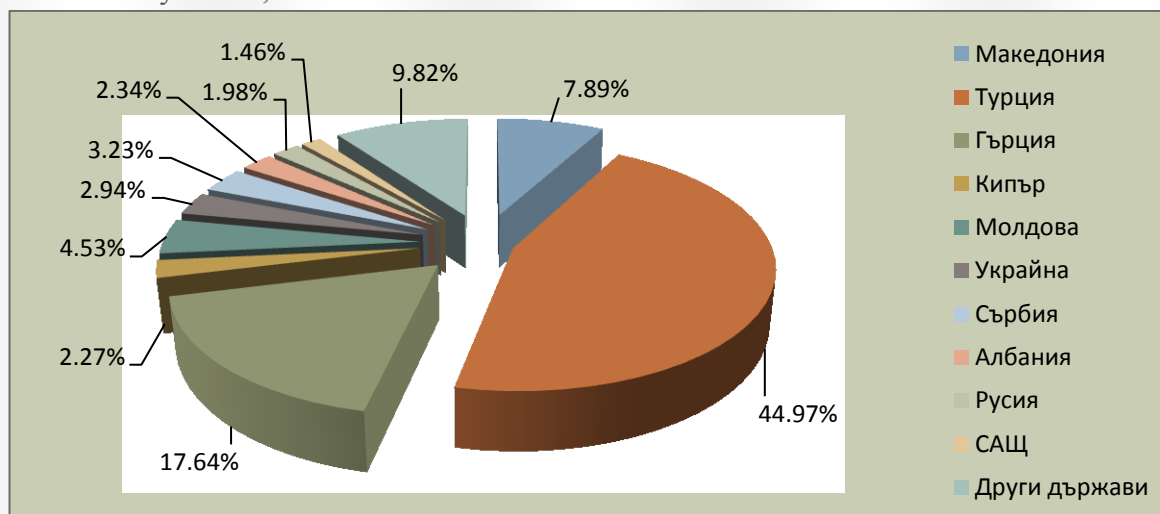
През последните пет години значително се е увеличил и броят на студентите, завършили предходна образователна степен в чужбина, от 8561 на 10803, което е увеличение с над 26%. Въпреки увеличението, техният относителен дял остава все още малък сред цялата маса от студенти - 4.1% за 2011/12 г.

Графика 22. Дял и динамика в броя на студентите (бакалаври и магистри), завършили предходна образователна степен в чужбина

Източник: НСИ, Мобилност

Графика 23. Структура на студентите, завършили предходна образователна степен в чужбина, 2011 г.

Източник: НСИ, Мобилност

През ноември 2011 г. Съветът на ЕС прие нов критерий за мобилността с учебна цел (20 % във висшето образование и 6 % за първоначалното ПОО към 2020 г.). От този политически ангажимент следва да се премине към изпълнение на препоръката на Съвета „Младежта в движение — насърчаване на мобилността с учебна цел на младите хора“ и пълноценно използване на европейските инструменти за постигане на прозрачност, като ЕКР, ECTS/ECVET и Europass. Целесъобразно е и България да **определи** такъв критерий през следващия период.

❖ **Инвестиции в образование и обучение** (общо и от публични и частни източници) **и дял на разходите за образование и обучение от БВП** (по методология на Евростат за изчисляване финансовите разходи за формално образование)

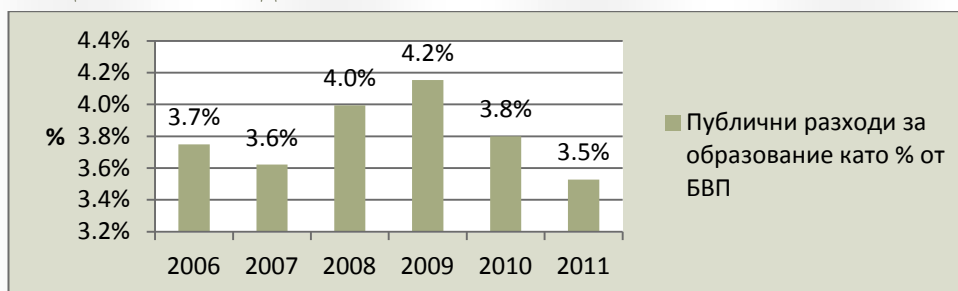
Публичните разходи за образование, изразени като процент от БВП, остават и към момента общоприет измерител на вложения финансов ресурс.

Един от основните недостатъци на обобщения показател „публични разходи за образование“ е преди всичко неговата обособеност и липсата на връзка с **ефективността** на образователната система, измервана чрез мащабни международни изследвания, като PISA, PRIUS за формалната образователна система и AES и ELLI за УЦЖ. За да отчита не просто нарастване или намаление в дела на разходите, е важно обвързването му с образователните постижения, а като основа за това може да бъде използвана концепцията на ОИСР за изчисляване на добавена стойност на училищата на база на проведените външни оценявания, както и използването на бенчмарк анализ на основата на обобщен и количествено изразим и стандартизиран индекс за формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене сред населението в активна трудова възраст.

Абсолютните разходи за образование по данни на МФ, нарастват от 2 179 млн. през 2007 г. до 2 837 млн. през 2009 г. През 2011 г. се забелязва намаление в абсолютната

стойност на разходите на 2 655 млн. лв., което е спад в абсолютната сума на разходите отделени за образование с 0.9% спрямо предходната година. Въпреки че това може да се дължи на оптимизацията на училищната мрежа, трябва да се отбележи, че публичните разходи за образование, отбелязват **спад и като дял от БВП**.

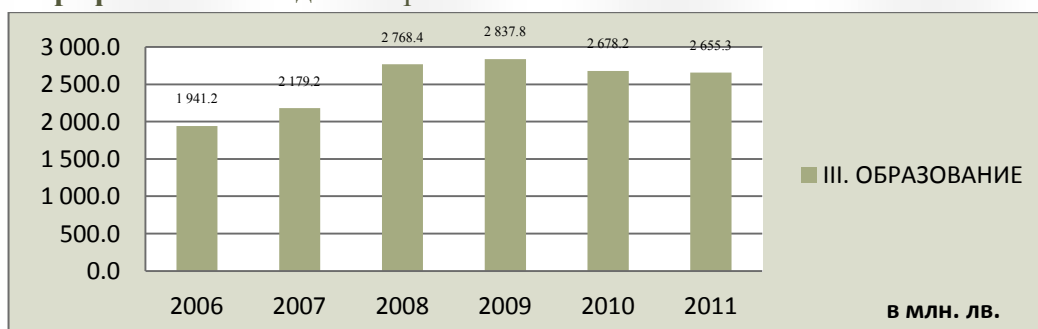
Графика 24. Публични разходи за образование като % от БВП, по национална методология

Източник: Министерство на финансите²⁰

От *Графика 24* се вижда, че спадът в дела на публичните разходи за образование като % от БВП е 0.1 процентни пункта на база 2007 г. (до стойност от 3.5% за 2011 г.) и приблизително 0.7 процентни пункта на база 2009 г. (годината с най-голям дял на разходите за образование като процент от БВП). Трябва да се има предвид, че големият дял на разходите за образование през 2009 г. се дължи не толкова на увеличаване на абсолютните разходи за образование, колкото на драстичното намаление на БВП²¹ на България от цели 5.5 процентни пункта само в рамките на две години – 2008 и 2009 г. (до 94.5%), което е най-голямото намаление след 1996 г. Поради това е възможно намалението в дела на публичните разходи през периода 2010-2011 г. да не се дължи на абсолютно намаление на финансовия ресурс, а в увеличениия БВП с 0.4 процентни пункта за 2010 г.²² и 1.7 процентни пункта за 2011 г.²³

Графика 25. Разходи за образование в хил. лв. за 2006-2009 г.

Източник: Министерство на финансите²⁴

²⁰ <http://www.minfin.bg/bg/statistics/13>

²¹ БВП – НСИ, 1. Брутен вътрешен продукт (БВП), 1.1. Годишни данни, 1.1.1. БВП – Производствен метод - национално ниво

²² предходна година = 100

²³ предходна година = 100

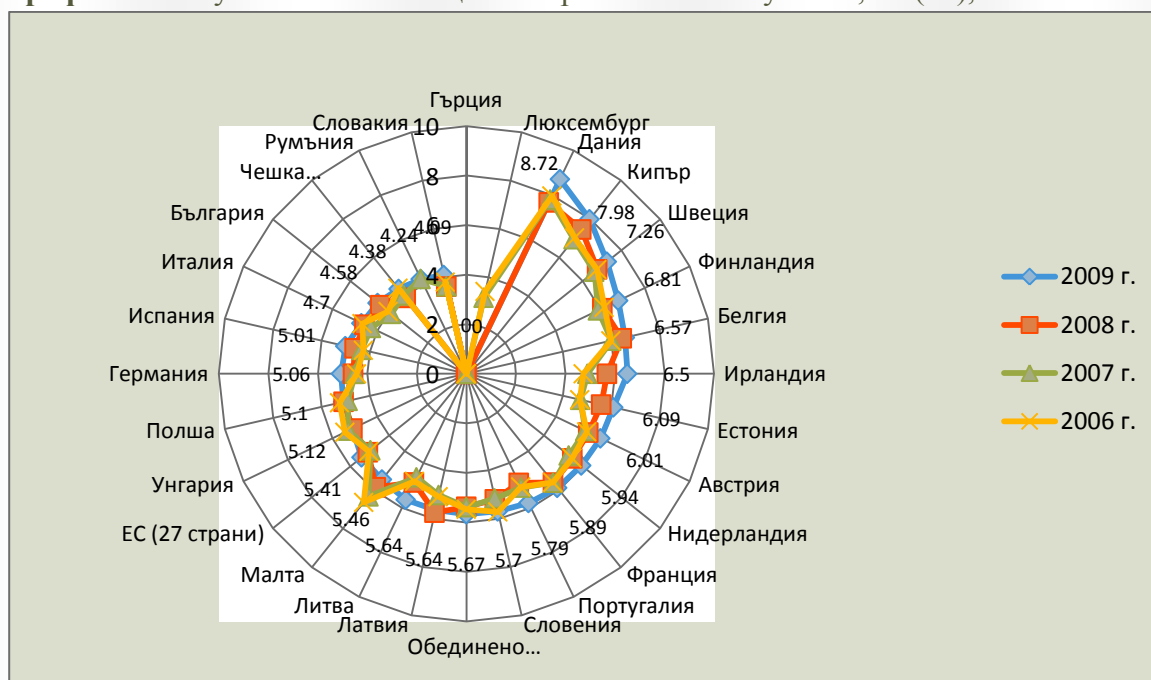
²⁴ <http://www.minfin.bg/bg/statistics/13>

Публичните разходи за образование като процент от БВП са добър индикатор за съпоставимост на България с останалите европейски държави поради способността му да елиминира номиналната стойност на разходите и да ги представи като отношение. Въпреки че данните на ЕВРОСТАТ за публичните разходи като процент от БВП обхващат период до 2009 г., те дават добра обща картина за позицията на България (*Графика 26*). През периода 2007-2009 г. България е била една от държавите в Европа, отделяща **най-малко средства за образование, като % от БВП**.

Разглеждайки динамиката на публичните разходи за образование и по-специално средногодишното абсолютно нарастване в дела на разходите за образование като процент от БВП за периода 2007-2009 г., се вижда, че България значително подобрява своята позиция до 7 място (от 26 европейски държави), като реализира **0.35 процентни пункта средногодишно нарастване** при 0.23 процентни пункта средногодишно нарастване за ЕС (27).

Графика 26. Публични инвестиции в образование и обучение, ЕС(27), 2006-2009 г.

Източник: ЕВРОСТАТ

❖ Достъп до информация относно възможностите за образование и обучение

Резултатите от ИООВ на НСИ през 2011 г. показват, че **7.4%** от населението на възраст 25 - 64 години са търсили информация относно възможности за образование и обучение. Жените са по-активни от мъжете - съответно 8.7 и 6.1%. Всеки седми (13.8%) от най-младата възрастова група (25 - 34 години) се интересува от възможността да повиши своите знания или умения. Въпреки достигнатата си най-висока степен на образование, всеки шести висшист (16.3%) търси информация за допълнително образование или

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

обучение за разлика от хората с основно или по-ниско образование, от които едва 1.6% търсят възможности за придобиване на нови знания и умения.

От потърсилите информация относно възможности за образование и обучение 89.9% са успели да намерят такава, което е показателно за **лесен достъп до информация и наличие на разнообразен избор от варианти**.

Повечето от намерилите търсената информация са използвали различни методи. Най-често използваният и най-ефективният метод е чрез **интернет** - три четвърти от тях (76.3%) са използвали възможностите на глобалната мрежа, като това са предимно по-младите (79.3%) и хората с висше образование (80.6%). На второ място са потърсилите информация директно от **образователните институции** - 24.7%, като това е водещ метод за лицата с основно и по-ниско образование (40.1%). Значителен е и дялът на използваните **книги и справочници** за намирането на необходимата информация - 20.4%. Сравнително малък е дялът на намерилите информация от **бюрата по труда и посреднически фирми** - 18.5%, но същевременно по този начин са намерили информация 56.7% от безработните лица.

❖ Участие в културни събития

Почти една трета от населението на възраст 25 - 64 години (**32.2%**) са посетили поне веднъж през последните 12 месеца представление на живо (пиеси, концерти, опери, балетни, танцови и шоуспектакли), като жените са по-активни от мъжете - съответно 37.3 и 27.3%. Всеки четвърти (25.7%) е посетил **кино** през последната година, а 28.7% от населението на възраст 25 - 64 години са посетили поне веднъж някаква **културна забележителност** (музеи, художествени галерии, исторически или археологически обекти и природни резервати). Характерно за всички изброени посещения е, че лицата с висше образование са значително по-активни от тези с по-ниско образование. Дялът на участващите в културни събития също е по-висок сред жителите на градовете, отколкото сред жителите на селата.

Повече от половината от населението на възраст 25 - 64 години (51.1%) не са прочели нито една **книга** през последните 12 месеца. Сред жените четящите книги са повече - 57.4%, отколкото сред мъжете - 40.4%. Няма съществени различия между четящите по възраст. От хората с ниско образование едва 8.8% са прочели книга, докато при висшистите този дял е 87.8%. Сред заетите четенето е доста по-често срещано отколкото при безработните - съответно 55.6 и 31.9%. Почти два пъти повече са четящите в градовете (55.5%) в сравнение с жителите на селата - 28.8%.

Доста по-значителен е дялът от населението, което чете **вестници** - 87.8%, като основно вестници се четат всеки ден (45.8%) или поне веднъж седмично (30.7%). Мъжете предпочитат ежедневниците - всеки втори (52.2%) чете вестници всеки ден, или с 12.7 процентни пункта повече от жените по този показател. 34.0% от жените и 27.5% от мъжете четат преса поне веднъж седмично (но не всеки ден). Въобще не чете вестници всеки трети с основно или по-ниско образование (38.6%), докато при висшистите и хората със средно образование този дял е съответно 3.0 и 6.7%.

❖ Участие в обществени събития

От населението на възраст 25 - 64 години **17.4%** са участвали в поне една форма на изследваните обществени дейности. В организираниите от **политически партии** или **синдикални организации** дейности са участвали 5.0%, като е интересен фактът, че жителите на селата са по-активни от тези в градовете - с дялове на участие съответно 7.3 и 4.3%. В дейностите, организирани от **браншови или други професионални организации**, са взели участие 3.2% от населението в активна трудова възраст (предимно самостоятелно заети лица). В организираниите събития от **църкви, религиозни общности или сдружения** са участвали 5.0% от населението в изследваната възрастова група, като най-висок е дялът сред лицата с основно или по-ниско образование. Участници в **развлекателни дейности за свободното време**, организирани от самодейни групи, хоби сдружения и клубове по интереси, са 7.3%. В дейности на **благотворителни организации** са участвали едва 1.5%, а с доброволен труд с цел подпомагане на нуждаещи се хора - 2.5%.

Настоящата оценка прави тревожния извод, че независимо от усилията, **ученето през целия живот не се е превърнало в реалност за повечето хора в България**. Една от основните причини са ниските основни умения, които се формират в училищното образование. Процентът на младежи с трудности в четенето, по математика и точни науки в нашата страна е най-високият в ЕС (по данни на PISA от 2009 г.), което показва наличието на значителни структурни пречки пред осигуряването на качествено образование. Според доклад на ЕК „ниските постижения в образованието са свързани със слабия достъп до образование на групите в неравностойно положение, по-специално на ромското население, недостатъчната автономия на училищата, липсата на стимули за повишаване на успеха, слабостите в националната система за оценка и недостатъчната отчетност”²⁵.

3.3.3. Икономически и социални показатели

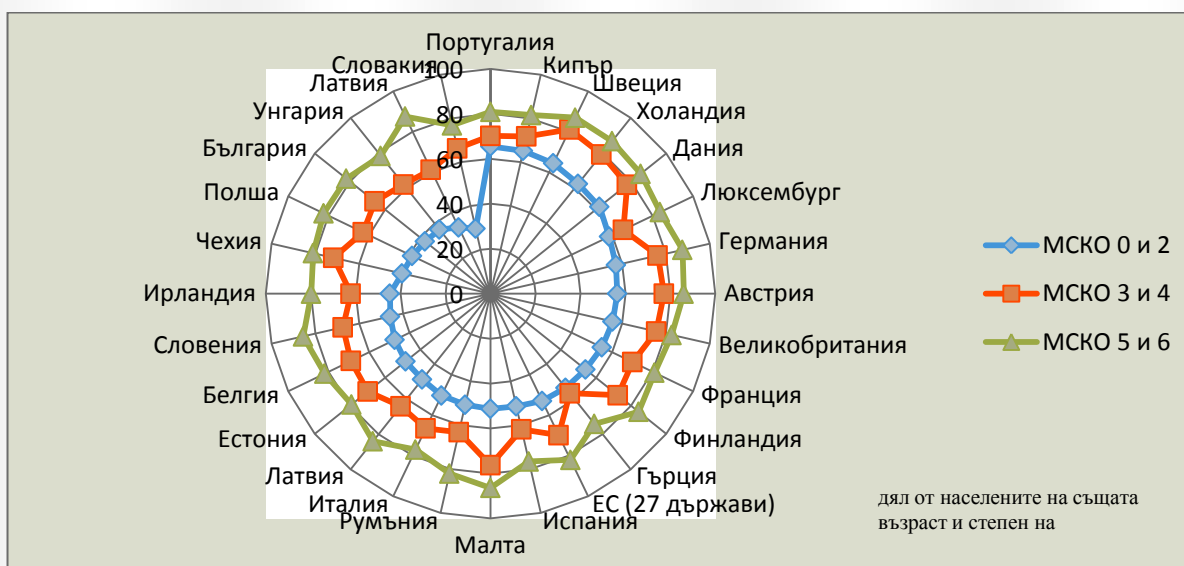
Последиците от световната икономическа криза в периода 2008-2011 г. се изразяват в **намаляване на икономическата активност, на заетостта и доходите** на населението и **увеличаване на безработицата**. Анализът на данните показва, че образователното и квалификационно равнище на хората са пряко свързани с техния статус на заетост и доходите, които получават.

❖ Заетост, икономическа активност и безработица

²⁵ Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, Брюксел, 18.7.2012 г.

Заетостта сред лицата с основно и по-ниско образование намалява по-съществено в сравнение със заетостта сред лицата с по-висока степен на образование. За периода 2008-2011 г. броят на заетите лица на възраст 15-64 г. с начално и по-ниско образование намалява най-много – с 49.6%, следват заетите с основно образование, при които намалението е с 29.4%. Броят на заетите със средно образование намалява с 10.3%, а на тези с висше образование само с 4.6%. В резултат на правопрпорционалната зависимост между образование и заетост, коефициентът на заетост на лицата с висше образование е няколко пъти по-висок от този на лицата с основно и по-ниско образование. През 2011 г. коефициентът на заетост на лицата на възраст 15-64 г. с висше образование е 82.1%, на лицата със средно е 64.5%, на тези с основно образование е 28.6% и на тези с начално и по-ниско образование е 16%.

Графика 27. Заетост сред населението на възраст 20-64 години (ЕС 27) по степен на завършено образование

Източник: ЕВРОСТАТ, Процент на заетите по най-високо ниво на придобито образование

Значителното намаление на заетостта през разглеждания период доведе до съществено увеличение на **безработицата**. След продължителния спад на безработицата в годините преди кризата, включително и през цялата 2008 г., от 2009 г. броят на безработните лица нараства съществено. По данни на НСИ²⁶ за периода 2008-2011 г. безработните нарастват със 172.6 хил. души и броят им достига 372.3 хил. през 2011 г. Коефициентът на безработица нараства от 5.6% през 2008 г. на 11.2% през 2011 г.

Данните на Агенцията по заетостта по отношение на регистрираната безработица показват подобни тенденции. През 2008 г. средногодишният брой на безработните е 233 719 безработни лица. През следващите 2009 г. и 2010 г. в резултат на кризата

²⁶ Наблюдение на работната сила

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

безработицата нараства, достигайки 350 944 лица през 2010 г. През 2011 г. се наблюдава обратна тенденция и средногодишният брой на безработните намалява до 332 601 лица, като през деветмесечието на 2012 г. средномесечният брой на регистрираните безработни лица отново нараства, достигайки 362 740 души.

Лицата с основно и по-ниско образование и без квалификация са едни от първите лица, които работодателите съкращават в условия на криза и съкращаване на разходите. Тези лица обхващат най-големите групи по брой и относителен дял в отделните структури на безработните лица. През периода 2008-2011 г. броят на безработните лица с основно и по-ниско образование нараства с 22.7%, но дялът им намалява с почти 8 процентни пункта и е 49.9% през 2011 г. Същевременно безработните лица с основно и по-ниско образование и без квалификация и специалност са с най-висок риск от изпадане в състояние на продължителна безработица (над 1 година). Те преобладават в групата на продължително безработните лица.

Икономическата криза и последвалото свиване на производството и услугите и съкращаване на работни места се отрази изключително неблагоприятно и върху лицата с по-високо образование. През периода 2008-2011 г. значително нараснаха безработните със средно и висше образование, които са и най-висококвалифицираните. През разглеждания период безработните с висше образование почти удвояват числеността си, като нарастват с 84.1%, достигайки 33 735 лица през 2011 г., а дялът им нараства от 7.8% през 2008 г. на 10.1% през 2011 г. Безработните със средно образование през разглеждания период нарастват с 65.8%, а дялът им от всички безработни нараства с 5.7 п.п. и достига 40% през 2011 г.

Подобни тенденции се наблюдават и при младежите, които са една от най-силно засегнатите от кризата целеви групи на пазара на труда. По данни от Наблюдението на работната сила, провеждано от НСИ, от 2008 до 2011 г. броят на безработните младежи на възраст 15-24 г. нараства с 26.6 хил. души. Равнището на безработица за същата възрастова група през разглеждания период се увеличава с 13.9 процентни пункта и през 2011 г. е 26.6% при средна за ЕС стойност за същата година от 21.3%. В образователната структура на безработните младежи преобладават лицата с основно и по-ниско образование, а в професионално-квалификационната им структура най-многобройна е групата без квалификация и специалност.

Въпреки че като цяло дялът на преждевременно напусналите образование и обучение в България намалява, България има най-лошата стойност по отношение на заетостта сред преждевременно отпадналите. Около 82% от младите хора на възраст 18-24 г., които са напуснали училище преди завършване на средно образование, не работят. Като цяло това е проблем за целия ЕС, където над 50% от същата група са без работа (18 европейски държави). Данните за 2011 г. показват, че България се нарежда на първо място в тази негативна класация, с едва 12% заетост сред преждевременно напусналите училище, което е приблизително 4 пъти по-ниско от средната стойност за ЕС (27).

Коефициентът на икономическа активност за младите хора на възраст 15-24 години с основно и по-ниско образование през 2011 г. се задържа на равнище два и

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

половина пъти по-ниско от това на за ЕС (BG:21,1 %; ЕС (27): 55,4 %), като по този показател България се намира на последно място, не само в целия ЕС 27, но и след държави като, Турция, Република Сръбска и Хърватска. Коефициентът на икономическа активност на младите със завършено основно и по-ниско образование е и над два пъти по-нисък отколкото на младежите от същата възраст. Данните в динамика показват, че ситуацията и възможностите за намиране на работа от младите хора в България значително се е влошила за последните 4 години, като спадът в дела на зетите млади хора на посочената възраст е 17.6 процентни пункта на база 2007 г. и 9.8 процентни пункта на база 2008 г. Спадът, който България отбелязва, е над средните стойности за ЕС (27), които са съответно 9.7 процентни пункта на база 2007 г. и 9.2 процентни пункта за 2008 г. Това нарежда страната ни съответно на 7 и 11 място сред държавите, регистрирали най-голям спад за последните 5 и 4 години.

Таблица 10. Население по икономическа активност и придобита образователна степен във възрастова група 15-24 навършени години

Население по икономическа активност и придобита образователна степен във възрастова група 15-24 навършени години							
Образователни степени	2005г.	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.
ЕС (27) МСКО 0-6	68	68.9	70.4	70.6	65.7	64.6	63.6
ЕС (27) МСКО 0-2	64.3	64.4	65.1	64.6	58.8	56.2	55.4
ЕС (27) МСКО 3-4	69	70.3	72.1	72.6	68.1	67.5	66.2
ЕС (27) МСКО 5-6	5.4	76.4	78.3	78.3	73.4	73	70.9
България МСКО 0-6	55.9	60.3	65.2	60.1	54.4	50.9	46.2
България МСКО 0-2	31.7	33.5	38.7	30.9	25	25.2	21.1
България МСКО 3-4	65.2	69.1	72.8	69.8	64.8	58.5	52.6
България МСКО 5-6	76.9	79.3	83.6	85	79.8	74.3	70

Източник: *ЕВРОСТАТ, Пазар на труда, Заетост, Заети по най-висока степен на придобито образование, възрастови групи²⁷, %*

Огромна е разликата между зетите, които са се обучавали във формално образование и обучение или неформално обучение. С цели 16 пъти повече са тези с неформално придобити компетенции (37,3%) спрямо зетите с формално образование (2,2%) и 2 пъти повече е разликата им с обучавалите се по самостоятелен път (14,7%).

Разликите при безработните и икономически неактивните лица и формата на обучение, към която спадат, са видимо много по-малки от тези при зетите лица. Процентът на безработните с неформално обучение (3,8%) е около 2 пъти по-висок от

²⁷http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=lfst_hheredty

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

безработните с формално образование (1,5%) и около 2 пъти по-нисък от обучавалите се по самостоятелен път (7,8%).

От данните в Таблица 11 се вижда, че **икономически неактивните лица** са с приблизително същия дял като този при безработните лица. Придобилите знания и умения от тази група чрез формалната форма на образование (3,8%) са с около 2 пъти повече от тези обучавали се в неформално обучение (1,6%) и с около 2 пъти по-малко от обучавалите се по самостоятелен път (7%).

Таблица 11. Участие в различен вид образование и обучение по статус на заетост, 2011 г.

	Формално образование	Неформално обучение	Самостоятелно обучение
Заети	2,2	37,3	14,7
Безработни	1,5	3,8	7,8
Икономически неактивни	3,8	1,6	7

Източник: НСИ

Правейки съпоставка между процентното разпределение на заетите в икономическо отношение и вида образование или обучение, може да се предположи, че тежестта на опита и знанията, придобити чрез **неформална форма на обучение, оказват по-голямо влияние върху заетостта на пазара на труда.**

При икономически неактивните и безработните лица най-високият процент и в двата статуса е при **самостоятелното учене.**

❖ Реализация на пазара на труда

Един от показателите за ефективност на резултатите от образованието и обучението са възможностите за **последваща професионална реализация** на пазара на труда и постигане на по-висок социално-икономически статус. Равнището на образование и квалификация е основен фактор за намиране и запазване на заетост.

Предвид негативните тенденции на пазара на труда през периода 2008-2011 г. и обвързаността между образованието и квалификацията и заетостта, основен приоритет на активната политика на пазара на труда през посочения период е свързан с повишаване на пригодността на заетост на работната сила, чрез повишаване на знанията и уменията в съответствие с променящите се потребности на пазара на труда. В условията на икономическа криза и ограничени възможности за финансиране на активната политика на пазара на труда от държавния бюджет, основен инструмент за реализиране на действията по обучение на работната сила е Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” (ОП РЧР), финансирана със средства от Европейския социален фонд.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

За разглеждания период 2008-2011 г. със средства от държавния бюджет в обучение за **придобиване на професионална квалификация** са включени 63.2 хил. безработни лица. Броят на безработните лица, включени в обучение по схеми на ОП РЧР, е над 33 хил., като 23.5 хил. от тях са включени в заетост.

За същия период 2008-2011 г. броят на зетите лица, включени в обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация, е над 59 хил., а на включените в обучение за придобиване на **ключови компетенции** е 113.4 хил. Преобладаваща част от обученията на зетите лица са реализирани посредством ваучери за обучение.

Ваучерите за обучение са въведени в българската практика като нов механизъм за финансиране на обучението на възрастни в края на 2009 г., а се прилагат от началото на 2010 г. Тяхното въвеждане е продиктувано от необходимостта да се търсят нови механизми за насърчаване активното поведение на лицата за учене. За периода 2010-2012г. ваучерите за обучение се прилагат само за обучение на зети и безработни лица в рамките на схемите за директно финансиране по ОП РЧР.

В рамките на периода от прилагането на ваучери за обучение в България могат да бъдат направени няколко извода по отношение ефективността им във връзка с участието на работната сила в дейности по обучение:

- ❖ **На първо място**, налице е **висок интерес** към ваучерите за обучение. Въпреки че това е нов инструмент за българската практика, прекият достъп до възможности свободно да се избира видът на обучението и обучаващата институция, както и лесната процедура за получаване на ваучери, провокира интереса на лицата. По данни на Агенцията по заетостта за периода 2010-2011 г. броят на лицата, подали заявление за включване в обучение срещу ваучери, е 210 853.²⁸
- ❖ **На второ място**, използването на ваучери за обучение е по посока **активизиране най-вече на зетите лица** за включване в обучение. От общо 114 652 предоставени ваучера за обучение за периода 2010-2011 г., преобладаваща част от ваучерите – 90 782 са предоставени на зети лица, а 23 870 – на безработни лица. В условията на икономическа криза по този начин се цели да се повиши пригодността за заетост и способността за адаптация на зетите лица за запазване на тяхната заетост или своевременно намиране на нова заетост, и превенция срещу изпадане в състояние на безработица. Същевременно, безработните лица участват преобладаващо в традиционните мерки, програми и проекти за обучение, финансирани както със средства от държавния бюджет, така и по ОП „РЧР”.
- ❖ Налице е ясна тенденция за предпочитане от страна на лицата на обучение по **ключови компетентности**, най-вече компютърно и чуждоезиково обучение. От

²⁸ За сравнение, във Фландрия за периода септември – декември 2003 г. са регистрирани около 100 000 молби за издаване на чекове за обучение, от които 85 000 са получили одобрение и 31 500 реално са изплатени. В кантона на Женева, в рамките на четири години от въвеждането на ваучери за продължаващо обучение, са издадени 8 027 ваучера на 5 850 лица. В Австрия, през първите две години от въвеждането на ваучери за обучение, камарите по труда са издали общо 120 000 ваучери, а за периода 2002-2006г. – около 290 000 ваучера, което е около 60 000 ваучера средно на година (*Панорама „Индивидуални сметки за учене”, СЕДЕФОП, 2009 г.*).

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

предоставените 114 652 ваучера, 63 946 или 55,8% са предоставени за обучение по ключови компетентности, и 50 706 или 44,2% - за обучение за професионална квалификация. Отчасти, тази тенденция може да бъде обяснена със засиленото през последните години търсене от страна на работодателите на работна сила, която в своя професионален профил притежава и ключови знания и умения. От друга страна, притежаването на компютърни и чуждоезикови знания и умения улеснява достъпа и ползването на чуждестранни и дигитални източници на информация, което съдейства за повишаване на мобилността на хората за учене и работа.

- ❖ По отношение на представянето на различните целеви групи, може да се отбележи, че **жените са по-активни** от мъжете при използване на ваучери за обучение. От общо включените в обучение срещу ваучери лица, жените са 58,6%. По отношение на **групите в неравностойно положение** на пазара на труда, е налице **ниско използване на ваучери за обучение**. От включените в обучение срещу ваучери лица, младежите до 29 г. са 24,3%, лицата над 50 г. – 19,2%, лицата с увреждания - 0,6%. По тази тенденция България не се различава от другите страни членки на ЕС, използващи подобни инструменти за финансиране на обучение. Едно от обясненията за ниското използване на ваучери за обучение от лицата в неравностойно положение е свързано с трудностите, които те срещат при използването на този вид механизъм за финансиране на обучения. Недостатъчно добре развитата система за кариерно ориентиране в страната затруднява насочването и най-вече избора на тези лица на перспективни и търсени на пазара на труда професии и съответно обучения. Наличието на значителен брой обучаващи институции за професионална квалификация и за ключови компетентности и допълнително прави труден избора на тези лица.

Реализацията на безработните лица след завършване на обучение, финансирано със средства от държавния бюджет, се проследява чрез обмен на информация между Агенцията по заетостта и Националната агенция по приходите. Оценка на ефективността на резултатите от обучение на безработни лица, финансирано по схеми на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, се осъществява чрез провеждане на междинни оценки. През 2013 г. предстои провеждане на нетна оценка на ефекта на активните политики на пазара на труда, финансирани със средства от държавния бюджет, вкл. на ефекта на мерките и програмите за обучение.

❖ Доходи и продуктивност на населението според образователния статус

По данни на НСИ през 2011 г. 1 118 776 души или приблизително 23%²⁹ от хората, намиращи се в трудоспособна възраст, са с основно и по-ниско образование. Изследванията на доходите на населението в зависимост от най-високата степен на завършено образование на Евростат³⁰ показват, че завършилите основно и по-ниско

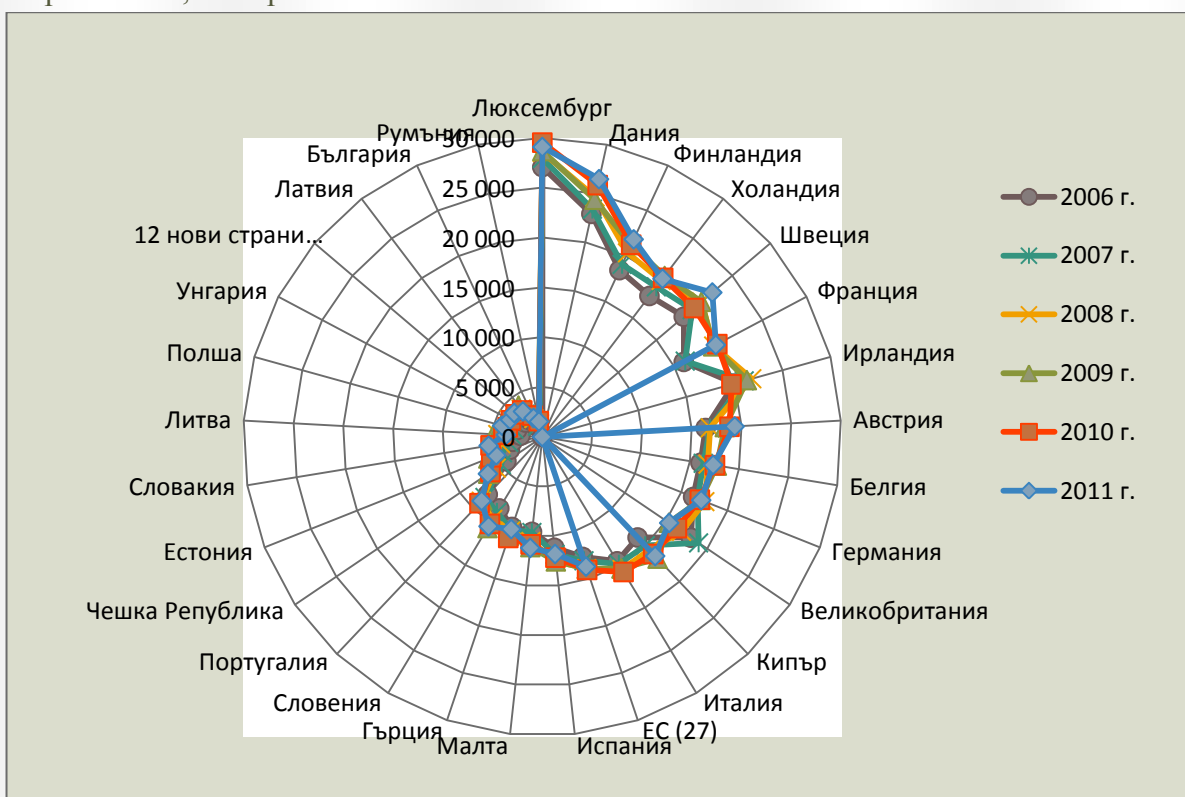
²⁹ <http://www.nsi.bg/census2011/pagebg2.php?p2=175&sp2=190>

³⁰ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=ilc_di08

образование сред хората на възраст 18-64 навършени години през същата година имат почти 43% по-нисък среден³¹ доход от завършилите средно образование.

По показателя *доход по степен на придобито образование* МСКО 0-2 България се намира на предпоследно място (преди Румъния) сред 27^{те} европейски държави (Графика 29), като доходите на хората с основно и по-ниско образование са между 6-7 пъти по-ниски от средноевропейските за последните 4 години и между 1.5 и 1.8 по-ниски от доходите на хората с основно и по-ниско образование в 12^{те} европейски държави, присъединили се при последните 2 разширявания на ЕС.

Графика 28. Средногодишен доход в EUR на хората с основно и по-ниско образование, по страни

Източник: ЕВРОСТАТ, Наблюдение на работната сила (SILC)³²,

Резултатите от анализа на социално-икономическите показатели показват, че световната икономическа криза е засегнала особено силно нискоквалифицираните работници и значително е увеличила броя на безработните младежи. Освен това от 2009 г. насам дългосрочната безработица се е увеличила значително по-бързо, отколкото в останалата част от ЕС, което отразява главно увеличението на географските несъответствия и на несъответствията в квалификациите, тъй като повечето от закритите работни места са за нискоквалифициран труд.

³¹ Среден приравнен чист доход в EUR и паритет на покупателната способност

³² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=ilc_di08

Прогнозите за България, направени от CEDEFOP³³ през 2012 г., сочат, че до 2020 г. в страната се очаква **драматичен спад с 35% на работните места за гражданите без квалификация или с ниска квалификация** спрямо 2010 година. Тази нискоквалифицирана работна сила влияе негативно върху равнището на производителността и заплащането на труда и е ресурс за захранване на неофициалната икономика и намаляване на вноските в осигурителната система при нарастващ натиск за потребление на публични социални и здравни услуги и помощи.

Необходими са **активни мерки** за подобряване на услугите по активиране, помощ при търсенето на работа, съответствие между работните места и необходимите знания и умения, допълнителна квалификация и индивидуализирани услуги за нискоквалифицираната работна сила.

3.4. Целесъобразност, уместност и съгласуваност на НСУЦЖ

За да е в съответствие с нуждите, свързани с бъдещото планиране, оценката отговоря на стандартите на текущото стратегическото оценяване: прави преглед на съгласуваността и релевантността на действащата към настоящия момент НСУЦЖ, на промяната в ситуацията и на актуалните потребности на развитието, като се произнася еднозначно относно валидността на целите или необходимостта от тяхната промяна, а оттам – и относно бъдещото стратегическо планиране за следващия период.

Акцентът в тази посока се постави със стартирането на европейските политики за учене през целия живот в контекста на **Лисабонската стратегия**, след която Европейският съвет в Барселона одобри работната програма "Образование и обучение 2010 г.". В нея за първи път се предложи солидна рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението, основаваща се на общи цели и насочена на първо място към подкрепа за подобряване на националните системи за образование и обучение.

Сътрудничеството в рамките на тази инициатива, включително и последвалите ги инициативи в контекста на процеса от Копенхаген и Болонския процес, доведоха до постигане на значителен напредък в подкрепа на националната реформа на ученето през целия живот в Р България. Налага се заключението, че **определените приоритети на НСУЦЖ** напълно съответстват на формулираните Лисабонските цели, тъй като те изцяло са ориентирани към:

- ❖ Повишаване на качеството и ефективността на системите за образование и обучение;
- ❖ Осигуряване на достъп на всички граждани до образование и обучение;
- ❖ Отваряне на образователната към другите световни системи.

³³ CEDEFOP (Европейски център за развитие на професионалното обучение), <http://www.cedefop.europa.eu/EN/news/19704.aspx>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Предложените **области на интервенция и планираните дейности** на НСУЦЖ също са в съответствие с допълнителните 13 специфични цели на Лисабонската стратегия и отговарят на различните видове и нива на образование, насочени към предприемането на ефикасни инвестиции в човешки капитал за постигане на високите нива на устойчиви и основани на знанието растеж и работни места. В резултат на прилагането на НСУЦЖ в България се постигна по-добра социална кохезия, насърчи се интересът за личностна реализация и активно гражданско участие. Най-общо според определените в стратегията цели, националната ни образователна система се усъвършенства и обогатява в различните си елементи: обучение на учители и преподаватели; придобиване на основни умения за използване на ИКТ в обучението; повишаване на ефективността на инвестициите в образованието; стимулиране на чуждоезиковото обучение; развитие на професионалното ориентиране и продължаващото обучение и др. Като пример за постигнат напредък в известна степен може да се посочи фактът, че пропорционалното съотношение на хората на възраст от 25 до 64 години, завършили средно образование в България се е увеличило от 54.8% през 2008 г. до 56.9% през 2011 г.

Европейската цел за участие на 12.5% от възрастното население в УЦЖ, определена в Лисабонската стратегия за 2010 г., остана непостижима за много от страните членки на ЕС и твърде далечна за България с нейния резултат от 1.2%. Това изисква полагане на значителни усилия при създаване на национални програми в областта на ученето през целия живот и преосмисляне на системите за образование и обучение. В допълнение на тази теза допълнително може да се посочи и niskият показател за младежка заетост в голяма част от страните на ЕС и в частност в България, което доказва сериозни съществуващи пропуски в системата за формално образование и обучение.

Следователно, може да се констатира, че настоящите системи за образование и обучение не са в състояние адекватно да отговорят на възникналите съвременни потребности за формиране на гъвкава адаптивност на работната сила в условията на криза и динамични промени. Необходимо е да се отчете, че както в общоевропейски план, така и в България, изчезва оптимизмът при оценката за възможностите образователната система да бъде в основата на трансформиране на икономиката като най-динамичната в света.

Налага се изводът, че независимо от постигнатия известен напредък, **поставените цели на Лисабонската стратегия се оказват амбициозни за България**. Социално-икономическото развитие на страната ни и съществуващите обществени отношения не са релевантни на високите изисквания, които се отправят към системата за учене през целия живот в контекста на образованието и обучението. Освен това е необходимо да се отбележи, че настъпилата през последните години световна икономическа криза създаде допълнителни пречки пред постигането на заложените цели в НСУЦЖ.

Анализът установява съгласуваност на НСУЦЖ с **Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) 2007-2013**. Стратегическият документ е изготвен в съответствие с чл. 27 и чл. 28 от Регламента на Съвета на ЕС (№ 1083/2006 от 11 юли 2006 г.). Тя е средно- до дългосрочен документ, описващ ролята на структурните фондове през периода 2007-2013 г. в подкрепа на глобалната стратегия за развитие на България и

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

съвпада с времеви график на действие на НСУЦЖ. НСРР поставя 2 основни интегрирани цели: Повишаване на конкурентоспособността на икономиката с цел висок и устойчив растеж и Развитие на човешкия капитал за постигане по-високи равнища на заетост, доходи и социална интеграция. Анализирайки посочените национални стратегически приоритети, се налага изводът, че вторият приоритет оказва пряко въздействие при изпълнението на НСУЦЖ, тъй като е разработен в съответствие със Стратегическите насоки на Общността 2007-2013 г. и Интегрираните насоки за растеж и заетост (2005-2008 г.).

Таблица 12. Съгласуваност на база приоритети на НСУЦЖ и тяхната обвързаност с действащи европейски и национални стратегически документи и програми

Приоритет	Обвързаност със стратегически документи
Подобряване на възможностите за достъп до учене през целия живот	Европа 2020; ЕСЕТ 2020; НПР (2011-2015 г.); ОПРЧР; Програма за УЦЖ; Национална стратегия за продължаващото професионално обучение за периода 2005-2010 г.; Актуализирана стратегия по заетостта (2008-2015 г.); Национална стратегия за младежта 2010-2020 г.; Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, Национални програми за младежта;
Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот	ЕСЕТ 2020; НПР (2011-2015 г.); Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013; Национална стратегия за продължаващото професионално обучение за периода 2005-2010 г.; Актуализирана стратегия по заетостта (2008-2015 г.); Програма Нови умения за работни места; ОПРЧР, Програма УЦЖ, Национална програма за развитие на училищно образование и предучилищно възпитание и подготовка (2006-2015 г.)

Основният стратегически европейски документ, който има пряко отношение към настоящият анализ за съответствие на целите на НСУЦЖ, е **Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕТ 2020“) от 2009 г. на Съвета**. Трябва да се отчете, че към днешна дата икономическият и политическият контекст се промени – появиха се нови ограничения и нови видове несигурност. Продължаващата в последните години финансово-икономическа криза отново постави въпроса за наличието на ефективна система за учене за цял живот и в частност препотвърди изводът за недостатъчната ефективността на нашата образователна система. В тази връзка е необходимо е да се отчете продължаващото в последните години действие на двата основни фактора:

- ❖ спад на производството и в резултат на това рязко намаляваща заетост, особено за младите хора в България;

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

- ❖ застаряване на трудоспособното население и увеличаване на дела на незаетите на възраст 50+.

За да излезе по-силна от кризата, България трябва да постигне икономически растеж на базата на знанията, като вниманието е насочено към триъгълника на знанието – висше образование, наука и иновации. В тази посока съответстват и заложените национални цели: до 2020 г. делът на 30- до 34-годишните с висше или приравнено на висше образование да нарасне до 36%, а делът на преждевременно напусналите образователната система да достигне до 11 %. Тези цели са заложи в **Актуализираната Национална програма за реформи на Република България**, чиито мерки са насочени към преодоляване на предизвикателствата пред растежа и достигане на националните цели по **Стратегия Европа 2020**.

Също така стратегическата цел и приоритетните направления на НСУЦЖ имат пряка връзка и отговарят на философията, заложи в два от основните приоритети на **Националната програма за развитие България 2020**:

- ❖ Приоритет 1: Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила;
- ❖ Приоритет 2: Намалване на бедността и насърчаване на социалното включване.

През изминалия период от време НСУЦЖ адекватно отразява обществените потребности по отношение на ученето през целия живот. Тя е съгласувана и отговаря на европейските цели и приоритети спрямо времето на нейното създаване. Заложените цели съответстват на провежданите европейски политики. Съответствията са очевидни и на този етап не се налагат промени в документа. Освен това се приема, че в глобален план целите на стратегията са уместни по отношение на идентифицираните потребности, но се налага тяхното актуализиране и конкретизиране в съответствие с европейския контекст и националните потребности.

Като цяло се налага извода, че **целите отговарят на нуждите на целевите групи, но паралелно се свързват и с редица нерешени проблеми**. Така например в НСУЦЖ на този етап целевите групи са формулирани много общо и биха могли да се възприемат по-скоро като участници в процеса на формиране на политиките и реализиране на ученето през целия живот, а не като конкретна целева група. Освен това Стратегията не предлага задоволителна степен:

- ❖ ефективни механизми за реализиране на набелязаните мерки;
- ❖ насоки за дейности и мерки в регионален план;
- ❖ дейности, свързани с развитието на социалните компетентности и гражданското образование.

Аргументите за този извод се свързват с факта, че в България няма приета стратегия за гражданско образование, а това означава, че на този етап не е изяснена в достатъчна степен неговата роля и значение, както и мястото му в системата на формалното образование. Гражданското образование отсъства и от следващите етапи и форми на ученето през целия живот.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Определените специфични цели в изпълнение на общата цел и двете приоритетни направления на настоящата Стратегия за УЦЖ за периода 2008-2013 г. като цяло са в голяма степен **недостатъчни**, за да покрият пълноценно целия спектър от възможности, предлагани от съвременната система за УЦЖ.

3.5. Оценка на процеса и координацията

Оценката на изпълнението е пряко свързана с процеса на координация на национално, регионално и местно ниво и по-конкретно с действията, предприети от заинтересованите страни на всички нива, в т.ч. по отношение на:

- ❖ изпълнението на плановете;
- ❖ мерките за наблюдение, оценка и контрол, както и създадените механизми за събиране на данни по заложените в НСУЦЖ индикатори;
- ❖ проблемите, възникнали в процеса на прилагане на НСУЦЖ през изтеклия период (2008-2011 г.), както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
- ❖ мерките за постигане на необходимото съответствие на НСУЦЖ със секторните политики, планове и програми; мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на НСУЦЖ;
- ❖ мерките за прилагане на принципа на партньорство.

3.5.1. Стратегически процес

Планирането на процеса на национално ниво се осъществява на практика от всички заинтересовани страни – държавни институции (МОМН, МТСП, МК, МЗХ, МРР, НАПОО, АЗ и др.), национално представените работодателски и синдикални организации. В нормативната база не са разписани конкретни права и отговорности на заинтересованите страни. От 2012 г. година е създаден отдел „УЦЖ“ в дирекция „Формиране, анализ и оценка на политиките“ на МОМН. Неговите функции са свързани единствено със създаване на „секторни програми в областта на УЦЖ“. Липсват отговорности, свързани с мониторинга и оценяването на УЦЖ.

За планиране на процеса МОМН създава междуведомствени работни групи на национално ниво. Процесът не се предхожда от **оценка на нуждите и нагласите**, което поставя под въпрос пълната целесъобразност на бъдещите мерки и действия.

НСУЦЖ и плановете ѝ за изпълнение се публикуват на електронната страница на МОМН, но не се популяризират широко и не се прилагат на регионално и местно ниво.

Процесите, свързани с **отчитане на резултатите от изпълнението и оценяване на въздействието от публичната намеса**, водят до констатацията, че управлението на политиката за УЦЖ продължава да бъде разбирано като дейност със силно стеснен характер. Преобладава мнението, че тази публична политика се осъществява от отделна група специалисти в областта на образованието, обучението и социалната политика, вкл. и

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

от определени представители на социалните партньори. И към момента политиката за УЦЖ се счита за част от политиките в сферата на образованието, социалната политика и др., както и за част от социалния диалог. Този подход противоречи изцяло на широкообхватната същност на УЦЖ като публична намеса. Тя не е част от отделните секторни политики на националната икономика, а се базира върху ефективното взаимодействие (синергия) между тях по отношение на развитието на човешкия капитал. Политиката за УЦЖ е начин на мислене, който стимулира всеки гражданин да бъде личност, отворена за нови идеи, решения, умения и поведение. Стесненият подход за управление на политиката за УЦЖ може да бъде установен и във функциите на отделни структури от държавната администрация, които са ангажирани с изпълнение на политиката за УЦЖ. В повечето случаи функционалните характеристики, свързани с управлението на сектора на УЦЖ, са определени по общ начин (дори и по отношение на пряко отговорни за политиката за УЦЖ административни звена от специализираната администрация). В тях се акцентира на отрасловите компетентности на съответния орган на изпълнителната власт, като политиката за УЦЖ се явява допълващ елемент към основните европейски и национални политики, за които той е отговорен.

Не са създадени **предпоставки за мониторинг и оценка на политиката** за учене през целия живот. Липсва национална информационна система с база данни, която е необходимо условие за осъществяване на този процес. Като първа стъпка, МОМН е предприел стъпки за създаване на такава в сектора за учене на възрастни.

Констатира се три факта, които имат приоритетно значение за информационното осигуряване на политиката за УЦЖ.

Първият факт е свързан с официалните органи, които събират информацията. Информацията, която се използва за анализиране на процесите в политиката за УЦЖ, се събира от органите на статистиката. Тя не се събира от специален орган, във функциите на който да влизат правомощия, свързани с информационното осигуряване на политиката за УЦЖ. За да се анализират ефектите от политиката на УЦЖ се използва информация, която не е предназначена конкретно за постигане на целевата рамка, определена от НСУЦЖ за периода 2008-2013 г. В повечето случаи тази информация се събира специално за целите на други публични политики (образование, наука, младежки политики, социална политика и др.). Доколкото тази информация е структурирана на отраслов принцип, тя носи по-скоро вторичен характер за степента на постигане на всички видове цели, определени в НСУЦЖ, тъй като е предназначена за други потребители на различни равнища на управление.

Вторият факт е свързан с органите, които планират, изпълняват и мониторира политиката за УЦЖ. В тази връзка следва да се отбележи, че процесите на планиране и провеждане на публичните политики, вкл. и политиката за УЦЖ, не са обвързани с резултатите от различни международни и европейски изследвания. Това е съществен недостатък на планирането на политиката за УЦЖ, тъй като по този начин няма възможност за осигуряване на данни за отчетността. Не са редки случаите, когато именно тези данни не кореспондират с данните от официалните международни изследвания. На практика, проведени по този начин, процесите на планиране и провеждане на политиката

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

за УЦЖ не създават предпоставки за: осигуряване на съпоставими данни, свързани с измерване на участието в УЦЖ; анализиране на факторите (преки и косвени); използване на данните във връзка с индикаторите (преки и косвени) и др.

Третият факт е свързан с качеството на информацията, използвана за измерване на политиката за УЦЖ. Дори когато информация се събира, голям част от нея е сегментирана и/или данните се събират, без да се осигури електронно базирана, периодично актуализирана и публично или поне ведомствено достъпна информационна база данни, както и метаданни, описващи нейната специфика.

Държавните институции разпространяват информацията за изпълнението на мерките от НСУЦЖ, чрез отчетите на годишните си цели на електронните страници на съответните ведомства. За първи път е извършен отчет за изпълнението на Плана за изпълнение на НСУЦЖ за периода 2010-2011 г., в рамките на настоящата оценка (*Приложение 1*).

В стратегията е посочено, че прилагането ѝ на регионално и местно ниво ще бъде подкрепено от мерките в рамките на Регионалните планове за икономическо развитие, както и на плановете за развитие на общините.

Изследване, направено в рамките на проект ComFort, финансиран от Програмата за учене през целия живот доказва, че НСУЦЖ не се използва като инструмент за регионално и местно планиране. Планирането на УЦЖ на регионално и местно ниво е изолирано явление.

Таблица 13. Брой на стратегически документи на общини и области, които имат отношение към УЦЖ

 БЪЛГАРИЯ	Брой на стратегически документи на общини и области, които имат отношение към УЦЖ						
	0	1	2	3	4	4+	Общо
Брой документи							
% общини	0,40	61,40	18,90	12,50	4,50	2,30	100,00 %
Брой общини	1	162	50	33	12	6	264
% области	0,00	10,70	89,30	0,00	0,00	0,00	100,00 %
Брой области	0	3	25	0	0	0	28

Източник: Проект ComFort, 2011 г.

Нито една българска община или област не е изработила и приела какъвто и да е специализиран стратегически документ, посветен на УЦЖ. Причините за този факт са комплексни (обективни и субективни), като сред тях са: липсата на нормативни условия за съществуването на такъв тип документи, непълното разбиране от страна на областните и общинските ръководства за съдържанието на процеса, който представлява УЦЖ, разпространеното разбиране, че формалното образование съвпада с понятието „учене през целия живот“, схващането на някои общински ръководители, че възможностите на

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

общината по отношение на реално въздействие върху процесите, свързани с УЦЖ, са крайно ограничени и това въздействие трябва да се осъществява от държавата.

3.5.2. Координация на национално, регионално и местно ниво

В нормативната база не са разписани конкретни права и отговорности на различните страни при формирането и оценяването на политиката за УЦЖ. Констатира се необходимост от определяне на изисквания за дефиниране на **понятието „заинтересована страна“**. Общата оценка е, че координацията на национално ниво не е ефективна, а на регионално и местно ниво не се осъществява. Създават се междуведомствени работни групи единствено за планирането на процеса на национално ниво. Не са създадени регионални и местни органи за планиране, мониторинг и оценка на УЦЖ.

Настоящата оценка е първото координирано действие, свързано с очертаване на цялостна картина относно напредъка в тази област.

4. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

4.1. Обща оценка на изпълнението на НСУЦЖ

През последните години България натрупа значителен опит в подготовката на различни програмни документи, свързани с ученето през целия живот: Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008-2013 г., планове за изпълнението на НСУЦЖ за периодите 2010-2011 г. и 2012-2013 г., Актуализираната Стратегия за заетостта, Националният план по заетостта, Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., Оперативните програми 2007-2013 г., Националната стратегия за младежта.

Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008-2013 г. е първият документ, определящ политиката за учене през целия живот, за който се прави оценка на въздействието.

Визията и главната цел, определени в НСУЦЖ, остават актуални до края на този програмен период. Рамката на **стратегическата цел** и определените **приоритети**, като цяло съответстват на проблемите и нуждите на целевите групи. Същевременно е необходимо по-ясно обвързване между целите и приоритетите на НСУЦЖ с тези, определени в ЕТ 2020, оперативните програми през следващия програмен период, както и определяне на механизъм за осигуряване на средства от държавния бюджет за изпълнението на НСУЦЖ.

За следващия програмен период и с оглед на новата икономическа и обществена ситуация в Европейския съюз и у нас, е необходимо да се предвиди **актуализация на целите на общите стратегически насоки и политики**. При подготовката на новата Стратегия за УЦЖ е необходимо да се синхронизират или актуализират съществуващите националните цели с новите европейски и национални документи, които ще продължат да

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

действат по време на новия програмен период. Необходимо е да се формулират и допълнителни цели, свързани с активното гражданско участие; разгръщане на творчеството и новаторството, включително предприемчивостта, при всички степени на образование и обучение; подобряване на мониторинга и отчитането на общия напредък на политиката за УЦЖ.

В периода до 2020 г. целите на НСУЦЖ трябва да бъдат съобразени преди всичко с нуждите и потребностите на страната ни и хората в България, да са ориентирани към ЕСЕТ 2020 и същевременно отворени към широкия свят, за да доведат до осигуряване на:

- ✓ лична, социална и професионална реализация на всички граждани;
- ✓ устойчив икономически просперитет и пригодност за заетост при утвърждаване на демократичните ценности, социалното сближаване, активното гражданско участие и межкултурния диалог.

Наличието на стратегически и оперативни документи (стратегия и два плана за действие) осигуряват необходимите условия за **първоначални стъпки в развитието на интегрирана политика за УЦЖ**, но все още е необходимо предприемането на допълнителни ефективни действия, за да бъдат по-видими въздействията от публичната намеса.

По отношение на изпълнението на политиката за УЦЖ, между отговорните институции се осъществява комуникация, която има по-скоро формален характер, а част от причините за това са: а) отсъствие на критерии за определяне на заинтересована страна и отговорна институция в политиката за УЦЖ; б) относително дълъг период за отчитане на плановете на действие (оперативни документи с двугодишен период), които не включват по-краткосрочни мониторингови механизми (годишни, шестмесечни или тримесечни); в) ясна и конкретна обвързаност (интегриране) между резултатите от изпълнението на политиката за УЦЖ и резултатите от собствените политики (публични, корпоративни, частни и др.), изпълнявани от заинтересованите страни и отговорните институции; г) определяне на цели и текущи стойности на индикаторите за изпълнение (което вече е направено в Плана за действие за 2012-2013 и предстои да бъде анализирано) с цел измеримост на резултатите; д) по-висока степен на конкретизация (още на етапа на планиране на финансовите инструменти и техните схеми) за изпълнение на политиката на УЦЖ.

Липсват стимули, насочени към увеличаване на участието в УЦЖ. Доколкото се констатира съществуването на такива те са част от други подсистеми (формална система, активни политики на пазара на труда). Те имат собствени цели и спрямо тях се постига косвено участие във форми на УЦЖ. Необходимо е да бъдат създадени **ефективни механизми** за стимулиране на участието. Те трябва да бъдат определени или в съществуващата специална нормативна уредба или в законодателен акт, който има за предмет обществените отношения в политиката за УЦЖ. Към момента участието в УЦЖ е кампанийно или в рамките на съществуващите други публични политики (образование, обучение, младежки дейности, социална политика). Различните форми на участие трябва

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

да осъществяват **гъвкави преходи между отделните етапи от развитието на личността**, както и да **позволяват повторно завръщане към дейности, свързани с учене независимо от възрастта**.

За да стимулира висока степен на участие в различни форми на УЦЖ, придобитите знания, умения и компетенции следва да допринасят за повишаване на трудовите доходи.

Необходимо е да се отбележи, че в НСУЦЖ се поставя **акцент главно върху развитието на социалните компетентности**. По отношение на гражданското образование като втори елемент на системата за учене през целия живот все още не са очертани ясни пътища за неговото ефективно и пълноценно реализиране. Този извод е необходимо да бъде отчетен с разписване на конкретните мерки за прилагане на политики по този въпрос.

Засилване ролята на социалните партньори чрез стратегическото им включване в процесите на УЦЖ ще е първостепенно условие за постигане на целите през следващия период. Следва да се предприемат действия **за използването на НСУЦЖ като инструмент за регионално и местно планиране**. Освен заинтересована страна и участник в процесите на политиката, специална целева група за въздействие следва да са **работодателите**. По-конкретно публичната намеса е необходимо да се фокусира върху мениджърите на малки и средни предприятия, вкл. и в сферата на семейния бизнес.

Наред с усилията за оптимизиране на финансирането и управлението следва да бъде засилено участието на недостатъчно добре представените групи, включително на лицата, произхождащи от групи в неравностойно социално-икономическо положение или от места с неравностойно географско положение, от етническите групи и на лицата с увреждания.

Направената по-горе оценка на периода 2009-2011 г., в т.ч. бавният напредък към водещата цел за образованието и към критериите от „ЕТ 2020“, подчертава значението на ефективното инвестиране в реформирано образование и обучение, които да бъдат опора на устойчивия растеж и устойчивите работни места за следващия програмен период, в който ще действа новата стратегия за УЦЖ.

Обобщението на анализа за **изпълнението на стратегическите цели** на НСУЦЖ показва, че се осъществява **известен напредък** за периода 2009-2011 г. (Таблица 14).

Постигнат е **напредък** при постигане на две от целите (завършили средно образование сред населението на 20-24 г. и ограничаване на преждевременно напусналите училище).

Установен е **известен напредък** при постигане на три от целите (увеличаване на участието в предучилищна подготовка; повишаване дела на завършилите висше образование в областите математика, природни и технически науки и повишаване броя на студентите и докторантите, участващи в международна мобилност).

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

При постигането на четири от целите е осъществен **ограничен напредък** – равнище на грамотност за четене на 15-годишните на ниво I и по-ниско по PISA; инвестиции в образование и обучение и завършили висше образование на възраст 30-34 години и подобряване на съотношение между броя на обучаемите и компютрите в средното образование).

Най-тревожно е изпълнението на целта, свързана с участието на населението на възраст 25-64 г., където напредъкът е **силно ограничен**.

Слабото представяне при постигането на целите и особено по отношение на участието на възрастни в дейности за УЦЖ е особено притеснително на фона на кризата. Налага се изводът, че концепцията за учене през целия живот не се прилага на практика в национален мащаб.

Таблица 14. Степен на напредък при постигане на целите на НСУЦЖ

 БЪЛГАРИЯ	ПОКАЗАТЕЛИ	СТЕПЕН НА НАПРЕДЪК
	Участие в предучилищна подготовка	Известен напредък
	Равнище на грамотност за четене	Ограничен напредък
	Преждевременно напуснали училище	Напредък
	Завършили средно образование сред младите хора на възраст 20-24 години	Напредък
	Завършили висше образование в областите математика, природни и технически науки	Известен напредък
	Международна мобилност на студентите и докторантите, учащи в България	Известен напредък
	Участие на населението на възраст 25-64 г. в УЦЖ	Силно ограничен напредък
	Инвестиции в образование и обучение	Ограничен напредък
	Съотношение между броя на обучаемите и компютрите в средното образование	Ограничен напредък
	Завършили висше образование на възраст 30-34 години	Ограничен напредък

Липсата на **рамка за напредък с ясни показатели и критерии, както и на механизъм за монитириг** е пречка за извършването на точна оценка на изпълнението на

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

политиката за УЦЖ. Необходимо е създаване на **административен капацитет** за постоянно наблюдение и оценяване на изпълнението, както и **усъвършенстване на координационните механизми**, свързани с реализацията на политиката за учене през целия живот, както на национално, така и на регионално и местно ниво.

4.2. Препоръки до края на периода на действието на НСУЦЖ

До края на периода на действието на НСУЦЖ (2008-2013 г.) се предлагат конкретни мерки, свързани преди всичко с подобряване на координацията и на административния капацитет на национално, регионално и местно ниво, както и изготвяне на новата стратегическа рамка за периода 2014-2020 г.:

- ❖ Създаване на Национален съвет за учене през целия живот с представители на всички заинтересовани страни, който да обсъжда предложения за стратегически приоритети в областта на ученето през целия живот и предлага мерки за подобряване на процесите на разработване, провеждане, мониторинг, оценка, консултация и координация на държавната политика за учене през целия живот.
- ❖ Разработване на Проект на НСУЦЖ за периода 2014-2020 г, вкл. на Рамка за напредъка с показатели и критерии за измерване на целите, с ясно обвързване с целите, приоритетните оси и мерките по оперативните програми, съфинансирани от ЕС и с целите и приоритетите на Националната програма за развитие: България 2020. При определяне на целите на НСУЦЖ да бъдат използвани формулировки, определящи динамиката на развитие по отношение на основните индикатори – начални и целеви стойности, чрез които ще бъде наблюдавано постигането на съответната цел. Приоритетите следва да подредят по важност областите, в които ще бъдат съсредоточени интервенциите.
- ❖ Извършване на предварителна оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2014-2020 г.
- ❖ Разработване на механизъм за мониторинг на политиките за учене през целия живот.
- ❖ Провеждане на обучения на представители на всички заинтересовани страни на национално, регионално и местно ниво за оценка на прилаганите политики и мерки.

За постигане на част от посочените по-горе мерки се препоръчва да се разработи проектно предложение в рамките на ОПАК.

Следваща стъпка на членовете на настоящата работна група да бъде разработване на комплексна национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г., която обхваща всички нива — от образование в ранна детска възраст до учене за възрастни, и поставя акцент върху партньорството със заинтересованите страни; повишаване на постиженията, свързани с основните умения; изграждането на компетентности при възрастните с ниска квалификация; модернизиране на системата на висшето образование, мерки за разширяване на достъпа до учене през целия живот и включване на услуги във връзка с ученето през целия живот (кариерно ориентиране, валидиране и пр.).

4.3. Препоръки за периода 2014-2020 г.

Въз основа на направената оценка на въздействието на НСУЦЖ, обхващаща периода 2009-2011 г., както и препоръките от Съвместния доклад на Съвета и на Комисията за 2012 г. относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕТ 2020“) се предлагат следните **приоритетни области**, които да се имат предвид при разработване на новата политическа рамка за следващия период:

1. Превръщане на ученето през целия живот и на мобилността в реалност

❖ *Стимулиране на участието в УЦЖ*

Съвместни действия на всички заинтересовани страни за стимулиране участието на населението във всички форми за учене: формалното образование и обучение, неформалното обучение и самостоятелното учене. Различните форми на участие трябва да осъществяват гъвкави преходи между отделните етапи от развитието на личността, както и да позволяват повторно завръщане към дейности, свързани с учене независимо от възрастта. За подкрепа на този процес е необходимо прилагане на НКР и разработване на секторни квалификации; създаване на комплексна национална система за валидиране на неформалното обучение и самостоятелното учене; изграждане на връзки между квалификационната рамка, системата за валидиране, осигуряването на качество и системите за натрупване и трансфер на кредити в ПОО и висшето образование; сътрудничество при проектирането на търсенето на умения и постигането на по-добро съответствие между търсенето и предлагането на възможности за учене, повишаване на популярността на тези инструменти, засилване на тяхното разпространение и използване с цел ускореното им прилагане.

❖ *Насърчаване на мобилността с учебна цел*

Насърчаване на мобилността сред всички учащи се – на всички равнища на образование и обучение с акцент върху информирането и ориентирането, качеството на мобилността с учебна цел, премахването на пречките пред мобилността и популяризирането на мобилността на преподавателите.

2. Подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението

❖ *Подобряване на основните умения и общоприложимите ключови компетентности*

За повишаване на равнищата на грамотност сред учениците и възрастните и намаляване на дела на 15-годишните със слаби умения да се обособи отделна област на интервенция, подкрепена от национални програми за финансиране. Да се работи по предизвикателствата на грамотността, като се използват разнообразни средства, включително цифрови. Да се използват и обогатят резултатите от сътрудничеството за справяне с лошите резултати по четене, математика и природо-математически науки в училище; да продължи работата за подобряване на езиковите компетентности, по-специално, за да се окаже подкрепа на мобилността с учебна цел и пригодността за заетост.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Съвместни действия за **утвърждаване придобиването на ключовите компетентности**, в т.ч. и на цифровите компетентности, и за намиране на начините, по които **ИКТ и предприемачеството** могат да засилят иновациите в образованието и обучението, да насърчат креативните среди за учене и да засилят съзнанието за различните култури и тяхното изразяване и медийната грамотност.

❖ *Модернизирание на висшето образование*

България следва да продължи с усилията си за реформи, свързани с модернизиранието на висшето образование и в съответствие със специфичните препоръки по тази тема, които бяха отправени към нея от ЕК. Необходими са целенасочени действия за увеличаване на броя на завършилите, включително увеличаване на броя на алтернативните пътища; подобряване на качеството на висшето образование и на приложимостта му; повишаване на качеството на висшето образование чрез мобилност и трансгранично сътрудничество; укрепване на връзките между висшето образование, научноизследователската дейност и иновациите с цел насърчаване на върховите постижения и регионалното развитие; подобряване на управлението и финансирането.

❖ *Привлекателност и приложимост на ПОО*

Съвместни действия на всички заинтересовани страни за повишаване на привлекателността ПОО; прилагане на механизми за осигуряване на качеството и повишаване на качеството на учителите, обучаващите и останалите специалисти от сферата на ПОО. Стимулиране на образователните и обучителни институции да предоставят образователни услуги извън рамките на своята инфраструктура, включително на работното място, при определянето на ясни стандарти, гарантиращи запазването на качеството на предоставяната услуга.

❖ *Професионално развитие на учителите/преподавателите и ръководителите на обучаващи институции*

Да продължи работата за подобряване на качеството на преподавателския състав, тъй като той е решаващ фактор за качествените резултати, фокусиране върху качеството на учителите, привличане към тази професия на най-добрите кандидати и подбор на такива кандидати, качество в продължаващото професионално развитие, развиване на компетентностите на учителите и подсилване на училищното ръководство. Особен акцент да бъде поставен върху повишаване на квалификацията на обучителите на възрастни.

❖ *Ефективно финансиране и оценяване*

Преглед на механизмите за финансиране и системите за оценка с оглед подобряване на качеството, включително целенасочена подкрепа за гражданите в неравностойно положение и разработване на ефективни инструменти, работещи в съответствие с принципа за равнопоставеност и целящи мобилизиране на частни инвестиции в образованието и обучението особено след средно образование. Регламентиране и въвеждане и/или стимулиране на работодателите да въведат системи за средносрочно и дългосрочно финансово стимулиране на работници и служители,

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

преминали през форми на УЦЖ, когато това се отразява пряко върху повишаване на тяхната производителност и качеството на работата им.

Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие

❖ *Образование и грижи в ранна детска възраст*

Съвместни действия на национално и местно равнище относно образованието и грижите в ранна детска възраст с цел осигуряване на **широк и равнопоставен достъп** до образование и грижи в ранна детска възраст и подобряване успоредно на това на качеството; утвърждаване на **интегрираните подходи**, професионалното развитие на работещите в сферата на образованието и грижите в ранна детска възраст и на родителската подкрепа; разработване на **адекватни учебни планове, програми и модели на финансиране**.

❖ *Ограничаване на преждевременното напускане на училище*

Прилагане на Национална стратегия за намаляване на преждевременното напускане на училище в общообразователната система и ПОО за постигане на определената национална цел към 2020 г.

❖ *Прилагане на приобщаващи подходи за повишаване на образователните постижения*

Подсилване на взаимното учене за намиране на работещи начини за повишаване на образователните постижения чрез прилагане на **приобщаващи образователни подходи**, които позволяват на учащи се, произхождащи от най-разнообразни среди и имащи най-разнообразни образователни потребности, в т.ч. групи от различни етноси и учащи се със специални потребности, да реализират пълния си потенциал; подобряване на възможностите за учене за по-възрастните и за учене между поколенията.

3. Подобряване на координацията сред заинтересованите страни и на мониторинга на политиката за учене през целия живот

❖ *Подобряване на координацията сред заинтересованите страни и повишаване на административния капацитет*

Нормативно определяне на правата и отговорностите на заинтересованите страни при формирането и оценяването на политиката за учене през целия живот. Разработване на работещи и иновативни форми на изграждане на контакти, сътрудничество и партньорство между доставчиците на образование и обучение и широк кръг от заинтересовани страни, в т.ч. социални партньори, бизнес организации, научноизследователски институции и организации на гражданското общество. Подкрепа за мрежи на училища, институции за висше образование и други доставчици на образование и обучение с цел популяризиране на нови методи за организация на ученето (включително ресурси за отворено образование и обучение на работното място), изграждане на капацитета им и развитието им като организации за учене. Повишаване на административния капацитет за планиране, наблюдение и оценка на политиката за УЦЖ на всички нива – национално, областно и местно.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

❖ *Създаване и прилагане на механизъм за мониторинг на политиката за УЦЖ*

Активизиране на научните изследвания и задълбочените анализи по въпроси, свързани с УЦЖ, като спектърът на научните изследвания се разшири, така че да обхване нови области и да насърчи извършването на интердисциплинарен и прогнозен анализ в по-голяма степен. Използване на резултатите от международни и национални изследвания и проучвания, както и засилване на работата за събиране на достатъчно количество базисни данни за образование и обучение през целия живот. Информационното осигуряване на процесите в политиката за УЦЖ трябва да бъде стандартизирано.

При програмирането на периода 2014-2020 се предлагат следните подходи, които да осигурят информационно политиката за УЦЖ, чрез създаване на: а) **нормативна рамка** за синхронизирано събиране, обобщаване и анализиране на данни за изпълнението; б) **интегрирана информационна система за измерване на въздействието**, в която да постъпват данни от отговорните институции, осигуряващи съпоставимост с индикаторите от международните и европейските изследвания; в) гъвкав **механизъм за докладване на резултатите** от изпълнението на политиката за УЦЖ на регионално ниво.

Предлаганите подходи ще осигуряват качествена информация, използвана като доказателствено средство в съвместен **национален доклад за напредъка**, разработван на всеки две години.

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Отчет за изпълнение на П л а н з а д е й с т в и е за 2010-2011 година в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот (2008-2013 г.)

Дейности и мерки по приоритетни направления	Отговорни институции	Очакван резултат Планирани индикатори за изпълнение	Индикатори за изпълнение – състояние в края на планирания период	Резултат/ефект
I Приоритетно направление: Подобряване на възможностите за достъп до ученето през целия живот				
1. Предучилищно възпитание и подготовка				
1.1. Въвеждане на задължителна предучилищна подготовка на децата от 5 годишна възраст	МОМН, Национално сдружение на общините	Въведена задължителна предучилищна подготовка от 5-годишна възраст след регламентиране в нормативната уредба 50 000 деца на 5 години, записани в подготвителна група	Не е представена информация	От 05.10.2010 г. е в сила ЗИД на Закона за народната просвета, с който е въведена задължителна предучилищна подготовка за децата от 5-годишна възраст в общините, които имат готовност да осигурят условия за обхващане на децата. Този вид подготовка става задължителна за всички общини от 2012 година.

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

2. Училищно образование				
2.1. Разширяване на възможностите за целодневна организация на обучението	МОМН	<p>Увеличен брой училища с целодневна организация на обучението</p> <p>Брой училища с осигурено столово хранене</p> <p>Брой училища с целодневна организация</p>	Липсват данни	През учебната 2009/2010 г. са финансирани 94 бр. проектни предложения на стойност 800 хил. лв., а за учебната 2010/2011 г. са постъпили 565 проектни предложения, които са в процедура на оценяване за финансиране.
2.2. Информационни и комуникационни кампании, насочени към повишаване на привлекателността на професионалното образование	МОМН	<p>Проведени Панорами на професионалното образование през 2010 и през 2011 г.</p> <p>Бр. училища, участващи в Панорамата</p> <p>Бр. ученици взели участие в</p>	<p>2010 г.: 206 професионални гимназии;</p> <p>2011 г.: 209 професионални гимназии;</p> <p>2010 г.: 934 ученици</p>	<p>През 2010 г. е проведена Втората панорама на професионалното образование и обучение. В нейните рамки са организирани националния състезания по 21 професии.</p> <p>През 2011 г. се провежда Третата панорама на професионалното образование и обучение. Организирани са национални състезания по 20 професии;</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		Панорамата	2011 г.: 1 184 ученици 2010 г.: 97 УТФ от 43 училища 2011 г.: 113 УТФ от 43 училища	През 2010 г. е осъществено първото участие на български национален отбор във Вторите европейски състезания EuroSkills 2010, проведени в Лисабон, по професии в областта на туризма (готварство и сервиране).
2.3. Подобряване на образователната инфраструктура на училища: ремонт, реконструкция и обновяване на материално-техническата база; въвеждане на мерки за енергийна ефективност; подобряване на достъпа за хора с увреждания	МРРБ	Извършен ремонт, реконструкция и обновяване, вкл. въведени мерки за енергийна ефективност на материално-техническата база на училищното образование Брой училища с подобрена образователна инфраструктура	168 училища и детски градини	Сключени договори по одобрени проектни предложения за: 530 училища и детски градини на обща стойност 341 млн. лева; 13 университета на обща стойност 38 милиона лева; 9 професионални гимназии на обща стойност 10 млн. лева

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>2.4. Създаване на достъпна архитектурна среда за децата и учениците с физически увреждания</p>	<p>МОМН, общини</p>	<p>Изградена достъпна архитектурна среда за децата и учениците със специални образователни потребности в детски градини и училища</p> <p>Брой детски градини и училища с изградена достъпна архитектурна среда</p>	<p>498 детски градини и училища с изградена достъпна архитектурна среда</p>	<p>Създадена архитектурна среда (рампи, адаптирани санитарни възли, асансьори, подемници, естакади, инвалидни платформи), осигуряваща достъпа за деца и ученици със специални образователни потребности</p>
<p>2.5. Осигуряване на достъп до качествено образование на децата и учениците, за които българският език не е майчин (деца от етническите малцинства, деца на мигранти и на бежанци)</p>	<p>МОМН, общини</p>	<p>Осигурено обучение за придобиване първа степен на професионална квалификация след основно образование в общините със значително ромско население</p> <p>Брой професионални гимназии, предлагащи обучение за първа степен на проф. квалификация</p> <p>Закрити детски градини и училища в обособените</p>	<p>89 професионални гимназии</p>	

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>ромски квартали, които не осигуряват качествено образование и качествено предучилищно възпитание и подготовка</p> <p>Брой закрити училища и детски градини</p> <p>Изведени ученици от ромски произход от детски градини и училища в обособените ромск квартали, които не могат да бъдат закрити и интегрирането им в приемни детски градини и училища</p> <p>Брой деца и ученици от ромски произход, насочени към детски градини и училища, осигуряващи по-високо качество на образование</p>	<p>Липсват данни</p> <p>Липсват данни</p>	
2.6. Повишаване на нивото на	МОМН	Предоставена възможност за допълнително обучение на		

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>постиженията на учениците по общообразователна подготовка</p>		<p>учениците с цел повишаване на постиженията им по общообразователна подготовка</p> <p>Брой ученици, получили допълнително обучение</p>	<p>6 015 ученици</p>	
<p>2.7. Развитие на системата за вътрешно и външно оценяване на училищното образование</p>	<p>ЦКОКУО</p>	<p>Усъвършенстване на изпитните материали и подобряване на организацията на провеждане на външното оценяване в училищното образование</p> <p>Брой оценени училища и ученици</p>	<p>Проведено външно оценяване за:</p> <p>-1800 училища; -90 000 ученици</p> <p>Проведено Международно изследване PIRLS с основна област –</p>	<p>Разработени изпитни материали за външно оценяване в IV, VII и VIII клас с интензивно изучаване на чужд език, отговарящи на стандартите разработване на тестове.</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

			грамотност по четене, за 11-годишни ученици: -200 училища; -4 500 ученици	
2.8. Подобряване на материално-техническата база и използване на съвременни информационни технологии	МОМН	Увеличени възможности за използване на компютърна техника в училище Съотношение брой ученици / брой компютри	Средното съотношение ученици на компютър за страната е 13:1	Съотношението брой ученици / брой компютри следва устойчива тенденция и се запазва. Независимо от ограничения размер на инвестициите в хардуер училищата, които са поне с един компютърен кабинет (поради демографски, а не по инвестиционни причини) се запазване на 100 %. Допълнителна причина за състоянието МТБ и използване на ИКТ в системата е амортизирания хардуер (на повече от 6 г.), което влияе върху качеството на провеждания учебен процес.
2.9. Въвеждане на интерактивни методи на обучение	МОМН	Повишена степен на прилагане на интерактивни методи в обучението Брой създадени електронни уроци	Създадени над 1000 урока по общообразователни и професионални предмети от III до XII	Електронното съдържание има безбройни предимства пред традиционния начин на приемане на информацията с хартиени учебници – мигновено достъпно, всеобхватно, постоянно актуализиращо се, мултимедийно и интерактивно. Националният образователен портал предоставя достъп до учебни ресурси в електронен вид, като разширява възможностите на учениците и учителите за самоподготовка, предоставяйки им

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

			клас	информация винаги и навсякъде.
2.10. Пълноценно използване на националния образователен портал	МОМН	Подобрена възможност за самоподготовка Брой регистрирани в портала ученици и учители	Регистрираните потребители в портала са 42 148 (ученици: 3487, учители: 38125, други: 536). Следва да се има предвид, че ползването на уроците от Портала не изисква регистрация. Над 90% от ползващите, нямат такава. За периода 09.2010 – 08.2011 г. Порталът е посетен от 185 947 потребители	Чрез функционалностите на Портала всеки ученик и учител има достъп до интерактивни уроци, мултимедийно съдържание и нови електронни ресурси с образователна насоченост (уроци, тестове и др.). Потребителят има възможност да участва в дискусийни форуми или работни групи, да се информира за сферата на образованието, както в локален, така и в национален обхват. Учителите и учениците следва да се насърчават към създаване на собствено съдържание, което ще рефлектира и върху броя на регистрираните потребители.
3. Висше образование				
3.1. Развитие на дистанционната форма на обучение	Висши училища	Повишена професионална квалификация на академичния състав за прилагане на дистанционните форми на обучение Брой разработени модули и	Разработени 243 програми за дистанционно	В рамките на проект „Повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища”, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, в периода ноември-декември повече от 200 преподаватели от висшите училища

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>програми за дистанционно обучение</p> <p>Бр. студенти и специализанти включени в курсове за дистанционно обучение</p>	<p>обучение</p> <p>11560 студенти и специализанти са включени в курсове за дистанционно обучение</p>	<p>преминаха ИКТ-обучения за развиване и усъвършенстване на умения за планиране и подготовка на учебното съдържание в електронен вариант.</p>
<p>3.2. Актуализиране на Системата за натрупване и трансфер на кредити в контекста на Европейската система за натрупване и трансфер на кредити (ECTS)</p>	<p>МОМН</p>	<p>Осигурена прозрачност на квалификациите с цел облекчаване процедурите по признаването им</p> <p>Изменена и допълнена Наредба № 21 от 2004 г. за прилагане на система за натрупване и трансфер на образователни кредити във висшите училища</p> <p>Проведен семинар на тема „Методи и средства за разработване на учебно съдържание, съобразно системата за натрупване и</p>	<p>В процес на изпълнение.</p> <p>Проведен 1 семинар</p>	<p>През месец юни 2010 г., в рамките на проект „Повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища”, финансиран по ОП РЧР, беше проведен семинар на тема „Методи и средства за разработване на учебно съдържание, съобразно Системата за натрупване и трансфер на кредити (ECTS)”, с участието на повече от 60 преподаватели от висшите училища в страната. Представени и дискутирани конкретни дидактически и методологически измерения на ECTS и приложението им в практиката. Обсъдено е прилагането на новото Ръководство на потребителя на ECTS.</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		трансфер на кредити”		
4. Продължаващо обучение				
4.1. Разработване на система за проучване и прогнозиране на потребностите от работна сила с определена квалификация	МТСП, МОМН, МФ,МИЕТ, МРББ, НАПОО и социалните партньори	Разработена система за проучване и прогнозиране на потребностите от работна сила с определена квалификация Нормативно обезпечаване на функционирането на системата	Разработен първи вариант на методологична рамка на „Компонента за средносрочно прогнозиране”, който е част от Системата	Проведена през месецсептември 2011 г. кръгла маса за широко обсъждане на проекта на пилотен модел за средносрочно прогнозиране на развитието на пазара на труда в България. Моделът ще бъде допълнен чрез изпълнението на дейности, заложиени в схема „Изграждане на система за прогнозиране на потребностите от работна сила с определени характеристики 2012-2013 г.” по ОП РЧР
4.2. Анализ на схеми за финансиране на УЦЖ в ЕС	КНСБ	Анализирани мерките на социалните партньори за пилотно тестване на схемите за финансиране на УЦЖ в България 1 брой анализ	Разработени 2 бр. анализа и предложени 4 бр. мерки за финансиране на УЦЖ в	Мерките, които са предложени в рамките на Кръглата маса, проведена през месец ноември 2011 г., са: Оптимизиране и утвърждаване на механизма за обучение с ваучери на заети и безработни с активното участие на социалните партньори.

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		Брой предложени мерки	България в рамките на проект BG051-PO 001-2.1.03 „Сигурност чрез закона, гъвкавост чрез колективното трудово договаряне“ по ОП РЧР	Създаване на фондове за обучение (национален и/или секторни); Въвеждане на индивидуални сметки за обучение; Използване на данъчни преференции / стимули.
4.3. Организиране на обучение за ограмотяване и за придобиване на ключови компетентности на лица над 16 годишна възраст по проект „Ограмотяване на възрастни“	МОМН	Организиране на обучения за IV, V, VI, VII клас. Организиране на квалификационни курсове за учители Брой лица, обхванати в обучение – 5 500 Брой учители, обхванати в обучение по андрагогика - 250	Липсват конкретни данни за двата индикатора – състояние в края на 2011 г.	Статиран през месец март 2011 г. Проект „Нов шанс за успех“ по процедурата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: BG051PO001/4.3-01 „Ограмотяване на възрастни“ Изпълнени са проектни дейности за информиране на заинтересованите страни и методическо осигуряване на обучението. Разработени са процедури за избор на изпълнители. Подготвят се учебни планове, учебни програми и методология за обучение на слабограмотни и неграмотни лица над 16-годишна възраст, които нямат статут на ученици.
4.4. Предлагане на програми за обучение на лица, рано напуснали	МТСП МОМН	Подобрена пригодност за заетост на лица, рано напуснали училище		

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

училище		Брой включени в обучение лица, рано напуснали училище	Липсват данни	
4.5. Прилагане на програми и проекти за обучение на хора с увреждания	МТСП	<p>Придобити знания и умения по търсени професии на пазара на труда</p> <p>Брой включени в обучения хора с увреждания</p>	<p>През 2010 г. в обучения са включени:</p> <p>По Националната програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания - 2 230 лица;</p> <p>По Програмата „Кредит без лихва за хора с увреждания” е възстановена лихвата по одобрени кредити по проект „Гаранционен фонд за микрокредитиране” на 168 лица;</p> <p>По мерки от ОП „РЧР”:</p> <ul style="list-style-type: none"> в обучение са включени - 365 бр. безработни и заети лица с 	<p>В съответствие със специфичните потребности за лицата с увреждания се прилагат активни програми и мерки за обучение и заетост, както следва:</p> <p>Националната програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания осигурява обучение и заетост в интегрирана работна среда на безработни с трайни увреждания или на лица, преминали успешно курс на лечение за зависимост към наркотични вещества в трудоспособна възраст;</p> <p>Програмата „Кредит без лихва за хора с увреждания” създава предпоставки да се субсидира лихвата на лица с</p>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>увреждания;</p> <p>• в заетост след обучение – 66 бр. безработни лица с увреждания или с намалена работоспособност.</p> <p>По мярката за насърчаване на работодателите да разкриват работни места, на които се наемат безработни лица с трайни увреждания (съгл. Чл.52 от ЗНЗ) са работили 803 лица средно на месец.</p> <p>През <u>2011 г.</u> в обучения са включени:</p> <p>По Националната програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания: 1563 лица;</p>	<p>увреждания, получили кредит по Проект „Гаранционен фонд за микрокредитиране”;</p> <p>Схемите на ОП „РЧР” дават възможност на лицата с трайни увреждания или с намалена работоспособност да се включват в обучение и заетост;</p> <p>Мярката по чл. 52 от ЗНЗ насърчава работодателите да разкриват работни места, на които се наемат безработни лица с трайни увреждания.</p>
--	--	--	--	--

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>По Програмата „Кредит без лихва за хора с увреждания” е възстановена лихвата по одобрени кредити по проект „Гаранционен фонд за микрокредитиране” на 98 лица.</p> <p>По мерки от ОП „РЧР”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • в обучение са включени 865 бр. безработни и заети лица с увреждания; • в заетост след обучение 536 бр. безработни лица с увреждания или с намалена работоспособност. <p>По мярката за насърчаване на работодателите да разкриват работни места, на които се наемат безработни</p>	
--	--	--	---	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

			лица с трайни увреждания (съгл. Чл.52 от ЗНЗ), са работили 1217 лица средно на месец.	
4.6. Обучение на заети и безработни лица в т.ч. чрез ваучери за обучение	МТСП	Повишен достъп до обучение за придобиване на професионална квалификация и ключови компетентности Брой включени в обучение лица	<p>През <u>2010 г.</u> в обучение са включени:</p> <ul style="list-style-type: none"> · 20 556 безработни лица; · 59 546 заети лица <p>През <u>2011 г.</u> в обучение са включени:</p> <ul style="list-style-type: none"> · 20 710 безработни лица; · 52 031 заети лица 	<p>С финансови средства от ОП РЧР е проведено обучение по 8 схеми, както следва:</p> <p>По схема „Развитие”, от момента на нейното откриване до края на 2011 г., 22 765 лица успешно са завършили обучение, а в заетост след обучение са включени 20 679 безработни лица;</p> <p>По схема "Повишаване заетостта на младежите чрез трайното им включване на пазара на труда в България" от момента нейното откриване до края на 2011г. успешно са завършили обучение 5 048, в т.ч. 2 328, които са завършили чуждоезиково обучение и 2 720 – обучение по ИКТ;</p> <p>По схема „Отново на работа” от момента нейното откриване до края на 2011 г. обучение са преминали 1743 лица, а 159 лица са инструктирани;</p> <p>По схема „Квалификационни услуги и насърчаване на заетостта” през 2010 г. в обучение за придобиване или</p>

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

				<p>повишаване на професионалната квалификация са включени 248 лица, успешно са завършили обучение 152 лица, а през 2011 г. в обучение са включени 149 лица, от които 129 лица са успешно обучени;</p> <p>По схема „Създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж” от началото на нейното стартиране до края на 2011 г. в стажуване са включени 957 лица;</p> <p>По схема „Квалификационни услуги и обучения за заети лица” броят на успешно завършилите обучение е съответно: за 2010 г. - 18 609 лица, а за 2011г. – 11 418 лица;</p> <p>По схема „Аз мога” от началото на нейното стартиране до края на 2011 г. обучение са завършили общо 30 279 лица, в т.ч. 8029 са завършили обучение за професионална квалификация, а 22 250 лица - обучение за ключови компетентности.</p> <p>По схема „Адаптивност” от началото на схемата до края на 2011 г. обучение са преминали 1295 лица.</p>
--	--	--	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>4.7. Популяризиране на ППО, включително чрез ваучери за обучение, консултиране и ориентиране</p>	<p>МТСП, АЗ</p>	<p>Предоставена актуална информация за сайтовете на МТСП и АЗ</p> <p>Бр. информационни материали</p>	<p>Разработени и разпространени са:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Листовка с информация за европейската и националната политики в областта на образованието и обучението – 1000 бр.; - Брошура с основните европейски документи в областта на образованието и обучението – 500 бр. - Справочник за предлагането на възможности за образование и обучение в България – 1000 бр.; - Организираните 3 регионални борси на ученето и 3 регионални кръгли маси на тема „Предизвикателства пред образованието и обучението в България”; - Разработена електронна страница. 	<p>Организираните по време на кръглите маси дискусии предоставиха препоръки относно бъдещите действия за развитие на образованието и обучението в България.</p> <p>Организирането на регионални борси на ученето съдейства за повишаване информираността на регионално ниво относно възможностите за образование и обучение, както и за установяване на директен контакт между обучаващите институции и заинтересованите страни.</p>
---	-----------------	---	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>4.8. Статистически изследвания: Професионално обучение в Центровете за професионално обучение и професионалните гимназии и колежи /на лица на 16 и повече години/</p>	<p>НСИ, Дирекция "Демографска и социална статистика", НАПОО</p>	<p>Статистически данни за професионално обучение на възрастни във всички видове курсове 1 бр. изследване</p>	<p>Проведено 1 бр. изследване</p>	<p>През 2010 и 2011 г. е въведено и проведено регулярно ежегодно изследване на професионалното обучение ЦПО и професионалните колежи</p> <p>Подготвени са сравнителни таблици и графики с данните, получени при събирането на годишна информация.</p>
<p>4.9. Облекчаване на административните процедури, свързани с ППО</p>	<p>НАПОО</p>	<p>Надградена информационна система на НАПОО Регистри на МТБ за провеждане на ППО, на обученията и на издадените документи</p>	<p>Изградени регистри</p>	<p>По ОПАК „Повишаване капацитета на НАПОО за предоставяне на качествени електронни административни услуги в областта на продължаващото професионално обучение” са постигнати очакваните резултати и заложените индикатори за изпълнение, както следва:</p> <p>Информационната система е надградена чрез създаване на планираните по мярката регистри и е сертифицирана; В процес на изпълнение е заявлението</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				<p>за вписване (в специален регистър, поддържан от МТИТС) на включените в надградената система електронни услуги;</p> <p>На потребителите са предоставени име и парола на ЦПО, а вписването на данни в регистрите на системата е в процес на изпълнение;</p> <p>Постигнатите резултати са: (1) облекчаване на административните процедури; (2) повишаване на прозрачността на осъществяваните дейности.</p>
4.10. Подготовка на предложения за промени в приложимата нормативна уредба	БСК	<p>Признати и приложени:</p> <p>1. Политики и стимули за ограничаване на недостига на работна сила;</p> <p>2. Политики за насърчаване на ученето през целия живот и развитието на кариера.</p> <p>Подготвени минимум два пакета предложения за нормативни промени</p>	Разработени предложения за законодателни промени (във връзка с проекта на ЗПУО и ЗИД на ЗПОО	<p>Подготвени са два пакета с предложения за промени в приложимата нормативна уредба, както следва:</p> <p>относно проекта на Закон за изменение и допълнение на ЗПОО;</p> <p>относно проекта на Закон за предучилищното и училищното образование;</p> <p>Предложения до министъра на труда и</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>Темите, които се разработват са следните:</p> <p>.Разработване на политики за недопускане на недостиг на работна сила (2010 г.);</p> <p>.Повишаване на адаптивността, ефективността и качеството на работната сила (2011 г.);</p> <p>.Насърчаване на ученето през целия живот и кариерното развитие като основен компонент на т.н. „гъвкава сигурност” (2012 г.);</p> <p>.Прилагане и признаване на резултатите от информационната система на национално равнище и създаване на предпоставки за интегриране в т.н. „електронно правителство” и повишаване на</p>	<p>Разработен анализ, приет на заседание на Националния съвет за оценка на компетенциите.</p> <p>Разработен анализ, приет на заседание на Националния съвет за оценка на компетенциите.</p> <p>Предстои да се разработи през 2012 г.;</p> <p>Предстои да се разработи през 2013</p>	<p>социалната политика:</p> <p>Внесени предложения в работна група за преглед на законодателството и формулиране на предложения за подобряване на нормативната уредба за увеличаване на младежката заетост;</p> <p>промени, свързани с отпуските за повишаване на квалификацията и за преквалификация;</p> <p>въвеждане на договор за стажуване;</p> <p>либерализация на нормативната уредба на агенциите за временна работа. Предложения в Комисията по образованието, науката и въпросите на децата, младежта и спорта на Народното събрание за проекта на Закон за предучилищното и училищното образование.</p>
--	--	---	---	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		информираността на работодателите, заетите лица и държавните институции (2013 г.).		
II. Приоритетно направление: Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот				
1. Съвременни изисквания към учебното съдържание				
а. Средно образование – общо и професионално				
1.а.1. Актуализиране, разработване и утвърждаване на държавни образователни изисквания за учебно съдържание за средната образователна степен	МОМН	Осигурено придобиване на знания, умения и компетентности по образователни етапи на средната образователна степен в съответствие с новата образователна структура Брой разработени и утвърдени държавни образователни изисквания		За осигуряване качеството на образование и обучение е изготвен проект за оптимизиране на ДООИ за учебно съдържание за ЗП. Изготвен е проект за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование. Предвижданите дейности са свързани с приемането на новия Закон за предучилищното и училищното образование. Подготвено е задание за проект „Повишаване на качеството на общото образование” по ОП РЧР

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

1.а.2. Разработване и утвърждаване на учебни програми по учебните предмети по общообразователна подготовка за VIII-X кл.	МОМН	Въведени знания, умения и компетентности по класове за достигане на държавните образователни изисквания за учебно съдържание Брой разработени и утвърдени учебни програми		Дейностите са свързани с приемането на новия Закон за предучилищното и училищното образование. Подготвено задание за проект „Повишаване на качеството на общото образование” по ОП РЧР
1.а.3. Разширяване и утвърждаване на модулното обучение за осъществяване на професионалната подготовка с оглед по-голяма гъвкавост и	МОМН, социални партньори	Разработени и въведени модулни учебни пакети за нови професии от Списъка за професионално образование и обучение	Разработени, утвърдени и въведени три нови модулни учебни пакети за професии от Списъка за ПОО:	Дейностите са свързани с приемането на новия Закон за предучилищното и училищното образование. Подготвено е задание за проект „Подобряване на качеството и внедряване на европейски инструменти и практики в системата на професионалното образование и обучение” по

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

приспособимост към изискванията на пазара на труда		140 модулни учебни пакети	„Техник на енергийни съоръжения и инсталации”, специалност „Възобновяеми енергийни източници”; „Геодезист” и „Техник по транспортна техника”	ОП РЧР
1.а.4. Развитие на система за осигуряване на ученически стажове и практики в предприятията:	МОН, ГОПА, ОВЕРГАЗ, Пирин –Текс ЕООД, ЛИБХЕР	Разработен и тестван модел за практическо обучение в реална работна среда 1 бр. модел за практическо обучение Анализ на резултатите от тестването Нормативно осигуряване	1 бр. модел за практическо обучение Липсва конкретна информация за анализа Изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на ЗПОО	По проекта на МОН „Повишаване на качеството на практическото обучение”, финансиран от ГТЦ, са разработени: Модел за повишаване на качеството на практическото обучение; Ръководство за практическо обучение и учебни планове на модул принцип в партньорство с „Пирин-Текст” ЕООД, „Либхер-Хаусгерете” и „Овергаз Инк” АД; Проведено е тестване на модела по три професии „Оператор в производство на облекло”, „Машинен техник” и „Техник на

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				енергийни съоръжения и инсталации” в три професионални гимназии; Подготвено е задание за проект „Училищни и студентски практики” по ОП РЧР.
б. Висше образование				
1.б.1. Стимулиране на работодателите да осигуряват практика в реална работна среда за студенти	МОМН, ВУ, социални партньори	Осигурена възможност за практика в реална работна среда Разработен пилотен модел за сътрудничество между ВУ и бизнеса	Липсват данни	В процес на изпълнение е нова фаза на проект „Ученически и студентски практики”, финансиран по ОП РЧР. Основната цел е осигуряване на възможности за провеждане на практики в реална работна среда. Предвижда се проектите да бъдат реализирани в периода 2011-2014 година. Общият размер на одобрените средства е 90 млн. лева.
1.б.2. Актуализиране на квалификационните характеристики за специалности във висшето образование и учебни програми	МОМН, НАОА, ВУ	Разработени и утвърдени квалификационни характеристики по степени и специалности в съответствие с действащото специално законодателство Утвърдена актуализирана	В 19 висши училища	

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>по дисциплини с цел привеждането им в съответствие със състоянието и тенденциите на пазара на труда, научно-техническия прогрес и действащото специално законодателство</p>		<p>квалификационна характеристика за всяка специалност и степен</p>	<p>са актуализирани 67 бр. учебни планове и програми за специалности от регулираните професии</p>	
<p>2. Професионалното образование и обучение в контекста на ученето през целия живот.</p>				
<p>2.1. Разработване на методология за актуализиране на списъка на професиите за професионално образование и обучение с цел осигуряване на условия за мобилност,</p>	<p>МОМН НАПОО социални партньори</p>	<p>Осъществени конкретни дейности за подготовка на Методология за разработване, изменение, допълнение и прилагане на Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СПШОО) Изготвена методология</p>	<p>Липсва информация</p>	<p>Предвижда се методологията да бъде разработена като част от дейностите, включени в заданието по проект „Подобряване на качеството и внедряване на европейски инструменти и практики в системата на професионалното образование и обучение” по ОП РЧР.</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>проходимост и надграждане на знанията и уменията на обучаваните.</p>		<p>Изработен проект на Актуализиран списък на професиите за професионално образование и обучение</p> <p>1 бр. проект</p> <p>Изменен и допълнен действащ списък, утвърден със заповед на министъра на образованието, младежта и науката</p> <p>Заповед за изменение и допълнение на Списъка на професиите за професионално образование и обучение на министъра на образованието, младежта и науката</p>	<p>Издадени заповеди на министъра на образованието, младежта и науката, с които в СППОО са включени 5 нови специалности и 6 нови професии</p>	<p>През 2010 и 2011 г. са направени изменения и допълнения в СППОО, насочени към удовлетворяване на заявки от бизнеса за обучение по нови професии. Измененията са насочени към промени в степените на професионална квалификация и възможностите за обучение във всички видове институции от системата на професионалното образование и обучение.</p>
<p>2.2. Професионална квалификация по професия</p>	<p>КНСБ</p>	<p>Обучени 500 заети</p>	<p>Подготвени материали за обучение по 5 модула, презентации, тестове и комплекти за</p>	<p>Заетите лица, завършили успешно обучението с, ще имат право да се явяват на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

„Сътрудник по управление на индустриални отношения”		Брой обучени	учебно-производствена практика на работното място Обучени са 900 заети лица	„Сътрудник по управление на индустриални отношения” през 2013 г.
2.3. Разработване на модел за публично-частно партньорство в областта на професионалното образование и обучение	МОМН, МТСП, МФ и социалните партньори	Осигурени по-добри условия за функциониране на системата за професионално образование и обучение Разработен проект на модел и представен за публични консултации	Мярката не е изпълнена	
2.4. Актуализиране, разработване и утвърждаване на държавни образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии	НАПОО, МОМН	Осигурени условия за придобиването на професионални компетентности в съответствие с изискванията на новите работни места и новите технологии Брой разработени / Актуализирани и утвърдени държавни образователни	Разработени са 54 бр. DOI	През 2010 и 2011 г. в Държавен вестник са публикувани държавни образователни изисквания по следните области на образование: Изкуства: 15 бр. СУА: 16 бр. Информатика: 1 бр. Техника: 8 бр. Производство и преработка: 2 бр.

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				<p>учители и работодателите), свързани с нейното предоставяне. Предложени са препоръки за създаване на система от критерии и показатели за оценяване на качеството на ПОО, мерки за повишаване на качеството на ПОО, и неговото адаптиране и функционирането при новите условия.</p> <p>Разработен е инструментариум за изследване на придобитите ключови компетентности от учениците, обучаващи се по професии и специалности с икономическа насоченост.</p> <p>Извършено е изследване с участието на 1500 ученици от 5 (пет) икономически професии и специалности за установяване на придобитите ключови компетентности, както и за определяне на степента на адекватност на обучението за изискванията на пазара на труда и ДООИ по професията/специалността.</p>
2.6. Подобряване на качеството на обучението на възрастни	МТСП, АЗ НАПОО, социални партньори	Приложен Механизъм за осигуряване на качество и контрол на обучението на възрастни Заповед на министъра на труда и социалната политика	За периода януари - септември 2010 г. броят на обученията на възрастни, организирани от Агенцията по заетостта, е 6710, на	Контролът на обучението се осъществява чрез проверка по документи и чрез проверки на място за спазване на нормативните изисквания и на договорните задължения на обучаващите институции и на лицата, включени в обучение. Контролът се осъществява от АЗ и нейните териториални поделения, съвместно с

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

			които са извършени общо 28 438 проверки.	<p>представители на Регионалните инспекторати по образование (когато обучението се провежда от училища), НАПОО и социалните партньори.</p> <p>Проверки на място се извършват при започване на обучение, по време на обучение и при завършване на обучение. При обучения с продължителност повече от един месец се извършват повече от една проверка в хода на обучението. Контролът на качеството на обучение се осъществява и при провеждане на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация. Резултатите от направените проверки показват, че все още са налице пропуски по отношение на организацията на учебния процес (честота на обученията, интензивност при преподаване на учебния материал и др.), обезпечаване на учебния процес с учебни материали, предоставяне на практически занятия, провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.</p>
2.7. Разработване на система за	МОМН,	Разработен на модел на системата за трансфер на	-	В националната система на професионалното образование и обучение се тестват принципите

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>трансфер на кредити в професионалното образование и обучение</p>	<p>НАПОО</p>	<p>кредити в професионалното образование и обучение и тестването му</p> <p>Доклад с обобщените резултати от тестването на модела</p> <p>Нормативно уредена система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение</p> <p>Изменен и допълнен Закон за професионалното образование и обучение</p>	<p>Изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение</p>	<p>на Европейската кредитна система в ПОО.</p> <p>По Програма „Европейска интеграция на Югоизточна Европа” – проект „Осъществяване на ЕКР в техническото професионално образование и обучение”, координиран от InWent – Магдебург, Германия, са разработени единици резултати от ученето за три професии – „Електротехник”, „Техник на енергийни съоръжения и системи” и „Хлебар” с помощта на немски експерти. Тества се модел на ДОО с единици резултати от ученето с оглед осигуряване на възможности за признаване и натрупване на кредити за придобиване на квалификация по професии. Проведено е обучение на 44 учители-автори на ДОО от 9 професионални направления по „Методология за разработване на стандарти, базирани на единици резултати от ученето”. Единиците са разработени в съответствие с принципите и техническите спецификации на ECVET.</p> <p>Създадена е междуведомствена работна група, която функционира към НАПОО от началото на 2010 г. със задача да подготви предложения за актуализиране на методологията за</p>
---	--------------	--	---	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				<p>разработване на ДООИ за придобиване на квалификация по професии, ориентирани към резултати от ученето като предпоставка за въвеждане на система за трансфер на кредити в ПОО. В рамките на групата е обсъдена и приета конкретна структура на “Единицата резултати от ученето”, която да се включи в Рамковите изисквания за разработване на ДООИ. Изготвен е примерен модел на проект на ДООИ по конкретна професия, описан под формата на единици резултати от ученето, който да се обсъди и прилага при разработване на ДООИ по други професии от СПОО.</p> <p>Подготвени са конкретни текстове, с които се създават необходимите предпоставки условия за въвеждането на Европейската кредитна система в ПОО.</p>
2.8. Изпълнение на Рамковото споразумение за сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение между МОМН, МТСП,	МОМН, МТСП, НАПОО, национално представителни организации на работодатели	Съгласувани становища и документи Брой документи	Съгласуван план-прием (за учебната 2011/2012) в изпълнение на Рамковото споразумение	В изпълнение на основните клаузи по Рамковото споразумение и в съответствие с чл. 26 от ЗПОО и чл. 49 от ППЗНП през м. 01.2011 г. предложението за държавния план-прием по професии е съгласувано от регионалните подразделения на 6-те национално представителни организации на социалните партньори

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

НАПОО и национално представителните организации на социалните партньори	те и на работниците и служителите			
2.9. Анализ на дейността на лицензираните центрове за професионално обучение /ЦПО/ през 2009 и 2010 г. - обучение на безработни и заети лица	НАПОО	Изготвени анализи 2 бр. анализи		Анализите са в процес на подготовка.
2.10. Разработване на електронна платформа за дистанционно обучение (с разработена като начало учебна програма и материали за усвояване знания	КТ „Подкрепа”	Формиран екип на Ресурсен център за дистанционно обучение. Създадена електронна платформа за дистанционно обучение (софтуер и хардуер). Разработени учебни програми и учебни	Формиран екип на Ресурсния център Създадена електронна платформа за обучение http://dostoentrud.pod	Засилен интерес към самостоятелно електронно дистанционно обучение с включване на обучаеми от територията на цялата страна. Усъвършенствани ключови умения на заети лица, свързани с трудовите и гражданските права, както и с ключови компетентности, като умения за работа в екип, водене на преговори, допълнителни умения за самостоятелно и

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

<p>и умения свързани с възможност впоследствие за разширяване на пакета с учебни програми)</p>		<p>материали за дистанционно обучение. Създадена база данни с информационни и обучителни материали, лекции, казуси, тестове, разположени на електронната платформа. Подготвени консултанти за работа с (администриране на) електронната платформа, Мотивирани граждани за участие в реални обучения</p> <p>Брой обучени лица</p> <p>Брой разработени учебни програми и материали за дистанционно обучение</p>	<p>krepa.org</p> <p>1066 обучени лица, успешно завършили двата курса</p> <p>Разработени 15 тематични обучителни материала, групирани в 2 учебни курса: „Обществени и трудово-правни отношения” и „Екипна</p>	<p>самоорганизирано учене</p> <p>Популяризиране на самостоятелно учене като форма на учене през целия живот</p>
--	--	--	---	---

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		Брой подготвени консултанти за работа с електронната платформа за дистанционно обучение	работа и социални права” 10 обучени консултанта за работа с електронната платформа	
3. Обучение през свободното време.				
3.1. Подпомагане на талантиви ученици за участие в ученически олимпиади	МОМН	Предоставена възможност за обучение на талантиви ученици за участие в ученически олимпиади Брой ученици, участвали в националните кръгове на ученическите олимпиади	1244 ученици	На 8 477 ученици е предоставена възможност за допълнително обучение за участие в ученически олимпиади - от тях 136 ученици са лауреати на олимпиадите.
3.2. Провеждане на ученически национални състезания и национални олимпиади и	МОМН	Предоставяна възможност за творческа изява на ученици със задълбочени знания и придобити практически		Ученическите национални състезания и националните и международните олимпиади предоставят възможност за интелектуална изява на учениците, за прилагане на изследователски методи в конкретни предметни области, както и за мотивиране на

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>участие в международни олимпиади и състезания</p>		<p>умения</p> <p>Брой проведени ученически състезания и национални олимпиади</p> <p>Брой ученици, участвали в националните ученически състезания и национални олимпиади</p> <p>Брой ученици, участвали в международните олимпиади</p>	<p>2010 г. : 57 бр.;</p> <p>2011 г.- липсват данни</p> <p>2010 г.: 7567 бр.;</p> <p>2011 г.- липсват данни</p> <p>Липсват данни</p>	<p>учителите за работа с ученици с изявени способности.</p> <p>Състезанията по професионални направления допринасят за повишаването на привлекателността на професионалното образование и обучение, засилването на мотивацията на ученици и учители за осъществяване на качествено професионално образование, формирането на нагласи и готовност на учениците за професионална реализация по изучаваната професия.</p> <p>В партньорство с Британския съвет и „Джуниър Ачийвмънт“ се проведе международно ученическо състезание „Skills @work challenge - Предприемачество за младия предприемач“.</p> <p>В проявите на Националния спортен календар през 2010 г. участваха около 100 000 ученици в четири етапа (вътрешноучилищен и общински, областен, зонален и финален).</p> <p>Победителите във финалните състезания за тази учебна година във възрастова група 8- 10 клас по баскетбол, футбол и лека атлетика, добиха право да участват през 2011 г. в световните ученически първенства,</p>
--	--	--	---	---

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				<p>организиран от Международната организация „Спорт за учаци“.</p> <p>В ученическите игри за ученици с увреден слух, нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система, всяка година участват 330 ученици по 11 вида спорт.</p>
4. Обучение на работното място				
<p>4.1. Развитие на инициативите за даване на втори шанс на лица без образование и/или квалификация чрез чиракуване като форма за придобиване на умения в работна среда под ръководството на наставник</p>	<p>МТСП, АЗ КНСБ</p>	<p>Осигурена възможност за реализация на пазара на труда на лица без образование проф. ориентиране, мотивационно обучение и чиракуване</p> <p>Брой лица, наети за чиракуване</p>	<p>По проект „Това е моят шанс да намеря себе си“ са наети съответно:</p> <p>–2010 г.: 70 лица. –2011 г.: 418 лица.</p>	<p>Проектът „Това е моят шанс да намеря себе си“ предоставя възможност на безработни младежи на възраст до 29 г., с основно и по-ниско образование, да преодолеят липсата на квалификация чрез чиракуване за придобиване на занаятчийски умения.</p> <p>Проектът предлага и професионално ориентиране и мотивационно обучение на безработните младежи с оглед насочването им към занаяти и професии, съответстващи на тяхното желание и мотивация и търсени на пазара на труда.</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

4.2. Насърчаване на стажуването като форма на обучение на работното място	МТСП, АЗ	Улеснен преход от обучение към работа Брой лица, включени в стажуване	Броят на лицата, включени в стажуване е както следва: По чл. 41 от ЗНЗ: -2010 г.: 879 бр. младежи до 29г.; -2011г.: 504 бр. младежи до 29г.; По програма „Старт на кариерата“: -2010 г.: 669 бр.; -2011 г.: 1040 бр.. По програма „От училище – заети в туризма“: -2010г.: 32 бр. младежи със завършено професионално образование по професии от направленията	През 2010 г. са направени промени в чл 41 от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) за удължаване на срока за стажуване на младежи до 29 г. - от 6 на 9 месеца, с цел осигуряване на по-добра възможност за реализация и натрупване на практически знания, умения и опит на конкретни работни места и създаване на предпоставки за ограничаване на младежката безработица. От включените през 2010 г. в стажуване по чл. 41 от ЗНЗ 879 младежи до 29г., 128 са се регистрирали отново в бюрата по труда след изтичане на периода по договора за стажуване. Национална програма „Старт на кариерата“ предоставя възможности за стажуване за период от 9 месеца на младежи с висше образование без трудов опит в държавната администрация (министерства, агенции, областни управи, общински администрации) и на младежи със средно професионално образование - в частни предприятия. От стажувалите през 2010 г. по програмата 669 младежи, 109 са се регистрирали отново в бюрата по труда след изтичане на периода по договора за стажуване. През 2011 г. по
---	----------	---	---	---

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>„Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг” и „Пътувания, туризъм и свободно време”;</p> <p>–2011г.: ... бр..</p> <p>По схема „Създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж”:</p> <p>–2010 г.: ...</p> <p>–2011 г. 957 бр..</p>	<p>програмата е финансирано</p> <p>стажуване само на младежи с висше образование. Броят на стажувалите младежи е 1040, от които 125 са се регистрирали отново в бюрата по труда.</p> <p>През 2010 г. е реализиран проект „От училище – заети в туризма”, насъчен към стажуване при работодатели в туризма на безработни младежи, завършили професионални гимназии или професионални училища по туризъм през последните 24 месеца, които нямат трудов стаж.</p> <p>От стажувалите през 2010 г. по проекта 32 лица, 1 лице е регистрирано отново в бюро по труда след изтичане на периода по договора за стажуване.</p> <p>С оглед ограничаване на негативното отражение на кризата върху младежите през октомври 2010 г. стартира изпълнението на нова схема по ОП „РЧР” – „Създаване на</p>
--	--	--	---	---

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж”. Схемата е насочена към намиране на първа заетост на безработни младежи, завършили средно или висше образование. В рамките на схемата се осигурява въвеждащо обучение за формиране на трудови навици на наетите младежи и осигуряване на стажуване при работодателят.
5. Ключовите компетентности в процеса на УЦЖ				
5.1. Формиране и развитие на предприемачески компетентности като част от общообразователната подготовка в училищното образование	МОМН	<p>Актуализирани учебни програми, с цел формиране на предприемачески компетентности</p> <p>Обучени преподаватели за включване на обучението по предприемачество в пилотни 100 училища</p> <p>Брой актуализирани учебни програми</p> <p>Брой училища включени в пилотното въвеждане на обучение по предприемачество</p>	<p>Липсват данни</p> <p>190 училища, включени в изготвяне и апробиране на нови политики в обучението</p>	<p>През 2010 г. са обучени 200 учители за включване в предприемачески умения в обучението в начален етап. През II срок на учебната 2010/2011 г. е проведено обучение по предприемачески умения в 100 училища. През м. септември 2011 г. по Национална програма „Квалификация” е предвидено обучение по предприемачески умения на нови 300 учители и 28 обучители.</p> <p>Във връзка с посочените по-горе данни е необходимо конкретните стойности и за трите индикатора, свързани с мярката, да се прецизират (кои от тях са за 2010 г. и кои за 2011 г.). В противен случай между така</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		Брой учители, преминали обучението и стартирали дейностите по формиране на предприемачески умения в своето училище	за формиране на предприемачески умения и гражданска активност 400 обучени учители; 28 обучени обучители	посочените данни и колоната за ефект/резултат има противоречие.
5.2. Създаване и развитие на Центрове за насърчаване на предприемачеството във висшите училища	МИЕТ	Създадени и функциониращи 4 ЦНП в 4 висши училища Учебни програми и курсове по предприемачество – 100 Издадени пособия – 20; Конкурси за бизнес идеи – 12 Университетски фондове за финансиране на студентски фирми-3 Анкетни проучвания на пазара- 12 Национални конференции по предприемачество – 3		Резултатите, които са постигнати от четирите висши училища са: Лесотехнически университет: създаване и развитие на бизнес инкубатори и учредяване на Фонд за стимулиране на стартиращи студентски фирми чрез безвъзмездна финансова помощ; Технически университет-Пловдив: организирани и финансирани са конкурси „Най-добра бизнес идея за стартиране на фирма“. Проведени са срещи с предприемачи за представяне на технологични области в региона, които са подходящи за стартиране на бизнес; Висше училище - Международен колеж-Добрич: разширен е обхвата на обучение по предприемачество в гр.Шумен и Варна чрез

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		Създаване на 3 регионални клубове		създаване на регионални клубове и провеждане на обучителни курсове, обявяване на конкурси за млади предприемачи с награди, както и представяне на стартиращи студентски фирми; Технически университет – Габрово: организирани са конкурси за оригинални бизнес идеи и създаване на иновационен фонд за финансирането им. Създаден е постоянен екип за подкрепа на млади предприемачи.
5.3. Създаване на модел за оценяване на знания, умения и компетентности по професии	ЦКОКУО	Създаден инструментариум за наблюдение и оценяване Анализ на резултатите 2010 г Анализ на резултатите от изследването през 2011 г.	1 бр. инструментариум – Въпросник за изследване сред 1400 ученици от последния клас на професионалните гимназии по следните професии и специалности: „Електромонтьор”, „Електротехник” и „Еколог”. 1бр. инструментариум: Въпросник за изследване на усвоени ключови	Създаването на модела е в процес на изпълнение и включва следните ключови области: общи професионални знания, умения и компетентности свързани с боравене със съвременните технологии и техники и практика; компютърни и чуждоезикови знания, умения и компетентности съобразени с потребностите на икономиката и пазарните условия; социални умения и компетентности свързани с толерантно поведение и отговорност, вземане на решения, комуникация, способност за организиране на собствената дейност и др.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>компетентности на ученици от професионални гимназии с икономическа насоченост. Изследвани 1500 ученици от професионални гимназии от пет икономически професии/специалности.</p>	<p>Извършени са изследвания сред 1400 ученици от последния клас на професионалните гимназии по следните професии и специалности: „Електромонтьор”, „Електротехник”, „Еколог” и професии/специалности с икономическа насоченост – „Маркетолог”, „Финансист”, „Счетоводител”, „Икономист мениджър”, „Данъчен и митнически посредник”.</p> <p>Създадени са инструменти за събиране на данни (анкети и въпросници), които предоставят информация за условията, при които се формират ключови компетентности у учениците, среда, мотивация, приложимост; мнението и оценката на учениците за придобитите знания и умения, степен на усвояване някои от ключовите компетентности от учениците.</p> <p>Идентифицирани са причините, които водят до трудности и недостатъци при формирането и усвояването на ключови компетентности от учениците, а така също и степента на постигнатата адекватност на обучението спрямо изискванията на пазара на труда.</p> <p>Анализът на получените резултати съдържа</p>
--	--	--	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

				препоръки за подобряване на обучението и оценяването, а целта е да се подобри сравнимостта на компетенциите.
5.4. Обучение по ключови компетентности	КТ „Подкрепа”	Разработени учебни програми, подготвени преподаватели и проведени обучения по ключови компетентности Брой лица, включени в обучение за придобиване на ключови компетентности	Разработени са 15 учебни програми, включващи уроци, казуси за упражняване и тестове Подготвени са 15 преподаватели Проведени са 2 обучителни курса Брой лица, включени в първо обучение „Обществени и трудово-правни отношения” – 506 Брой лица, включени във второ обучение „Екипна работа и социални права” – 560	Интересът към обучения, свързани с изграждане на умения за работа в екип, както и с формиране на обществени и граждански компетентности е засилен Увеличеният брой на участниците във втората обучителна фаза е доказателство за нарастващия интерес към такъв тип обучение
5.5. Обучение по ключови	КНСБ	Разработени модулни програми за обучение,	Разработени материали за обучение	По ключова компетентност „Трудови, социални и осигурителни права“ са обучени

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

компетентности		обучени преподаватели, обучени 2 500 заети	по 5 ключови компетентности: „Лидерство“, „Работа в мрежа“, „Работа в мултикултурна среда“, „Управление на промяната“ и „Трудови, социални и осигурителни права“	1530 класни ръководители, които са обучили 50348 зрелостници в рамките на кампания „Моето първо работно място“, реализирана съвместно с МОМН и СБУ
		Брой лица преминали обучение	Брой заети лица, преминали обучение: 3337.	
6. Обучение на учители, обучители и академичен състав				
6.1. Повишаване квалификацията на учители и директори	МОМН НИОКСО	Повишена квалификация на учителите - 2010 година Брой квалифицирани учители	През 2010 г. са изпълнени следните дейности: Обучени са: 100 бр. учители по чужд език (I-XII кл) .– поддържаща квалификация; 50 бр. учители и	Постигнати са следните резултати: Създадени са условия за повишаване капацитета на учителите по приоритетни направления чрез разнообразни квалификационни дейности; Подкрепа на системата за кариерно развитие

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>Брой обучени експерти по квалификация на педагогическите специалисти – нова длъжност в РИО;</p> <p>Брой обучени учители за формиране и развитие на предприемачески компетентности;</p> <p>Брой проведени конференции;</p> <p>Брой реализирани добри практики по двустранна договореност с образователни отдели към посолствата.</p> <p>Повишена квалификация на</p>	<p>педагогически съветници за въвеждане на мерки за възпитателно въздействие;</p> <p>28 бр. експерти по квалификация на педагогическите специалисти от РИО;</p> <p>100 бр. учители за формиране на предприемачески умения;</p> <p>Проведени са: една национална конференция;</p> <p>Реализирани са: 90 бр. добри практики с участието на 100 бр. учители;</p> <p>Постигнат обмен на информация в преподаването на немски език на 100 бр. учители - германисти;</p> <p>През 2011 г. са</p>	<p>на педагогическите специалисти чрез реализиране на разнообразни форми на квалификация;</p> <p>Подобряване на системата за управление на качеството в училищното образование чрез създаване на портфолио на педагогическите специалисти;</p> <p>Създадени са условия за въвеждане на предприемачество в началния етап на училищното образование;</p> <p>Създадени условия за популяризиране и ефективен обмен на иновативни педагогически практики;</p> <p>осъществен е обмен на добри практики по двустранна договореност с образователния отдел към посолството на ФРГ;</p>
--	--	---	--	---

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		<p>учителите 2011 година</p> <p>Участие в изготвянето на нормативни актове в системата на народната просвета;</p> <p>Брой проведени семинари;</p> <p>Брой квалифицирани експерти по квалификацията от РИО;</p> <p>Брой обучения и брой квалифицирани учители;</p>	<p>изпълнени следните дейности:</p> <p>Разработва се проект на Наредба за стандарт за статута на педагогическите специалисти;</p> <p>Проведени 6 бр. семинари чрез 6 фокус групи със 120 участница ;</p> <p>Проведени са две обучителни сесии за 28 бр. експерти от РИО по квалификацията;</p> <p>Организиране на обучение на 40 броя учители по физика в ЦЕРН;</p> <p>Подготвено провеждане на обучение на учители съвместно с института Сервантес – 14 броя учители;</p> <p>В процес на</p>	
--	--	--	--	--

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		Брой проведени Национални конкурси;	организация е обучение на учители от начален етап по програма „Предприемачество” 300 бр. учители и 28 бр. обучители; Организиран и проведен 1 бр. Национален конкурс „Добри педагогически практики погражданско образование” за учители – 94 бр. разработки от тях оценени и класирани 15 бр. добри практики; Организиран и проведен 1 бр. Национален конкурс „Училището – желана територия за ученика” – 64 бр. добри практики оценени и класирани – 15 бр. добри практики; общо	
		Брой издадени сборници с добри иновативни практики		

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		на учители; Брой организирани и проведени конференции.	<p>участници в конкурса 100 бр.;</p> <p>Издадени 2 бр. сборници с добри иновативни практики на учители от националните конкурси, тираж 500 бр.;</p> <p>Издаден 1 бр. сборник с класирани материали от Националната конференция по физика;</p> <p>Организирана и проведена 1 бр. конференция с 60 бр. участници за обсъждане на профила на педагогическите специалисти.</p>	
6.2. Засилване на чуждоезиковото, ИКТ и специализирано обучение във	МОМН	Повишена професионална квалификация на академичния състав във ВУ	Обучени са над 1000	Резултатите са постигнати в рамките на проекта „Повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища”, финансиран по ОП РЧР. През периода 2008-2011 г. са обучени над 1000 преподаватели от

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

формите на подготовка и повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища		Брой обучени преподаватели	преподаватели от всички висши училища	всички ВУ (близо 600 - по чуждоезиково обучение, над 200 - в специализирани семинари и над 200 – по ИКТ)
6.3. Разработване и прилагане на програми за повишаване квалификацията на обучаващи на възрастни	МТСП, АЗ МОМН НАПОО	Повишено качеството на обучението на възрастните Брой обучаващи на възрастни, включени в обучение	Липсват данни	Поради финансови ограничения не са проведени програми за обучение на обучаващи на възрастни през 2010 г. и 2011 г.
7. Ориентиране през целия живот				
7.1. Развитие на системата за кариерно ориентиране	МОМН МТСП НАПОО	Изготвена информация за структурата и видовете подготовка в училищното образование; за институции в системата на средното и висшето образование; информационна характеристика на профилите и професиите,	<u>Изпълнена</u> процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование” по ОП	През 2011 г. в МОМН е създадена междуведомствена работна група за разработване на Концепция за кариерното ориентиране в училищното образование. Подготвени са проекти на стандарти към новия Закон за предучилищно и училищно образование, включващи възможности за интегриране на набор от дейности по кариерно

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		<p>които се изучават в училищната система; адаптиране и стандартизиране на психологически инструментариум за диагностика и съветване – въпросници, тестове и др.</p> <p>Създаден административен капацитет чрез изграждане на специализирани звена за кариерно ориентиране в училищното образование на национално, регионално и училищно равнище</p> <p>Създаден нов модул към Националния портал за професионално образование и обучение /http://www.vet-bg.com/</p> <p>Бр. изготвени тематични предавания за национални и/или регионални телевизионни програми</p> <p>Бр. отпечатани и</p>	<p>„Развитие на човешките ресурси” 2008-2013 г.</p> <p>Липсват данни за изпълнението</p>	<p>ориентиране в училищното образование.</p> <p>Към настоящия момент се подготвя проектно задание за проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2008-2013 г.</p>
--	--	---	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>разпространени информационни материали</p> <p>Създадени 28 регионални центрове за кариерно развитие (РЦКР)</p> <p>Наети и квалифицирани 150 кариерни консултанти</p>		
<p>7.2. Развитие на услугите за професионално ориентиране на безработни и заети лица</p>	<p>МТСП, АЗ, НАПОО</p>	<p>Повишен достъп на безработните лица до качествени услуги по професионално ориентиране</p> <p>Бр. безработни и заети лица, включени в дейности по професионално ориентиране</p>	<p>През <u>2010 г.</u> в дейности по проф. ориентиране са включени:</p> <p>64 818 инд. консултирани лица; 3441 самоинформирани; 33 630 лица в гр. мероприятия;</p> <p>През <u>2011 г.</u> в дейности по проф. ориентиране са включени:</p> <p>48 429 инд. консулт.</p>	<p>Професионалното ориентиране, осъществявано в Дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ), е съобразно с възможностите на пазара на труда, изискванията на съответните работодатели и професионалната пригодност на конкретните безработни лица.</p> <p>През 2010г., със съдействието на ДБТ, работа са започнали общо 114 517 лица (в т.ч. и лица преминали професионално ориентиране), от тях:</p> <p>по мерки – 3450 бр. по програми - 30 817 бр. на първичния пазар - 80 250 бр.</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

			лица; 1519 самоинформирани; 29 211 лица в гр. мероприятия;	През 2011 г. със съдействието на ДБТ, работа са започнали общо 165 191 лица (в т.ч. и лица преминали професионално ориентиране), от тях: по мерки – 6347 бр. по програми 55 813 бр. на първичен пазар 103 031 бр.
7.3. Изграждане на действащ инструментариум (Информационни бюра достоен труд - ИБДТ) за информиране и консултиране относно възможностите за кариерно развитие и професионално ориентиране- за работодатели, заети лица и служители, със специален акцент на младежите	КТ „Подкрепа”	Изградена национална мрежа от информационни бюра Брой изградени информационни бюра Обучени експерти (консултанти) – от всички региони – разположени в 37 населени места) Разработена и внедрена електронна платформа с необходимата информация,	Изградена национална мрежа от 37 информационни бюра, разположени в на цялата територия на страната Обучени 74 консултанта за предоставяне на консултации по места за трудовите права, заетостта, младежки дейности, безопасни условия на труд, обучение и	Повишена информираност на гражданите на територията на страната относно трудовите им права, безопасните и здравословни условия на труд, проектни възможности за заетост, обучение и квалификация, младежки дейности.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		<p>представена в достъпен за гражданите вид</p> <p>Проведени информационни мероприятия в различни региони</p> <p>Проведени консултации на заети лица и работодатели (вкл. и на работното място)</p> <p>Брой проведени консултации</p> <p>Брой консултирани работодатели, заети лица и служители</p> <p>Брой подготвени пакети с информационни материали</p>	<p>квалификация</p> <p>Разработена и внедрена електронна платформа с информационни ресурси</p> <p>http://dostoentrud.podkrpa.org</p> <p>Проведени са 72 бр. информационни мероприятия и 4 национални кампании</p> <p>Проведени са 38059 бр. консултации</p> <p>Консултирани са 29506 бр. заети лица и служители и 56 бр. работодатели</p> <p>Подготвени са 51 бр. информационни материала</p>	
--	--	---	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>7.4. Изграждане на информационна система със средните, професионалните и висшите учебни заведения с цел улесняване търсенето и наемането на работа</p>	<p>КРИБ</p>	<p>Създадени форми за идентифициране, регистриране, набиране и проследяване на обобщена информация за образователните институции в България, обучаващи млади специалисти в системата на средното и висшето образование</p> <p>2 бр. проучвания</p> <p>1 бр. презентационен материал с резултатите от проучването</p> <p>1 бр. аналитичен доклад с проектни предложения</p>	<p>Липсват данни</p>	
<p>8. Сравняване, оценяване и признаване на резултатите от ученето</p>				
<p>8.1. Разработване на Национална квалификационна рамка</p>	<p>МОМН</p>	<p>Изготвена сравнителна таблица за съотнасяне на националните образователни степени с ЕКР</p>	<p>Приета е Национална квалификационна рамка (НКР). До края на 2011 г. са проведени национални</p>	<p>Приемането на НКР създава необходимата нормативна предпоставка за съпоставимост на българската образователна система с образователните системи на другите държави-членки на ЕС. Тя осигурява условия за</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>Предложени нормативни промени за съответствието с ЕКР на документите, издавани в училищното и във висшето образование, както и в професионалното обучение</p> <p>1 бр. таблица</p>	<p>консултации по разработения проект с участието на всички заинтересовани страни и международни експерти.</p> <p>Проектът на НКР на Република България е приет с РМС № 96 от 02.02.2012 г.</p> <p>Направен е анализ на нормативната уредба и са идентифицирани нормативните актове в системата на училищното и висшето образование, които е необходимо да бъдат приведени в съответствие с НКР.</p>	<p>взаимно признаване на придобити квалификации по професии в други държави-членки. С нейното приемане и прилагане българската образователна система на България ще бъде по-прозрачна и разбираема за всички заинтересовани страни както на национално ниво, така и в международен аспект. НКР ще насърчи мобилността, а учещите, работещите и работодателите ще могат по-добре да се ориентират по отношение на търсенето и предлагането на кадри с определена квалификация. Приемането на НКР ще улесни българските граждани при преместване в друга държава-членка с цел продължаване на образованието или обучението или започване на работа. От своя страна училищата, висшите училища и другите доставчици на образователни и обучителни услуги, ще бъдат насърчени да осигуряват високо качество на обучението, за да може учещите, при завършване на обучение, да притежават очакваните знания, умения и компетентности съгласно НКР, респ. и ЕКР.</p>
8.2. Разработване на система за валидиране на резултатите от	МОН МТСП	Изградена система за валидиране		

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

неформалното обучение и самостоятелното учене	НАПОО социални партньори	Нормативно обезпечаване на функционирането на системата за валидиране	Разработен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение	
8.3. Организиране и провеждане на държавни зрелостни изпити	МОМН	<p>Анализирани резултати по учебни предмети</p> <p>Осигурена възможност за завършване на средно образование</p> <p>14 бр. анализа</p> <p>Брой явили се ученици</p> <p>Брой ученици, успешно положили ДЗИ</p>	<p>Липсват данни</p> <p><u>2010 година:</u></p> <p>- ДЗИ(БЕЛ): 65853;</p> <p>- Втори ДЗИ: 68834.</p> <p><u>2011 година:</u></p> <p>- ДЗИ(БЕЛ) – 63741;</p> <p>- Втори ДЗИ– 67110.</p>	

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>8.4. Провеждане на външно оценяване:</p> <p>IV клас V клас VI клас VII клас</p>	<p>МОМН</p>	<p>Анализирани резултати по класове и по учебни предмети</p> <p>Брой явили се ученици по класове</p> <p>Брой ученици, постъпили в профилирани гимназии и паралелки в СОУ и в професионални гимназии с интензивно изучаване на чужд език</p>	<p><u>2010 година:</u></p> <p>IV кл. – 64913; V кл. -60303; VI кл. -57113 VIII кл. - 9324</p> <p><u>2011 година:</u></p> <p>НВО в VII кл. БЕЛ – 53820; М – 53598; ОНГОР– 53259; ПНЕ – 53077; ЧЕ – 52904.</p> <p>Изготвени анализи на резултатите по учебни предмети и предметни области</p>	<p>Външното оценяване на знанията на учениците от VII клас придоби личностна и обществена значимост. То позволява резултатите да се използват за прием в държавните и общинските училища, да се осигури информиране на обществото за качеството на образование и да се проследяват тенденциите развитието на резултатите. Изготвен е проект за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование. Повишено е качеството на тестовете за всички видове изпити.</p> <p>Подготвено и успешно е проведено външното оценяване в IV, V, VI, VII и VIII клас с интензивно изучаване на чужд език. Разработени са изпитни материали, експертни оценки, извършено е оценяване и е подготвен анализ на резултатите.</p>
<p>8.5. Усъвършенстване на организацията на държавните изпити по теория</p>	<p>МОМН НАПОО социални</p>	<p>Въведен нов модел за провеждане на държавните изпити по теория и практика на професията – осигурена връзка между</p>	<p>Предложени текстове в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното</p>	<p>Предвидени са текстове в проекта на Закон за изменение и допълнение на ЗПОО, свързани с осигуряване на връзка между изпита по теория и изпита по практика на професията, както и за регламентиране на възможността за дипломна</p>

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

и практика на професията	партньори	изпита по теория и изпита по практика на професията; създадена възможност за дипломна защита при придобиването на трета и четвърта степен на професионална квалификация Изменение и допълнение Закон за професионалното образование и обучение	образование и обучение	защита при придобиването на трета и четвърта степен на професионална квалификация
8.6. Подготовка на основни анализи и проучвания, свързани със състоянието и тенденциите на пазара на труда и работната сила; уменията, квалификацията и компетенциите на заетите и работната сила по браншове и региони;	БСК	Направени изследвания/проучвания и анализи Най-малко 16 <i>Забележка:</i> Това е индикаторът за целия проектен период (до края на 2013 г.), Информацията за изпълнението да се съотнася и	През 2010 г. са извършени следните проучвания и анализи: – „Анализ на състоянието и перспективите пред икономиката на България” – „Анализ на състоянието и развитието на българските предприятия по сектори и региони”	Подобрени са възможностите за определяне на степента на съответствие с изискванията към компетенциите на работната сила и създаване на условия за подобряване на производителността и адаптивността; Постигнато е информационно осигуряване на аналитичната и прогнозна дейност за потребностите от квалифицирана работна сила на браншово и регионално ниво за нуждите на средното и висше образование, системата на професионалното образование, управлението и администрирането на процесите на пазара на труда от страна на държавните органи. Създадени са предпоставки за

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

оценяването на компетенциите на работната сила		към индикаторите за изпълнение на мярка 8.8. от Плана	„Анализ на възможностите и тенденциите за технологично развитие на българските предприятия” – „Състояние и проблеми на оценяването на компетенциите на работната сила на национално, секторно и регионално ниво” – „Анализ на изходното състояние и тенденции на пазара на труда и работната сила” – „Проучване на образователната и професионално-квалификационна структура на заетите и работната сила на национално, секторно и регионално ниво” – „Системи и инструменти за оценка	съдържателното изграждане на концепцията за ИСОК.
--	--	---	--	---

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>на компетенциите на корпоративно, регионално и секторно ниво”</p> <p>– „Информационни системи, инструменти и партньорски мрежи за оценка на компетенциите на работната сила - проучване на добрите практики в Европейския съюз и развитите страни и др.”</p> <p>През 2011 г. са извършени следните проучвания и анализи:</p> <p>– „Проучване и тестване на иновативни подходи за оценка на компетенциите на работната сила ”</p> <p>– „Анализ на състоянието и</p>	
--	--	--	---	--

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<p>развитието на българските предприятия по сектори и региони”</p> <p>–”Проучване на опита в ЕС - „добри практики”, информационни системи, инструменти и партньорски мрежи за оценка на компетенциите”</p> <p>–„Анализ на състоянието и перспективите пред икономиката на България 2011 г.”</p> <p>–„Анализ на възможностите и тенденциите за технологично развитие на българските предприятия 2011”</p> <p>–„Анализ на изходното състояние и тенденции на пазара на труда и работната сила 2011”,</p>	
--	--	--	--	--

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

			<ul style="list-style-type: none"> - Анализ „Състояние и проблеми на оценяването на компетенциите на работната сила 2011" - „Проучване на системи и инструменти за оценка на компетенциите на корпоративно, регионално и секторно ниво" - Онлайн анкетно проучване за мотивацията и нагласите, свързани с професионалната квалификация, образователното ниво и професионалната реализация на работната сила на фирмено, регионално и браншово ниво - 20 бр. секторни анализа.	
Изпълнение на мерки, които са извън утвърдените от МС				

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

<p>Разработване на методически и учебен инструментариум за обучение на работодатели и заети лица.</p> <p>Организиране на регионални и отраслеви обучения на работодатели и заети лица за повишаване информираността от-носно правната рамка, регулираща трудовоправните и осигурителни отношения.</p> <p>Повишаване информираността на работодателите с мерките и</p>	<p align="center">БТПП</p>	<p>Осигуряване на обща и солидна методическа и учебно-информационна база даваща възможност за системно и устойчиво обучение на лицата в избраните отрасли (8) в цялата страната.</p> <p>Проведени 30 информа-ционни дни – 28 регионални и 2 в София</p> <p>9 бр. обучения в София и страната</p> <p>Организирани информационно рали – серия от информационни</p>	<p>Изготвени и отпечатани 10 методически ръководства и 7500 информационно образователни пакета.</p> <p>29 информационни дни с информационни щандове</p> <p>180 участници</p>	
---	----------------------------	--	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

политиките на равнопоставеност на пазара на труда		дни в цялата страна		
Създаване на дискуссионен клуб за обмен на информация и добри практики		Организиране на ежегодни кръгли маси в цялата страна.	3 кръгли маси	
Провеждане на обучения на работодатели и заети лица по пет учебни модула		Обучения в цялата страна за повишаване знанията по основни компоненти на бизнеса управлението насочени към ограничаване на проявите на неформалната икономика.	10 семинара в страната	
Разработване и поддръжане на Виртуална	БТПШ	Механизъм за самоинформиране и обучение на	Електронна платформа и софтуер за интерактивен интерфейс	

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

Социална Академия		работодатели и заети лица		
Осигуряване на достъп до качествено образование на децата и учениците, за които българският език не е майчин (деца от етническите малцинства, деца на мигранти и на бежанци)	МОМН, общини	Осигуряване на достъп до образование качествено на деца-бежанци	84 деца-бежанци	
Развитие на системата за вътрешно и външно оценяване на училищното образование	ЦКОКУО	Усъвършенстване на изпитните материали и подобряване на организацията на провеждане на външното оценяване в училище Анализиране на	Проведено Европейско изследване на чуждоезиковите компетентности на учениците от X клас с участието на: 151 училища; 3300 ученици	Публикуван Анализ на резултатите от Програмата за международно оценяване на учениците – PISA 2009. Данните са използвани за измерване на индикаторите: четивна грамотност; математика грамотност и грамотност по природни науки.

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		резултатите от PISA 2009		
Разработване и реализиране на програма за обучение на учители и експерти по математика за формиране и оценяване на ключови компетентности	ЦКОКУО	Разработена програма за обучение и обучителни материали Повишена професионална квалификация на преподавателите и експертите по математика Брой обучени учители	Методология за формиране и оценяване на математическата грамотност в училище Брой обучени учители: 750 Брой проведени обучения: 25	Обученията са осъществени през м. ноември и декември 2011 г. Тема на обученията: Практики за формиране и оценяване на математическата грамотност в училище
Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите (ИСОК)	БСК	Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите Разработена 1 бр. информационна	Изработени са обща и техническа спецификация, както и Концепция за Системата; Работна среща за обсъждане на Концепцията; Работна среща с чуждестранни експерти;	Проектирана и етапно разработена информационна система за оценка на компетенциите на работната сила с индикатори за оценка на браншово и регионално ниво.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		<p>система</p> <p>Организиране на работни срещи, свързани със създаването на Системата</p> <p>Проведени са два броя работни срещи във връзка със създаването на ИСОК;</p> <p>Създаване на браншови и секторни референтни звена за оценка на компетенциите</p> <p>Създадени са 20 браншови и 10 секторни</p>	<p><i>Забележка:</i> Проведена е и Национална кръгла маса за обсъждане и приемане на Концепцията.</p> <p>През 2011 са създадени 12 бр. регионални и секторни референтни звена, както следва:</p> <p>- Секторни референтни звена: Металургия, Електроника, Електротехника, Туризмъ, Машиностроене, Дървообработваща и мебелна промишленост и Месопреработка.</p> <p>- Регионални центрове за оценка на компетенциите: Бургас, Варна, Стара Загора, Плевен и Шумен</p> <p>Организирани и проведени 9 бр. срещи/форуми;</p> <p>Проведени са обучения за осигуряване на процеса по изграждане и функциониране на Системата, вкл. 625 бр. обучения на работното място, 125 консултирани организации и лица и</p>	
--	--	---	---	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

		<p>референтни звена за оценка на компетенциите; <i>Забележка:</i> В рамките на проекта е предвидено да се изгради референтна мрежа от общо 30 секторни и регионални звена за целия проектен период до 2013 г.</p> <p>Организиране на работни срещи форуми за създаване на Националната референтна мрежа</p> <p>Брой работни срещи/форуми</p>	<p>обучени от 2500 души за придобиване на ключови компетенции.</p> <p>За периода 2010 – 2011 г. са обучени 115 бр. заети лица по ключова компетентност „Мотивация за професионално реализиране като оценител на компетенции”.</p>	<p>Създадена организационна структура, необходима за изграждането и функционирането на Националната референтна мрежа.</p> <p>Обучени 115 човека по ключова компетентност „Мотивация за професионално реализиране като оценител на компетенции”. Създаден капацитет за подготовка на компетентностни модели и оценка на компетенциите, като етап в подготовката на ИСОК.</p>
--	--	---	---	---

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

		<p>Провеждане на обучения за осигуряване на нормално функциониране на Системата</p> <p>Брой проведени обучения</p>		
--	--	---	--	--

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ
ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

2. ТАБЛИЦИ

Таблица 15. Участие на населението на възраст 25-64 г. във формално образование и обучение, по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене, 2011 г.

Участие във формално образование по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене					
Общо	4128579	97185	2.4	4031394	97.6
По пол					
Мъже	2071202	53614	2.6	2017588	97.4
Жени	2057377	43570	2.1	2013807	97.9
По възраст					
25 - 34	1008917	74887	7.4	934030	92.6
35 - 54	2068823	21204	1	2047619	99
55 - 64	1050839	1093	0.1	1049746	99.9
По образование					
Основно и по-ниско образование	840719	6044	0.7	834675	99.3
Средно образование	2270572	48517	2.1	2222055	97.9
Висше образование	1017287	42624	4.2	974664	95.8
По трудов статус					
Заети	2596714	57021	2.2	2539693	97.8
Безработни	779558	11475	1.5	768084	98.5
Икономически неактивни	749500	28689	3.8	720811	96.2
По местоживееене					
В градовете	3113171	88375	2.8	3024796	97.2
В селата	1015408	8810	0.9	1006598	99.1

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот, б. Образование и обучение на възрастни

Таблица 16. Участие на населението на възраст 25-64 г. в неформално обучение, по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене, 2011 г.

Участие в неформално обучение, по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживееене					
Общо	4128579	1009401	24.4	3119178	75.6
По пол					

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ
ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Мъже	2071202	531304	25.7	1539898	74.3
Жени	2057377	478097	23.2	1579280	76.8
По възраст					
25 - 34	1008917	260521	25.8	748396	74.2
35 - 54	2068823	590934	28.6	1477889	71.4
55 - 64	1050839	157946	15	892892	85
По образование					
Основно и по-ниско образование	840719	99911	11.9	740808	88.1
Средно образование	2270572	530502	23.4	1740070	76.6
Висше образование	1017287	378988	37.3	638299	62.7
По трудов статус					
Заети	2596714	967998	37.3	1628716	62.7
Безработни	779558	29551	3.8	750008	96.2
Икономически неактивни	749500	11853	1.6	737647	98.4
По местоживеене					
В градовете	3113171	817093	26.2	2296079	73.8
В селата	1015408	192309	18.9	823099	81.1

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот, б. Образование и обучение на възрастни

Таблица 17. Участие на населението на възраст 25-64 г. в самостоятелно образование и обучение по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживеене, 2011 г.

Участие в самостоятелно образование и обучение по пол, възраст, образование, трудов статус и местоживеене					
Общо	4128579	496239	12	3632340	88
По пол					
Мъже	2071202	245947	11.9	1825255	88.1
Жени	2057377	250292	12.2	1807085	87.8
По възраст					
25 - 34	1008917	133404	13.2	875513	86.8
35 - 54	2068823	280321	13.5	1788502	86.5
55 - 64	1050839	82514	7.9	968325	92.1
По образование					
Основно и по-ниско образование	840719	33887	4	806832	96
Средно образование	2270572	211245	9.3	2059328	90.7
Висше образование	1017287	251107	24.7	766180	75.3
По трудов статус					
Заети	2596714	382592	14.7	2214122	85.3
Безработни	779558	61188	7.8	718370	92.2
Икономически неактивни	749500	52458	7	697042	93

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ
ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

По местоживее

В градовете	3113171	415862	13.	269730	86.6
В селата	1015	80377	7	935031	92.1

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот б. Образование и обучение на възрастни, б.1. Участвали в образование / обучение, б.1.1. Участие във формално образование и обучение или неформално обучени

Таблица 18. Участвали във формално, неформално или самостоятелно учене по пол, образование и статус на заетостта през 2007 г. и 2011 г.

Участвали във формално, неформално или самостоятелно учене по пол, образование и статус на заетостта през 2007 г. и 2011 г.						
Неформално образование						
Година	2007/2011		2007 г.		2011 г.	
Общо-брой	брой		брой	%	брой	%
Общо	4295030 / 4128579				1009401	24,4
По пол						
Мъже	2120002 / 2071202		781202	36,9	531304	25,7
Жени	2175028 / 2057377		732073	33,7	478097	23,2
По статус в заетостта						
Заети	2929552 / 2596714		1443229	49,3	967998	37,3
Безработни	604843 / 779558		38234	6,3	29551	3,8
Икономически неактивни	760635 / 749500		31812	4,2	11853	1,6
По образование						
Основно и по-ниско образование	1039266 / 840719		155596	15	99911	11,9
Средно образование	22844298 / 2270572		872140	38,2	530502	23,4
Висше образование	971466 / 1017287		485539	50	378988	37,3
Формално образование						
Година	2007/2011		2007 г.		2011г.	
Общо-брой	брой		брой	%	брой	%
Общо	4295030 / 4128579				97185	2,4
По пол						
Мъже	2120002 / 2071202				53614	2,6
Жени	2175028 / 2057377				43570	2,1
По статус в заетостта						
Заети	2929552 / 2596714				57021	2,2
Безработни	604843 / 779558				11475	1,5
Икономически неактивни	760635 / 749500				28689	3,8
По образование						
Основно и по-ниско образование	1039266 / 840719				6044	0,7
Средно образование	22844298 / 2270572				48517	2,1
Висше образование	971466 / 1017287				42624	4,2
Самостоятелно обучение						
Година	2007/2011		2007г.		2011г.	
Общо-брой	брой		брой	%	брой	%

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Общо	4295030 / 4128579		496239		12
	По пол				
Мъже	2120002 / 2071202	555203	26,2	245947	11,9
Жени	2175028 / 2057377	645926	29,7	250292	12,2
	По статус в заетостта				
Заети	2929552 / 2596714	983056	33,6	382592	14,7
Безработни	604843 / 779558	92397	15,3	61188	7,8
Икономически неактивни	760635 / 749500	125676	16,5	52458	7
	По образование				
Основно и по-ниско образование	1039266 / 840719	104754	10,1	33887	4
Средно образование	22844298 / 2270572	562747	24,6	211245	9,3
Висше образование	971466 / 1017287	533628	54,9	251107	24,7

Източник: НСИ, Образование и обучение на възрастни

Таблица 19. Участие на населението на възраст 25-64 г. в учене през целия живот в 27 държави-членки на ЕС (LFS – EU)

 ЕС (27)	Учене през целия живот, по данни на годишно изследване „Наблюдение на работната сила”, провеждано в 27 държави членки на ЕС (LFS – EU)									
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Дания	18,0	24,2	25,6	27,4	29,2	29,0	29,9	31,2	32,5	32,3
Швеция	18,4	:	:	17,4	18,4	18,6	22,2	22,2	24,5	25,0
Финландия	17,3	22,4	22,8	22,5	23,1	23,4	23,1	22,1	23,0	23,8
Холандия	15,8	16,4	16,4	15,9	15,6	16,6	17,0	17,0	16,6	16,7
Словения	8,4	13,3	16,2	15,3	15,0	14,8	13,9	14,6	16,2	15,9
Великобритания	21,3	27,2	29,0	27,6	26,7	20,0	19,9	20,1	19,4	15,8
Люксембург	7,7	6,5	9,8	8,5	8,2	7,0	8,5	13,4	13,4	13,6
Австрия	7,5	8,6	11,6	12,9	13,1	12,8	13,2	13,8	13,7	13,4
Естония	5,4	6,7	6,4	5,9	6,5	7,0	9,8	10,5	10,9	12,0
Португалия	2,9	3,2	4,3	4,1	4,2	4,4	5,3	6,5	5,8	11,6
Чехия	5,6	5,1	5,8	5,6	5,6	5,7	7,8	6,8	7,5	11,4
Испания	4,4	4,7	4,7	10,5	10,4	10,4	10,4	10,4	10,8	10,8
ЕС (27 страни)	7,2	8,5	9,2	9,6	9,5	9,3	9,4	9,3	9,1	8,9
Германия	5,8	6,0	7,4	7,7	7,5	7,8	7,9	7,8	7,7	7,8
Кипър	3,7	7,9	9,3	5,9	7,1	8,4	8,5	7,8	7,7	7,5
Белгия	6,0	7,0	8,6	8,3	7,5	7,2	6,8	6,8	7,2	7,1
Ирландия	5,5	5,9	6,1	7,4	7,3	7,6	7,1	6,3	6,7	6,8
Малта	4,4	4,2	4,3	5,3	5,4	6,0	6,3	6,1	6,2	6,6
Италия	4,4	4,5	6,3	5,8	6,1	6,2	6,3	6,0	6,2	5,7
Франция	2,7	6,8	6,0	5,9	6,4	6,1	6,0	5,7	5,0	5,5
Латвия	7,3	7,8	8,4	7,9	6,9	7,1	6,8	5,3	5,0	5,0
Полша	4,2	4,4	5,0	4,9	4,7	5,1	4,7	4,7	5,3	4,5

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Словакия	8,5	3,7	4,3	4,6	4,1	3,9	3,3	2,8	2,8	3,9
Унгария	2,9	4,5	4,0	3,9	3,8	3,6	3,1	2,7	2,8	2,7
Гърция	1,1	2,6	1,8	1,9	1,9	2,1	2,9	3,3	3,0	2,4
Румъния	1,0	1,1	1,5	1,6	1,3	1,3	1,5	1,5	1,3	1,6
България	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2

Източник: ЕВРОСТАТ, Образование и обучение, Учене през целия живот,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810810.node_code=tsdsc440

Таблица 20. Относителен дял на преждевременно напусналите училище по статистически райони, 2007 и 2011 г.

Относителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение (18 - 24 навършени години) по статистически райони

Година	2007г.	2011г.	Абсолютен прираст	Темп на прираст	Коефициент на изпреварване
Общо	14.9	12.8	2.1	-14.09	NA
Северозападен район	17.1	16.8	0.3	-1.75	0.12
Северен централен район	19.4	16.5	2.9	-14.95	1.06
Североизточен район	19.5	15.3	4.2	-21.54	1.53
Югоизточен район	22.7	19.4	3.3	-14.54	1.03
Югозападен район	6.4	3.6	2.8	-43.75	3.10
Южен централен район	15.4	15.6	-0.2	1.30	-0.09

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила (в %)

Таблица 21. Завършили средно образование сред младите хора - дял в % на лицата, завършили средно образование на възраст 20-24 години, 2007 и 2011 г.

Относителен дял на младежите (на 20 - 24 навършени години) със завършено най-малко средно образование

Година	2007г.	2011г.	Абсолютен прираст	Темп на прираст	Коефициент на изпреварване
Общо	83.3	85.5	2.2	2.64%	NA
Мъже	83.0	86.2	3.2	3.80%	1.44
Жени	83.6	84.8	1.2	1.44%	0.55

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ
ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Таблица 22. Коэффициент на записване на децата на възраст 3-6 г. в детски градини и подготвителни групи, 2006/07-2011/12 учебни години.

Коэффициенти на записване на децата в детските градини и подготвителни групи/класове на възраст 3-6 години от населението на същата възраст				
	Базова стойност – 2006/07	Настояща стойност – 2011/12	Абсолютен прираст	Темп на прираст
Групов нетен коэффициент на записване	73.9	81.5	7.6	10.28%
Нетен коэффициент на записване	75.6	83.3	7.7	10.19%

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот, 8. Общи данни за образование, 8.4. Нетен коэффициент на записване на населението в образователната система

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

Таблица 23. Равнище на грамотност за четене – дял на лицата с ниско равнище на грамотност за четене сред 15 –годишните (ниво 1 и по-ниско по скалата на PISA за грамотност за четене), резултати по страни

Дял на учениците, владеещи езика на ниво 1 и по-ниско по скалата за четене														
Държави	ПИЗА – 2006, умение за четене					ПИЗА – 2009, умение за четене							Абсолютно нарастване	Дял в %
	Ниво по нисо от ниво 1 (по-малко от 334.75 точки)		Ниво 1 (от 334.75 до 407.47 точки)		ОБЩО Ниво 1	По-ниско от 1 ниво (2006) отговаря на нива по-ниско от ниво 1В				Ниво 1А (от 334.75 до по-малко от 407.47 точки)		ОБЩО Ниво 1		
						Ниво по-ниско от 1В (по-малко от 262.04 точки)		Level 1b (от 262.04 до по-малко от 334.75 точки)						
	%	С.Г.	%	С.Г.	%	%	С.Г.	%	С.Г.	%	С.Г.	%		
България	28.81	2.2	20.26	1.3	49.07	8.05	1.1	12.85	1.4	20.09	1.4	40.99	-8.08	-16.47%
Австралия	3.8	(0.3)	9.6	(0.5)	13.40	1.0	(0.1)	3.3	(0.3)	10.0	(0.4)	14.25	0.85	6.37%
Австрия	8.4	(1.1)	13.1	(0.8)	21.52	1.9	(0.4)	8.1	(0.8)	17.5	(1.0)	27.58	6.06	28.16%
Белгия	8.6	(0.9)	10.8	(0.6)	19.40	1.1	(0.3)	4.7	(0.5)	11.9	(0.6)	17.74	-1.66	-8.55%
Канада	3.4	(0.4)	7.6	(0.4)	10.96	0.4	(0.1)	2.0	(0.2)	7.9	(0.3)	10.29	-0.67	-6.09%
Чили	14.8	(1.2)	21.5	(1.3)	36.26	1.3	(0.2)	7.4	(0.8)	21.9	(1.0)	30.56	-5.70	-15.71%
Чешка Република	9.9	(1.1)	14.9	(0.9)	24.78	0.8	(0.3)	5.5	(0.6)	16.8	(1.1)	23.05	-1.72	-6.95%
Дания	4.5	(0.6)	11.5	(0.7)	16.01	0.4	(0.1)	3.1	(0.3)	11.7	(0.7)	15.22	-0.80	-4.97%
Естония	3.4	(0.6)	10.3	(0.7)	13.64	0.3	(0.1)	2.4	(0.4)	10.6	(0.9)	13.33	-0.31	-2.27%
Финландия	0.8	(0.2)	4.0	(0.4)	4.81	0.2	(0.1)	1.5	(0.2)	6.4	(0.4)	8.11	3.30	68.58%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

Франция	8.5	(1.0)	13.3	(1.0)	21.73	2.3	(0.5)	5.6	(0.5)	11.8	(0.8)	19.75	-1.98	-9.09%
Германия	8.3	(0.9)	11.8	(0.8)	20.02	0.8	(0.2)	4.4	(0.5)	13.3	(0.8)	18.47	-1.56	-7.78%
Гърция	11.9	(1.2)	15.8	(0.8)	27.69	1.4	(0.4)	5.6	(0.9)	14.3	(1.1)	21.32	-6.36	-22.99%
Унгария	6.6	(0.8)	14.0	(0.9)	20.56	0.6	(0.2)	4.7	(0.8)	12.3	(1.0)	17.55	-3.01	-14.62%
Исландия	7.1	(0.5)	13.4	(0.7)	20.46	1.1	(0.2)	4.2	(0.4)	11.5	(0.7)	16.82	-3.64	-17.80%
Ирландия	3.2	(0.6)	9.0	(0.8)	12.14	1.5	(0.4)	3.9	(0.5)	11.8	(0.7)	17.25	5.11	42.13%
Израел	20.3	(1.4)	18.6	(0.8)	38.89	3.9	(0.7)	8.0	(0.7)	14.7	(0.6)	26.55	-12.34	-31.73%
Италия	11.4	(0.7)	15.0	(0.6)	26.39	1.4	(0.2)	5.2	(0.3)	14.4	(0.5)	21.02	-5.37	-20.34%
Япония	6.7	(0.7)	11.7	(1.0)	18.41	1.3	(0.4)	3.4	(0.5)	8.9	(0.7)	13.60	-4.81	-26.15%
Корея	1.4	(0.3)	4.3	(0.7)	5.78	0.2	(0.2)	0.9	(0.3)	4.7	(0.6)	5.79	0.02	0.27%
Люксембург	8.6	(0.4)	14.2	(0.6)	22.85	3.1	(0.3)	7.3	(0.4)	15.7	(0.6)	26.04	3.19	13.94%
Мексико	21.0	(1.3)	26.0	(1.0)	47.01	3.2	(0.3)	11.4	(0.5)	25.5	(0.6)	40.09	-6.92	-14.72%
Холандия	5.2	(0.7)	9.9	(0.9)	15.12	0.1	(0.1)	1.8	(0.3)	12.5	(1.4)	14.31	-0.80	-5.30%
Нова Зеландия	4.7	(0.5)	9.9	(0.7)	14.53	0.9	(0.2)	3.2	(0.4)	10.2	(0.6)	14.35	-0.18	-1.25%
Норвегия	8.4	(0.7)	14.0	(0.7)	22.43	0.5	(0.1)	3.4	(0.4)	11.0	(0.7)	15.00	-7.43	-33.12%
Полша	5.0	(0.5)	11.2	(0.7)	16.24	0.6	(0.1)	3.1	(0.3)	11.3	(0.7)	15.03	-1.21	-7.43%
Португалия	9.3	(1.0)	15.6	(1.0)	24.93	0.6	(0.1)	4.0	(0.4)	13.0	(1.0)	17.62	-7.31	-29.31%
Словакия	11.2	(0.9)	16.6	(0.9)	27.82	0.8	(0.3)	5.6	(0.6)	15.9	(0.8)	22.19	-5.62	-20.21%
Словения	4.4	(0.4)	12.1	(0.6)	16.53	0.8	(0.1)	5.2	(0.3)	15.2	(0.5)	21.20	4.67	28.27%
Испания	8.7	(0.6)	17.0	(0.6)	25.67	1.2	(0.2)	4.7	(0.4)	13.6	(0.6)	19.56	-6.11	-23.80%
Швеция	5.0	(0.7)	10.3	(0.9)	15.26	1.5	(0.3)	4.3	(0.4)	11.7	(0.7)	17.44	2.17	14.24%
Швейцария	5.3	(0.6)	11.1	(0.6)	16.45	0.7	(0.2)	4.1	(0.4)	12.1	(0.6)	16.81	0.36	2.19%
Турция	10.8	(1.0)	21.4	(1.4)	32.17	0.8	(0.2)	5.6	(0.6)	18.1	(1.0)	24.51	-7.67	-23.83%
Великобритани	6.8	(0.5)	12.2	(0.6)	19.02	1.0	(0.2)	4.1	(0.4)	13.4	(0.6)	18.44	-0.58	-3.05%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

я														
САЩ	m	m	m	m	NA	0.6	(0.1)	4.0	(0.4)	13.1	(0.8)	17.62	NA	NA
ОИСР (общо)	8.9	(0.2)	14.2	(0.2)	23.04	1.1	(0.1)	4.8	(0.1)	13.8	(0.3)	19.75	-3.29	-14.28%
ОИСР (средно)	7.4	(0.1)	12.7	(0.1)	20.12	1.1	(0.0)	4.6	(0.1)	13.1	(0.1)	18.78	-1.34	-6.68%
Страни партньори														
Албания	NA	NA	NA	NA	NA	11.3	(0.9)	18.7	(1.3)	26.6	(1.2)	56.67	NA	NA
Аржентина	35.8	(2.4)	22.1	(1.6)	57.86	10.8	(1.1)	15.8	(1.3)	25.0	(1.3)	51.58	-6.28	-10.86%
Азербайджан	41.2	(2.0)	38.3	(1.5)	79.42	9.7	(1.1)	26.1	(1.1)	36.9	(1.2)	72.79	-6.63	-8.34%
Бразилия	27.8	(1.2)	27.7	(0.9)	55.50	5.0	(0.4)	16.0	(0.7)	28.6	(0.8)	49.56	-5.95	-10.71%
Колумбия	30.4	(2.0)	25.3	(1.2)	55.70	4.2	(0.7)	13.9	(1.0)	29.0	(1.2)	47.11	-8.59	-15.42%
Хърватия	6.2	(0.8)	15.3	(0.9)	21.54	1.0	(0.2)	5.0	(0.4)	16.5	(1.0)	22.44	0.89	4.14%
Дубай	NA	NA	NA	NA	NA	3.7	(0.2)	9.4	(0.5)	17.9	(0.5)	31.03	NA	NA
Хонг Конг (Китай)	1.3	(0.3)	5.9	(0.6)	7.15	0.2	(0.1)	1.5	(0.3)	6.6	(0.6)	8.29	1.14	15.96%
Индонезия	21.8	(2.1)	36.5	(2.1)	58.30	1.7	(0.4)	14.1	(1.3)	37.6	(1.6)	53.42	-4.88	-8.36%
Йордания	22.7	(1.1)	26.9	(1.1)	49.59	6.9	(0.6)	13.6	(0.8)	27.6	(1.0)	48.03	-1.56	-3.14%
Казахстан	NA	NA	NA	NA	NA	7.5	(0.7)	20.4	(1.0)	30.7	(0.9)	58.70	NA	NA
Киргизстан	70.5	(1.3)	17.8	(0.8)	88.24	29.8	(1.2)	29.7	(0.9)	23.8	(0.9)	83.22	-5.02	-5.69%
Латвия	6.0	(0.7)	15.2	(1.1)	21.22	0.4	(0.2)	3.3	(0.6)	13.9	(1.0)	17.58	-3.64	-17.15%
Лихтенщайн	4.9	(1.2)	9.4	(2.0)	14.30	0.0	c	2.8	(1.2)	12.8	(1.8)	15.68	1.38	9.66%
Литва	8.7	(0.6)	17.0	(0.9)	25.67	0.9	(0.3)	5.5	(0.6)	17.9	(0.9)	24.36	-1.30	-5.08%
Макао	2.9	(0.3)	10.1	(0.6)	12.98	0.3	(0.1)	2.6	(0.3)	12.0	(0.4)	14.88	1.90	14.63%
Черна Гора	26.3	(0.7)	30.0	(0.8)	56.35	5.9	(0.5)	15.8	(0.8)	27.8	(0.8)	49.55	-6.80	-12.06%
Панама	NA	NA	NA	NA	NA	13.3	(1.8)	23.1	(1.8)	28.9	(1.8)	65.26	NA	NA

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

Перу	NA	NA	NA	NA	NA	14.1	(0.9)	22.0	(1.0)	28.7	(1.1)	64.77	NA	NA
Катар	61.1	(0.7)	20.4	(0.6)	81.57	17.8	(0.3)	22.4	(0.5)	23.2	(0.6)	63.46	-18.11	-22.20%
Румъния	25.6	(2.2)	27.9	(1.3)	53.51	4.1	(0.7)	12.7	(1.1)	23.6	(1.2)	40.40	-13.11	-24.50%
Руска Федерация	13.6	(1.4)	21.7	(1.0)	35.25	1.6	(0.3)	6.8	(0.6)	19.0	(0.8)	27.37	-7.88	-22.36%
Сърбия	23.6	(1.4)	28.1	(1.0)	51.72	2.0	(0.4)	8.8	(0.7)	22.1	(0.9)	32.82	-18.90	-36.55%
Шанхай (Китай)	NA	NA	NA	NA	NA	0.1	(0.0)	0.6	(0.1)	3.4	(0.5)	4.05	NA	NA
Сингапур	NA	NA	NA	NA	NA	0.4	(0.1)	2.7	(0.3)	9.3	(0.5)	12.48	NA	NA
Тайпе (Китай)	3.8	(0.6)	11.5	(0.9)	15.34	0.7	(0.2)	3.5	(0.4)	11.4	(0.6)	15.64	0.31	1.99%
Тайланд	15.6	(1.1)	29.0	(1.2)	44.62	1.2	(0.3)	9.9	(0.8)	31.7	(1.1)	42.87	-1.75	-3.92%
Тринидад и Тобаго	NA	NA	NA	NA	NA	9.6	(0.5)	14.2	(0.6)	21.0	(0.8)	44.81	NA	NA
Тунис	31.5	(1.5)	27.5	(1.1)	59.02	5.5	(0.5)	15.0	(0.8)	29.6	(1.1)	50.16	-8.86	-15.02%
Уругвай	25.3	(1.2)	21.3	(0.8)	46.64	5.5	(0.6)	12.5	(0.7)	23.9	(0.7)	41.91	-4.73	-10.14%

Източник: Performance in reading : Table 6.1a, PISA 2006 , Table I.2.1, PISA 2009

Таблица 24. Дял на завършилите бакалаври и магистри по тесни области на висшето образование

Дял на завършилите бакалаври и магистри по тесни области на висшето образование, спрямо цялата съвкупност на бакалаври и магистри, за 2007-2011 г.					
Година	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Математика и статистика	0.23%	0.21%	0.26%	0.34%	0.27%

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА

Ветеринарна медицина	0.49%	0.34%	0.25%	0.35%	0.37%
Управление на сухопътен, воден и въздушен транспорт	1.31%	1.03%	0.91%	0.86%	0.95%
Журналистика, масова комуникация и информация	1.22%	1.27%	1.33%	1.32%	1.44%
Природни науки	0.60%	0.64%	0.60%	0.75%	0.60%
Добив и производствени технологии	1.00%	1.03%	1.03%	1.05%	1.12%
Опазване на околната среда	1.19%	1.03%	1.11%	1.05%	1.20%
Физически и химически науки	1.06%	0.88%	1.11%	1.43%	1.44%
Информатика	2.25%	1.95%	2.21%	2.54%	2.66%
Социални дейности	1.27%	1.47%	1.48%	1.42%	1.39%
Спорт, туризъм и хотелиерство	2.74%	3.55%	3.17%	3.27%	3.20%
Архитектура и строителство	1.51%	1.58%	1.59%	2.16%	2.25%
Аграрни науки, горско стопанство и аквакултури	1.14%	1.25%	1.22%	1.37%	1.46%
Изкуства	2.56%	2.40%	2.46%	2.55%	2.59%
Сигурност и безопасност	1.60%	1.75%	1.79%	2.02%	2.39%
Здравеопазване	4.43%	4.93%	5.25%	5.31%	5.39%
Право	2.88%	2.81%	3.04%	3.02%	3.01%
Хуманитарни науки	4.94%	4.15%	4.70%	5.00%	4.59%
Технически науки и технически професии	12.19%	11.86%	12.63%	12.42%	11.75%
Подготовка на учители и науки за образованието	7.86%	6.82%	7.09%	6.06%	6.11%
Науки за обществото и човешкото	13.85%	15.17%	14.13%	13.74%	15.25%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

поведение					
Стопански науки и администрация	33.65%	33.87%	32.63%	31.97%	30.58%
Общо	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот

Таблица 25. Завършили образователно-квалификационна степен по области на висше образование

Завършили по образователно – квалификационна степен и тесни области на образованието									
Тесни области на образованието	2007г.			2011г.			Бакалавър и магистър		
	Професионален бакалавър	Бакалавър и магистър	Доктор	Професионален бакалавър	Бакалавър и магистър	Доктор	Абсолютен прираст	Темп на прираст	Коефициент на изпреварване
Общо	5098	43446	621	7555	55850	638	12404	28.55%	NA
Подготовка на учители и науки за образованието	85	3417	48	114	3411	52	-6	-0.18%	-0.01
Изкуства	15	1112	31	10	1446	33	334	30.04%	1.05
Хуманитарни науки	..	2147	61	16	2561	53	414	19.28%	0.68
Науки за обществото и човешкото поведение	676	6018	79	1517	8515	78	2497	41.49%	1.45
Журналистика, масова комуникация и информация	22	530	6	..	802	15	272	51.32%	1.80
Стопански науки и администрация	1997	14619	32	3709	17077	40	2458	16.81%	0.59
Право	-	1253	18	-	1683	22	430	34.32%	1.20

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 –
2013 ГОДИНА**

Природни науки	-	262	43	-	336	47	74	28.24%	0.99
Физически и химически науки	-	462	51	-	803	47	341	73.81%	2.59
Математика и статистика	-	102	11	-	152	10	50	49.02%	1.72
Информатика	78	979	5	42	1486	15	507	51.79%	1.81
Технически науки и технически професии	678	5298	95	628	6565	86	1267	23.91%	0.84
Добив и производствени технологии	50	436	17	66	623	21	187	42.89%	1.50
Архитектура и строителство	27	655	3	13	1258	12	603	92.06%	3.22
Аграрни науки, горско стопанство и аквакултури	144	495	23	176	814	20	319	64.44%	2.26
Ветеринарна медицина	-	213	4	-	209	4	-4	-1.88%	-0.07
Здравеопазване ¹	456	1923	74	480	3009	63	1086	56.47%	1.98
Социални дейности	37	553	-	..	776	-	223	40.33%	1.41
Спорт, туризъм и хотелиерство	771	1189	-	679	1788	-	599	50.38%	1.76
Управление на сухопътен, воден и въздушен транспорт	..	568	-	-	529	-	-39	-6.87%	-0.24
Опазване на околната среда	47	519	8	40	671	10	152	29.29%	1.03
Сигурност и безопасност	-	696	12	57	1336	10	640	91.95%	3.22
Други неопределени	-	-	-	-	-	-	NA	NA	NA

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ
ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА**

Таблица 26. Дял на завършилите математика, наука и технологии, по години

 ЕС (27)	Дял на завършилите математика, наука и технологии, по години								
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Франция	:	29.4	:	26.9	25.8	26.7	26.2	26.2	:
Белгия	20.2	20.5	:	19.6	19.0	19.8	18.5	:	:
Френскоезично общество в Белгия	17.0	17.6	17.5	16.7	15.8	16.2	13.2	:	:
Финландия	28.7	29.1	30.0	29.6	29.4	28.7	26.8	28.2	31.8
Австрия	29.7	28.4	28.8	30.5	32.2	31.7	28.5	28.7	29.0
Гърция	:	:	27.3	27.3	:	21.6	24.9	:	27.5
Швеция	31.9	30.5	28.8	25.8	25.8	23.9	23.6	24.2	25.8
Германия	26.2	26.4	26.9	27.3	25.1	25.6	26.4	24.8	25.7
Испания	27.2	28.1	27.9	27.0	26.6	26.6	25.7	25.6	24.9
Португалия	18.3	19.0	20.4	21.0	20.2	25.2	27.8	26.6	24.9
Чешка Република	23.7	24.5	23.1	23.0	23.7	25.0	26.5	24.8	24.2
Ирландия	30.2	29.9	28.3	28.2	25.9	23.7	24.4	21.9	24.0
Италия	22.9	23.3	22.7	21.8	21.2	20.0	20.4	22.2	22.7
Великобритания	26.8	25.8	23.1	23.1	22.8	22.6	22.9	21.9	22.6
ЕС (27 страни)	24.3	24.2	23.5	22.7	22.4	22.2	21.9	22.0	21.4
Литва	23.2	22.4	21.9	21.8	21.8	20.7	21.0	21.0	21.2
Словения	19.9	18.6	18.7	18.4	16.2	17.0	17.6	17.9	21.1
Словакия	25.2	24.1	24.1	25.8	23.6	23.4	20.8	20.6	20.8
Естония	16.9	17.1	16.9	20.2	19.3	21.1	20.5	19.4	20.5
България	26.5	20.2	21.1	21.1	20.9	18.8	17.9	18.8	19.8
Дания	18.9	19.8	19.4	18.9	18.1	20.0	19.4	19.6	19.3
Румъния	22.6	24.4	23.6	23.1	20.8	19.7	16.5	21.7	17.1
Белгия	18.8	19.3	19.0	18.5	17.8	18.4	16.6	16.9	16.6
Малта	8.9	9.9	:	7.5	11.1	15.4	12.9	15.0	16.3
Полша	14.2	14.6	14.9	14.1	16.9	16.8	16.1	15.7	15.8
Унгария	12.4	11.2	10.3	10.5	12.2	13.7	13.3	14.8	15.6
Латвия	13.9	13.4	13.0	12.6	11.4	11.8	12.7	13.3	14.3
Холандия	15.8	16.3	16.1	15.9	15.1	14.2	14.0	14.1	14.1
Люксембург	:	:	:	:	:	:	:	:	13.7
Кипър	12.8	12.0	13.1	11.5	13.9	12.4	12.6	13.7	13.3

Източник: *ЕВРОСТАТ, Образование и обучение, Нефинансови показатели за образованието, Завършили наука и технологии по пол,*

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=tps00188

Таблица 27. Брой и дял на студенти (бакалаври и магистри), завършили предходна образователна степен в чужбина

Брой и дял на студенти (бакалаври и магистри), завършили предходна образователна степен в чужбина.						
Година	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Студенти завършили предходно образование в чужбина	8561	8812	8989	9677	9956	10803
Общо	226923	233941	242574	254289	255659	264082
Дял	3.77%	3.77%	3.71%	3.81%	3.89%	4.09%

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот

Таблица 28. Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование

Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование						
Страна на завършено предходно образование	Бакалавър и магистър					
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Година						
Общо	8561	8812	8989	9677	9956	10803
Македония	39.52%	32.01%	24.60%	16.79%	11.64%	7.89%
Турция	22.86%	30.75%	37.09%	44.03%	46.10%	44.97%
Гърция	6.76%	6.71%	7.97%	9.89%	12.84%	17.64%
Кипър	6.38%	4.38%	3.82%	2.80%	1.76%	2.27%
Молдова	4.21%	3.59%	4.24%	4.60%	4.77%	4.53%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Украйна	3.55%	3.12%	2.99%	3.00%	2.97%	2.94%
Сърбия	3.52%	4.23%	4.02%	3.98%	3.19%	3.23%
Албания	1.89%	2.02%	2.22%	2.13%	2.28%	2.34%
Русия	1.34%	1.44%	1.61%	1.93%	2.09%	1.98%
САЩ	0.86%	1.01%	1.10%	1.24%	1.43%	1.46%
Други държави	8.81%	10.19%	9.54%	8.92%	9.92%	9.82%

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот

Таблица 29. Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование

Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование						
Страна на завършено предходно образование	Бакалавър и магистър					
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Година						
Общо	8561	8812	8989	9677	9956	10803
Австралия	0.05%	0.07%	0.04%	0.05%	0.05%	0.06%
Австрия	0.05%	0.07%	0.10%	0.08%	0.08%	0.07%
Азербайджан	0.12%	0.12%	0.12%	0.13%	0.19%	0.23%
Албания	1.89%	2.02%	2.22%	2.13%	2.28%	2.34%
Алжир	0.04%	0.03%	0.03%	0.03%	0.05%	0.06%
Армения	0.06%	0.14%	0.18%	0.22%	0.28%	0.30%
Беларус	0.21%	0.26%	0.27%	0.30%	0.37%	0.28%
Босна и Херцеговина	0.04%	0.05%	0.06%	0.03%	0.03%	0.04%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Бразилия	0.05%	0.03%	0.04%	0.06%	0.06%	0.03%
Великобритания	0.07%	0.03%	0.06%	0.07%	0.12%	0.18%
Виетнам	0.29%	0.20%	0.21%	0.14%	0.33%	0.35%
Германия	0.27%	0.39%	0.52%	0.43%	0.50%	0.59%
Грузия	0.25%	0.22%	0.20%	0.28%	0.43%	0.51%
Гърция	6.76%	6.71%	7.97%	9.89%	12.84%	17.64%
Египет	0.00%	0.12%	0.09%	0.11%	0.16%	0.07%
Йемен	0.04%	0.05%	0.04%	0.03%	0.04%	0.01%
Израел	0.61%	0.74%	0.63%	0.61%	0.52%	0.48%
Индия	0.83%	1.02%	0.90%	0.72%	0.61%	0.45%
Йордания	0.19%	0.16%	0.17%	0.18%	0.19%	0.18%
Ирак	0.14%	0.16%	0.12%	0.18%	0.13%	0.19%
Иран	0.26%	0.28%	0.29%	0.21%	0.17%	0.12%
Испания	0.09%	0.14%	0.20%	0.19%	0.27%	0.30%
Италия	0.15%	0.17%	0.10%	0.16%	0.12%	0.15%
Казахстан	0.35%	0.41%	0.44%	0.44%	0.58%	0.56%
Канада	0.20%	0.23%	0.24%	0.24%	0.25%	0.26%
Кипър	6.38%	4.38%	3.82%	2.80%	1.76%	2.27%
Киргизстан	0.11%	0.08%	0.06%	0.01%	0.14%	0.40%
Китай	0.18%	0.26%	0.27%	0.23%	0.35%	0.34%
Косово	0.00%	0.09%	0.29%	0.22%	0.01%	0.19%
Кувейт	0.05%	0.01%	0.11%	0.03%	0.09%	0.01%
Либия	0.08%	0.09%	0.08%	0.05%	0.03%	0.08%
Ливан	0.29%	0.35%	0.27%	0.24%	0.20%	0.15%
Литва	0.08%	0.09%	0.08%	0.09%	0.06%	0.10%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Македония	39.52%	32.01%	24.60%	16.79%	11.64%	7.89%
Мароко	0.07%	0.07%	0.08%	0.07%	0.08%	0.04%
Молдова	4.21%	3.59%	4.24%	4.60%	4.77%	4.53%
Монголия	0.22%	0.23%	0.21%	0.22%	0.21%	0.17%
Нигерия	0.77%	0.76%	0.59%	0.31%	0.27%	0.17%
Норвегия	0.04%	0.07%	0.06%	0.03%	0.03%	0.08%
Палестина	0.07%	0.11%	0.12%	0.13%	0.18%	0.24%
Полша	0.13%	0.16%	0.20%	0.21%	0.20%	0.31%
Португалия	0.06%	0.10%	0.07%	0.07%	0.05%	0.06%
Румъния	0.84%	0.86%	0.46%	0.31%	0.25%	0.14%
Русия	1.34%	1.44%	1.61%	1.93%	2.09%	1.98%
САЩ	0.86%	1.01%	1.10%	1.24%	1.43%	1.46%
Сирия	0.65%	0.68%	0.63%	0.68%	0.70%	0.76%
Словакия	0.05%	0.05%	0.01%	0.03%	0.05%	0.07%
Словения	0.19%	0.17%	0.09%	0.08%	0.04%	0.03%
Сърбия ¹	3.52%	4.23%	4.02%	3.98%	3.19%	3.23%
Тунис	0.11%	0.15%	0.10%	0.07%	0.01%	0.03%
Туркменистан	0.04%	0.05%	0.09%	0.19%	0.69%	0.32%
Турция	22.86%	30.75%	37.09%	44.03%	46.10%	44.97%
Украйна	3.55%	3.12%	2.99%	3.00%	2.97%	2.94%
Унгария	0.04%	0.08%	0.04%	0.04%	0.27%	0.05%
Франция	0.06%	0.17%	0.13%	0.24%	0.12%	0.17%
Хърватска	0.08%	0.10%	0.10%	0.11%	0.05%	0.06%
Швеция	0.06%	0.09%	0.06%	0.05%	0.05%	0.16%
Южна Африка	0.06%	0.08%	0.09%	0.06%	0.07%	0.05%

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Южна Корея	0.15%	0.12%	0.10%	0.08%	0.04%	0.01%
Япония	0.04%	0.03%	0.10%	0.16%	0.11%	0.19%
Други държави	0.30%	0.54%	0.80%	0.69%	1.00%	0.93%

Източник: НСИ, Образование и учене през целия живот, 3. Висше образование (степен „професионален бакалавър“, „бакалавър“, „магистър“, „доктор“), 3.2. Мобилни студенти по образователно-квалификационна степен и страна на завършено предходно образование Образование и учене през целия живот

Таблица 30. Население на 25 – 64 г. навършени години по степени на завършено образование

Население на 25 – 64 г. навършени години по степени на завършено образование						
Година	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.
Общо	100	100	100	100	100	100
Основно и по-ниско образование (МСКО/ISCED 2 и по-ниско)	25.6	22.6	22.5	22.1	20.6	19.9
Средно образование (МСКО/ISCED 3-4)	52.5	55.1	54.8	54.9	56.2	56.9
Висше						
Висше - степен професионален бакалавър	4.5	4.3	4	3.8	3.7	3.4
Висше - бакалавър, магистър, доктор	17.4	18.1	18.8	19.2	19.5	19.8

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ (в %)

Таблица 31. Образователна структура на населението по години, възрастови групи и степени на придобито образование

Образователна структура на населението по години, възрастови групи и степени на придобито образование						
Възраст	Общо	Висше	Средно		Основно	Начално и по-ниско
			общо	в т.ч. с придобита професионална квалификация		

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

2011 г.						
Общо	100.00%	23.37%	56.86%	37.14%	16.28%	3.49%
25-34 год.	21.1%	5.7%	11.6%	7.0%	2.7%	1.0%
35-44 год.	28.7%	7.1%	16.7%	10.9%	4.0%	0.9%
45-54 год.	26.7%	5.8%	16.3%	11.2%	3.9%	0.8%
55-64 год.	23.5%	4.8%	12.2%	8.0%	5.6%	0.8%
2010 г.						
Общо	100.00%	23.19%	56.23%	37.05%	17.02%	3.57%
25-34 год.	21.3%	5.8%	11.5%	7.0%	3.1%	1.0%
35-44 год.	28.7%	7.0%	16.8%	11.1%	4.0%	0.9%
45-54 год.	26.4%	5.9%	15.9%	11.0%	3.9%	0.8%
55-64 год.	23.5%	4.5%	12.1%	7.9%	6.0%	0.9%
2009 г.						
Общо	100.00%	22.99%	54.93%	37.08%	18.05%	4.03%
25-34 год.	22.1%	6.0%	11.7%	7.3%	3.3%	1.2%
35-44 год.	28.1%	6.7%	16.2%	10.9%	4.3%	0.9%
45-54 год.	26.1%	5.8%	15.3%	11.0%	4.1%	0.9%
55-64 год.	23.6%	4.5%	11.7%	7.9%	6.4%	1.0%
2008 г.						
Общо	100.00%	22.77%	54.77%	35.48%	18.35%	4.11%
25-34 год.	22.6%	5.9%	12.3%	7.6%	3.2%	1.2%
35-44 год.	27.4%	6.5%	16.0%	10.4%	4.0%	0.9%
45-54 год.	26.4%	5.9%	15.2%	10.6%	4.4%	0.9%
55-64 год.	23.6%	4.5%	11.2%	7.0%	6.7%	1.1%

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила (в %)

Таблица 32. Бюджетни разходи за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) по социално-икономически цели

Бюджетни разходи за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) по социално-икономически цели								
	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	Хиляди левове	%	Хиляди левове	%	Хиляди левове	%	Хиляди левове	%
Развитие на образованието	4504	2.1	10947	4.8	23628	12.1	22531	12.0
Общо развитие на знанието: НИРД финансирана от публични университетски фондове	8912	4.2	23147	10.0	20581	10.5	19669	10.4
Общо развитие на знанието: НИРД финансирана от други източници	72359	34.0	117130	50.8	69454	35.6	65381	34.7
Общо	212489	100.0	230437	100.0	195018	100.0	188580	100.0

Източник: НСИ, НИРД и иновации, Бюджетни разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) по социално-икономически цели, I.
Бюджетни разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) по социално-икономически цели

Таблица 33. Разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование

Разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование						
Източници на финансиране	Сектор висше образование:					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011* г.
Общо	22675	26388	31294	50676	49546	43996
Предприятия	4349	5167	5472	11075	8231	7018
Държавен сектор	12926	10318	14652	25910	28417	26343

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Висше образование	1293	2350	1117	..	1688	292
Нетърговски организации	263	181	180	..	176	497
Чужбина	3844	8372	9873	10899	11034	9846

Източник: НСИ, НИРД и иновации, 1.4. Разходи за НИРД по източници на финансиране и сектори (хил. лв.)

Таблица 34. Дял на разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование, по години, към общите разходи

Дял на разходи за НИРД по източници на финансиране за сектор висше образование, по години, към общите разходи						
Източници на финансиране	Сектор висше образование:					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011* г.
Общо	9.57%	9.66%	9.60%	14.04%	11.75%	10.24%
Предприятия	1.83%	1.89%	1.68%	3.07%	1.95%	1.63%
Държавен сектор	5.45%	3.78%	4.50%	7.18%	6.74%	6.13%
Висше образование	0.55%	0.86%	0.34%	NA	0.40%	0.07%
Нетърговски организации	0.11%	0.07%	0.06%	NA	0.04%	0.12%
Чужбина	1.62%	3.07%	3.03%	3.02%	2.62%	2.29%

Източник: НСИ, НИРД и иновации, 1.4. Разходи за НИРД по източници на финансиране и сектори (в %)

Таблица 35. Публични разходи за образование като % от БВП

Публични разходи за образование като % от БВП							
Година	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Общи (всички нива на МСКО)	4.04	3.88	4.44	4.58	3,8	3,5	3,4

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

МСКО 0	0.74	0.74	0.85	0.91	NA	NA	NA
МСКО 1	0.8	0.77	0.84	0.85	NA	NA	NA
МСКО 2 - 4	1.81	1.73	1.89	1.87	NA	NA	NA
МСКО 5 - 6	0.7	0.64	0.86	0.95	NA	NA	NA
Разходи за образователни институции от публични източници като % от БВП, за всички нива на управление	3.47	3.32	3.83	3.88	NA	NA	NA
Държавните субсидии за частния сектор като % от БВП, за всички нива на образованието	0.58	0.57 (i)	0.6	0.70 (i)	NA	NA	NA
Общо публични разходи за образование като % от общите публични разходи, за всички нива на образованието	11.76	9.77	11.58	11.26	NA	NA	NA
Разходи за образователни институции от публични източници като % от общите публични разходи, за всички нива на образованието	10.08	8.34	10	9.54	NA	NA	NA
Държавните субсидии за частния сектор като % от общите публични разходи, за всички нива на образованието	1.67	1.42	1.58	1.72	NA	NA	NA
Разходи за учебни заведения от частни източници като % от БВП, за всички нива на образованието	0.34 (i)	0.34 (i)	0.37 (i)	0.38 (i)	NA	NA	NA
Общо публични разходи за образование като % от brutния национален доход, за всички нива на образованието	4.15	4.19	4.65	4.68	NA	NA	NA

Източник: НСИ, НИРД и иновации, 1.4. Разходи за НИРД по източници на финансиране и сектори (в %)

**ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА**

Таблица 36. Заявени работни места за специалисти по области на образованието

Заявени работни места за специалисти по области на образованието								
	Хуман. и изкуст ва	Общество знание, икономика и право	Математика и естествознание	Техника и технолог ии	Селско стопанство	Здравеопазв ане	Услуги, транспорт и охранителна дейност	Друга образование
Заявени работни места (PM)- 2007 г.	573	729	7	48	14	39	339	325
Заявени работни места (PM)- 2011 г.	28	409	51	193	14	53	364	15
Абсолютно изменение за 2007 - 2011 г.	-545	-320	44	145	0	14	25	-310
СРМ, незаети повече от 1 месец	0	0	0	0	0	0	0	0
СРМ, незаети повече от 1 месец	4	117	8	59	10	7	33	5
Абсолютно изменение за 2007 - 2011 г.	4	117	8	59	10	7	33	5

Източник: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

Таблица 37. Общо заявени и незаети работни места, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011 г.

Общо заявени и незаети работни места, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011 г.				
Заявени работни места (PM)- 2007 г.	87 470	80 626	4 770	2 074
Заявени работни места (PM)- 2011 г.	63849	57523	5199	1127
Абсолютно изменение за 2007 - 2011 г.	-23 621	-23 103	429	-947
СРМ, незаети повече от 1 месец	128	128	0	0
СРМ, незаети повече от 1 месец	4620	4017	360	243
Абсолютно изменение за 2007 - 2011 г.	4 492	3 889	360	243

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013
ГОДИНА

Източник: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

Таблица 38. Общо заявени и незаети работни места по степен на завършено образование, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011 г.

Общо заявени и незаети работни места по степен на завършено образование, абсолютно изменение за 2007 г. и 2011 г.			
	общо	със средно образование	с основно образование
Заявени работни места за 2007 г.	80 626	3 314	77 312
Заявени работни места за 2011 г.	57523	683	56840
Абсолютно изменение	-23 103	-2 631	-20 472
СРМ, незаети повече от 1 месец	128	1	127
СРМ, незаети повече от 1 месец	4017	39	3978
Абсолютно изменение	3 889	38	3 851

Източник: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

Таблица 39. Дял на младите хора на възраст 20-24 г. с основно и по-ниско образование, които не са заети и не са включени в образование и обучение

 ЕС (27)	Дял на младите хора на възраст 20-24 г. с основно и по-ниско образование, които не са заети и не са включени в образование и обучение									
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Люксембург	3,7	3,2	4,8	4,4	4,6	4,4	4,6	:	:	:
Испания	9,1	9,4	9,5	8,8	8,0	8,6	11,2	15,3	15,6	15,7
Италия	11,0	10,7	9,8	10,1	9,8	9,6	9,2	10,1	10,5	10,7
България	16,5	17,3	16,7	16,6	13,2	10,2	9,9	10,9	10,9	10,5
Португалия	8,7	8,5	8,8	9,1	8,2	9,2	8,3	9,8	9,4	9,3
Румъния	10,3	10,6	10,9	9,3	8,0	7,6	7,0	7,8	8,6	9,1
Обединено кралство	7,4	4,5	4,8	4,7	4,7	7,6	8,0	8,0	7,9	8,5
Унгария	7,1	7,2	7,8	7,8	7,8	6,8	7,3	8,2	7,2	8,3
Ирландия	5,1	5,0	5,1	4,9	4,6	4,7	5,5	7,2	7,6	8,3
Гърция	6,6	6,0	5,8	5,1	5,6	5,0	5,6	6,0	7,0	8,2
Малта	11,0	12,4	10,5	9,4	8,0	7,9	6,5	8,9	7,5	7,8
ЕС (27 страни)	7,3	7,3	7,2	7,2	6,8	6,6	6,7	7,5	7,6	7,5
Белгия	6,6	7,3	6,7	6,6	6,3	6,4	6,4	6,2	7,0	6,9
Франция	7,0	6,1	6,5	6,5	6,5	6,8	6,4	7,1	7,5	6,9
Латвия	8,9	8,6	7,1	6,2	5,4	6,1	6,3	9,2	8,2	6,1
Литва	7,2	6,4	5,5	3,8	4,7	2,9	4,2	6,2	6,6	6,1
Германия	6,3	6,8	7,0	8,0	7,4	6,8	6,4	6,4	6,2	5,6
Естония	6,8	6,2	5,9	:	:	:	:	7,6	7,4	5,2
Финландия	3,8	4,6	4,3	3,7	3,8	3,7	3,9	4,9	5,1	4,7
Дания	2,7	3,5	2,5	2,4	1,8	3,4	3,6	3,1	4,2	3,9
Полша	5,4	4,7	4,4	4,1	4,0	3,2	3,0	3,0	3,6	3,8
Австрия	4,0	3,1	3,4	3,7	3,9	4,0	3,8	4,1	3,5	3,7
Словакия	4,2	3,9	5,6	5,1	5,4	5,1	4,7	4,0	3,8	3,7
Кипър	3,3	3,6	4,8	4,1	2,6	2,8	3,9	2,9	2,9	3,4
Чешка република	3,4	4,0	4,4	3,7	3,4	3,1	3,7	3,5	3,2	3,3
Словения	2,7	2,7	2,4	2,8	3,1	2,0	2,0	2,5	2,9	3,0
Нидерландия	3,3	4,0	3,8	3,9	3,4	2,8	2,9	3,3	3,5	2,9
Швеция	2,2	2,8	3,0	3,4	3,9	3,4	4,0	4,2	3,7	2,9

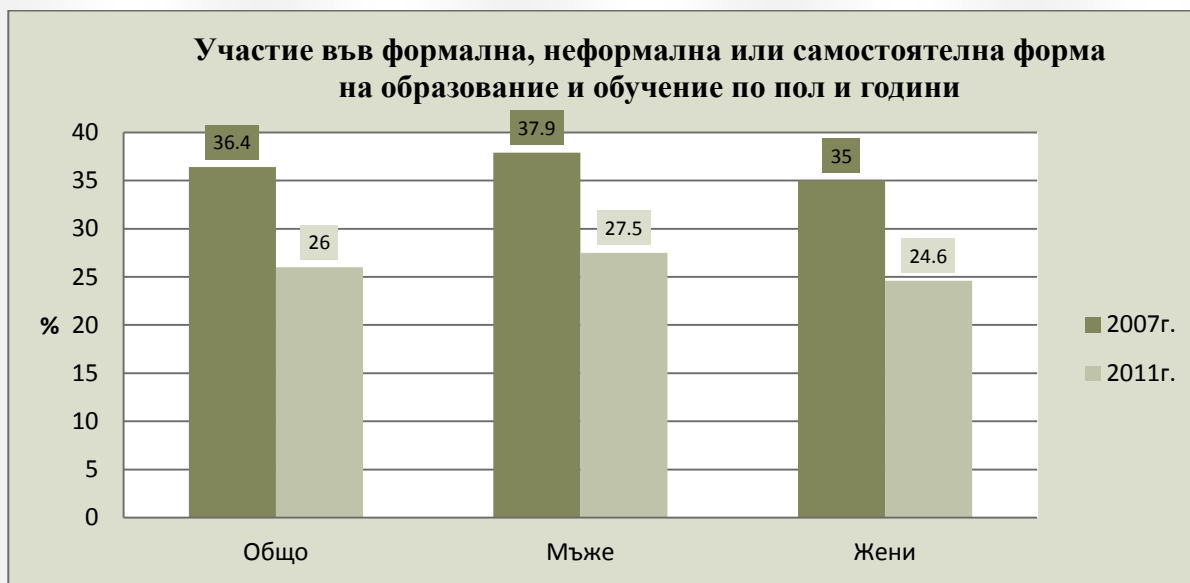
Източник: Евростат, Регионална статистика NUTS-2, Регионална образователна статистика, Млади хора -18 до 24 навършени години, незаети и неучастващи в образование и обучение,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=edat_lfse_22

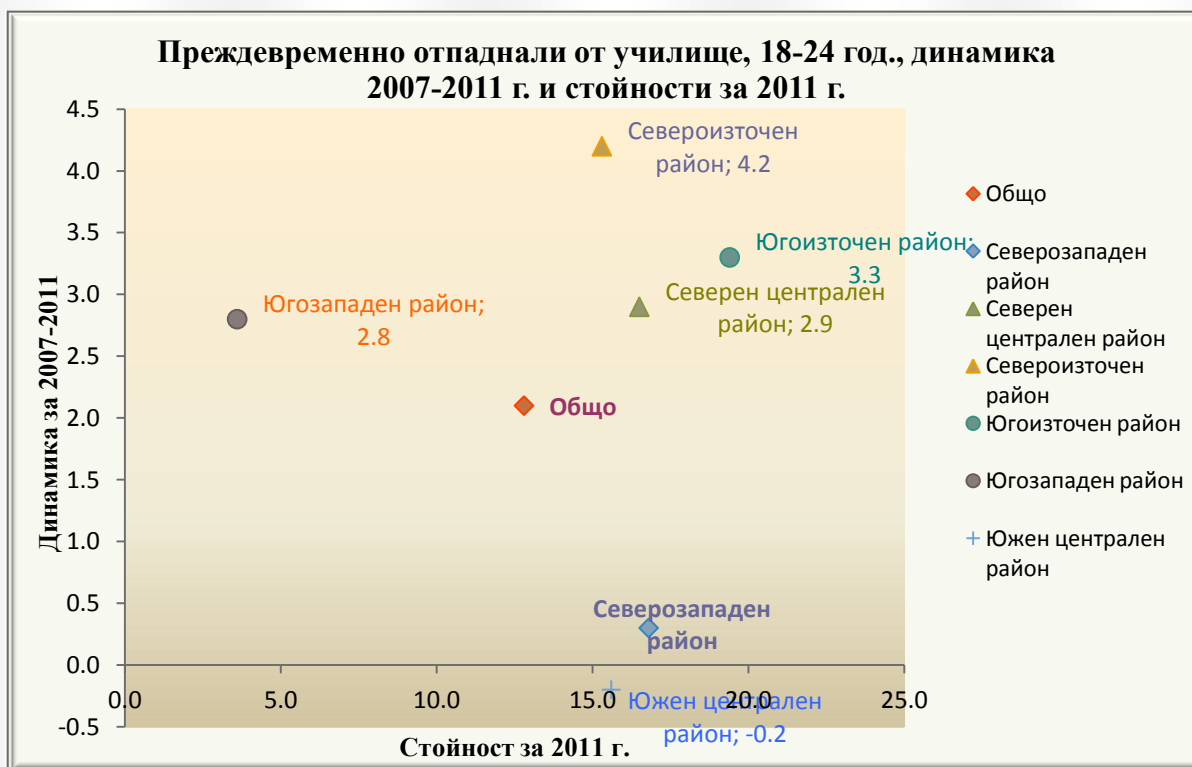
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 29. Участие във формална, неформална или самостоятелна форма на образование и обучение по пол и години

По данни от: НСИ, Изследване образование и обучение на възрастни

Графика 30. Преждевременно отпаднали от образование и обучение, 18-24 г., по райони на планиране

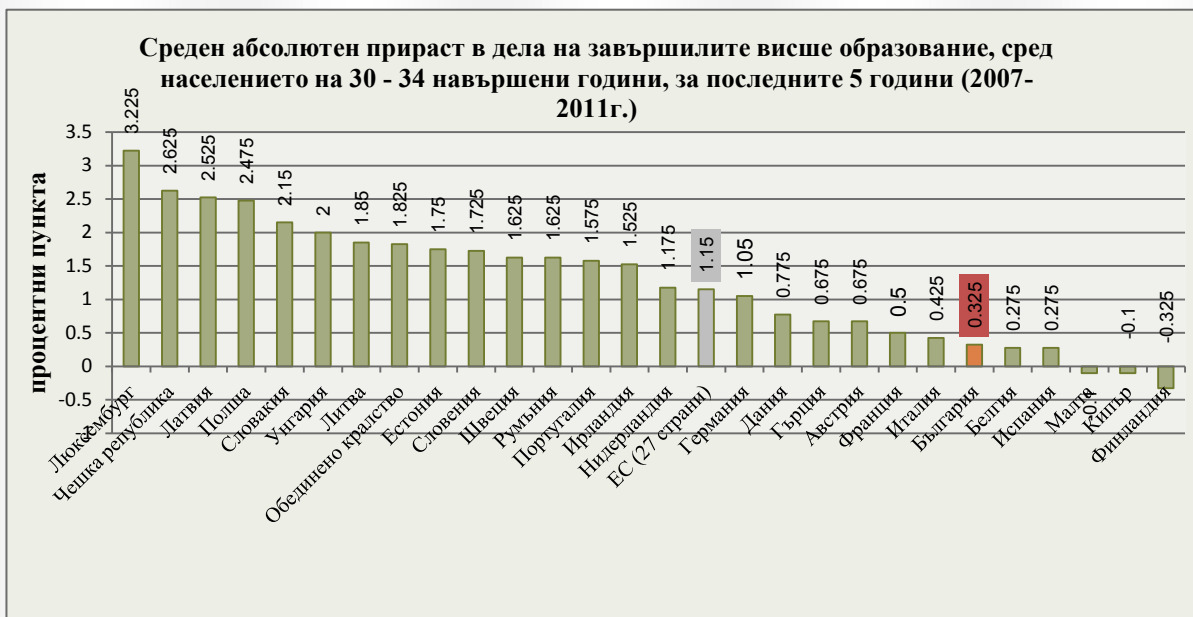

По данни от: НСИ, Изследване наблюдение на работната сила

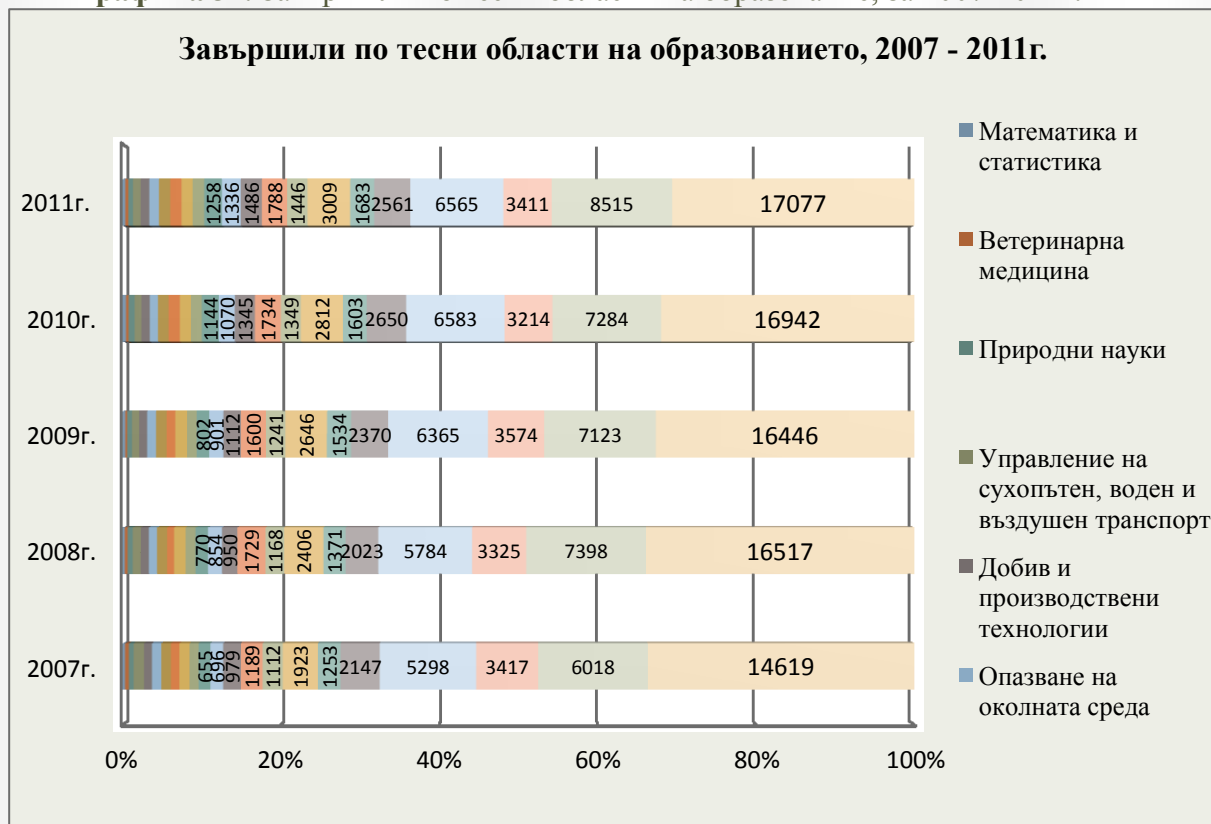
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 31. Среден абсолютен прираст в дела на завършилите висше образование, сред населението на 30-34 навършени години, за последните 5 години (2007-2011г.)

По данни от: *ЕВРОСТАТ, Завършили висше образование, на възраст 30-34 год.,*
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/Euro_2020/csvDir/E2020_EN_BG.csv

Графика 32. Завършили по тесни области на образованието, за 2007-2011г.

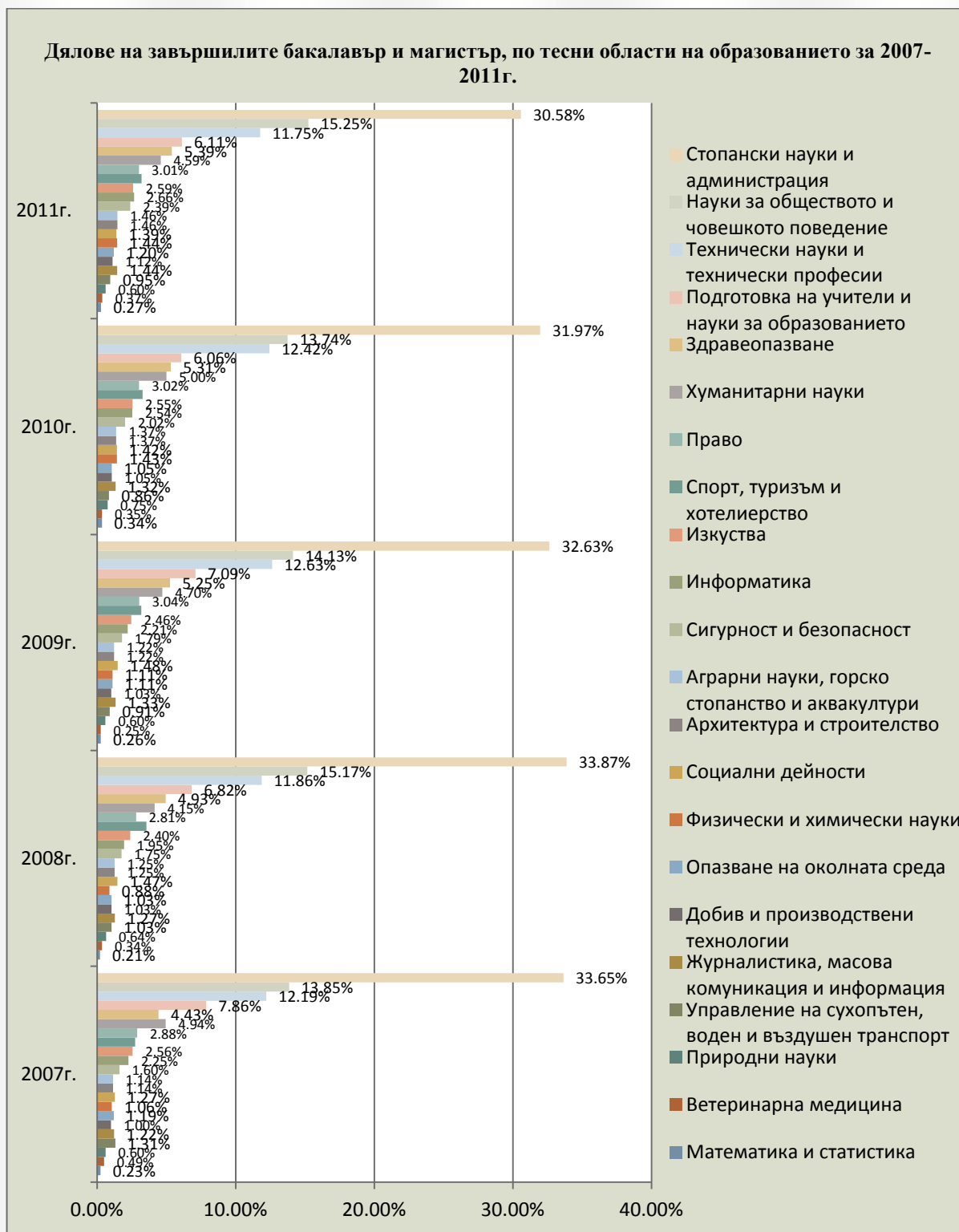

По данни от: *НСИ, Образование и учене през целия живот, 3. Висше образование (степен „професионален бакалавър“, „бакалавър“, „магистър“, „доктор“), 3.6. Завършили висше образование / 3.6.2. Завършили висше образование по образователно-квалификационна степен и тесни области на образование*

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 33. Дялове на завършилите бакалавър и магистър по тесни области на образование за 2007-2011 г.

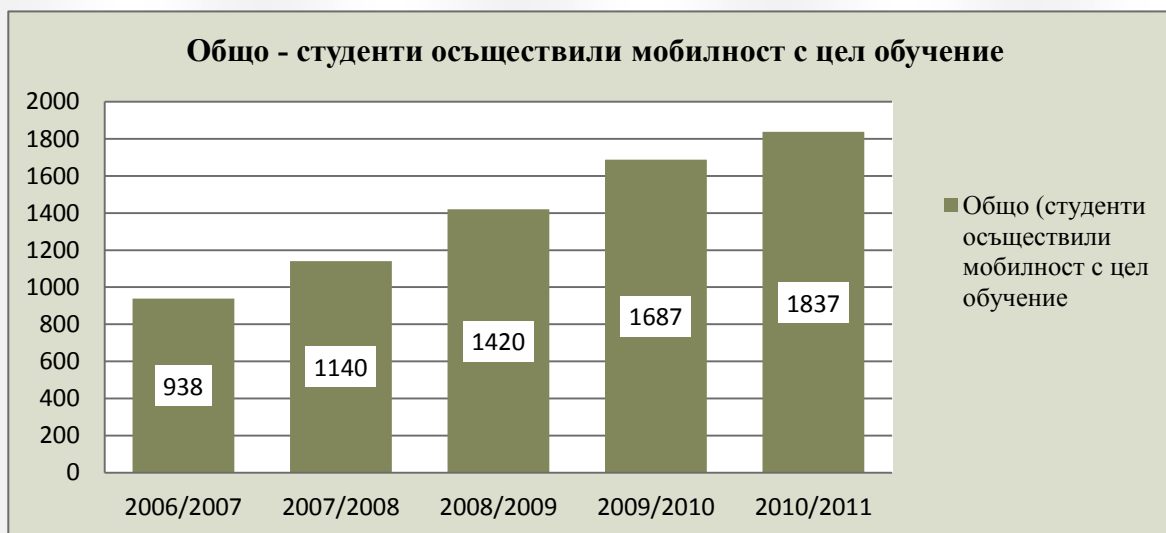
По данни от: НСИ, Образование и учене през целия живот, 3. Висше образование (степени „професионален бакалавър“, „бакалавър“, „магистър“, „доктор“), 3.б. Завършили висше образование / 3.б.2. Завършили висше образование по образователно-квалификационна степен и тесни области на образованието.

Графика 34. Образователна структура на населението, за 2006-2011 г.

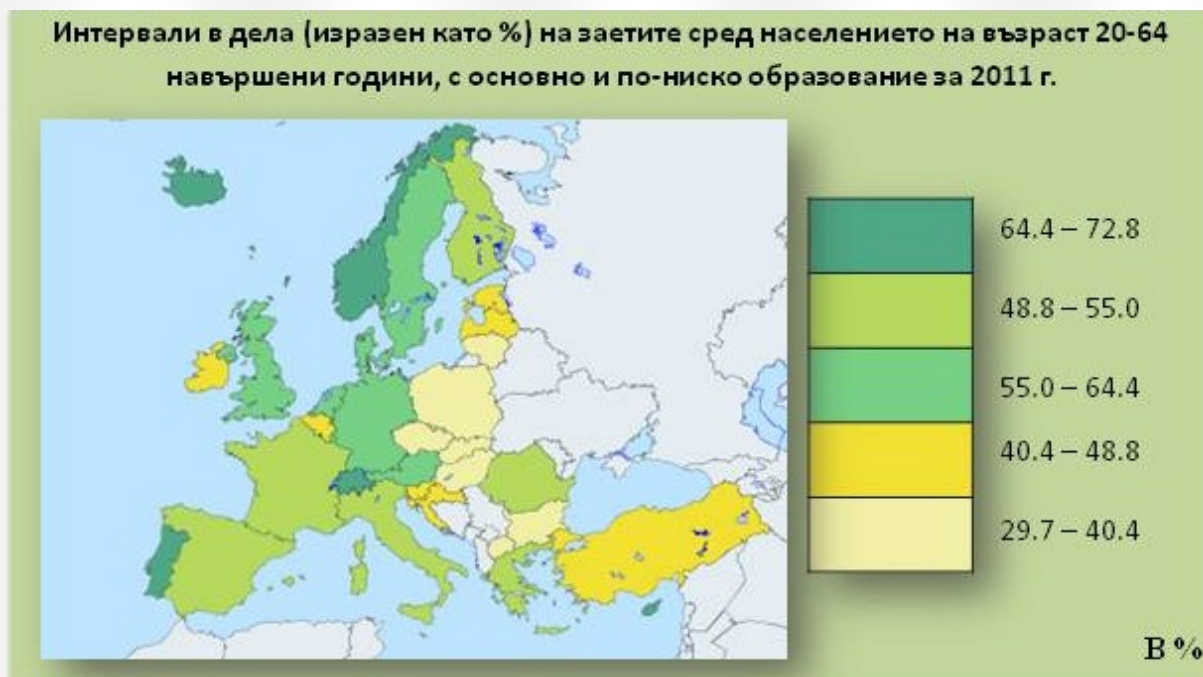
По данни от: НСИ, Изследване наблюдение на работната сила

Графика 35. Студентска мобилност в абсолютно изражение по учебни години

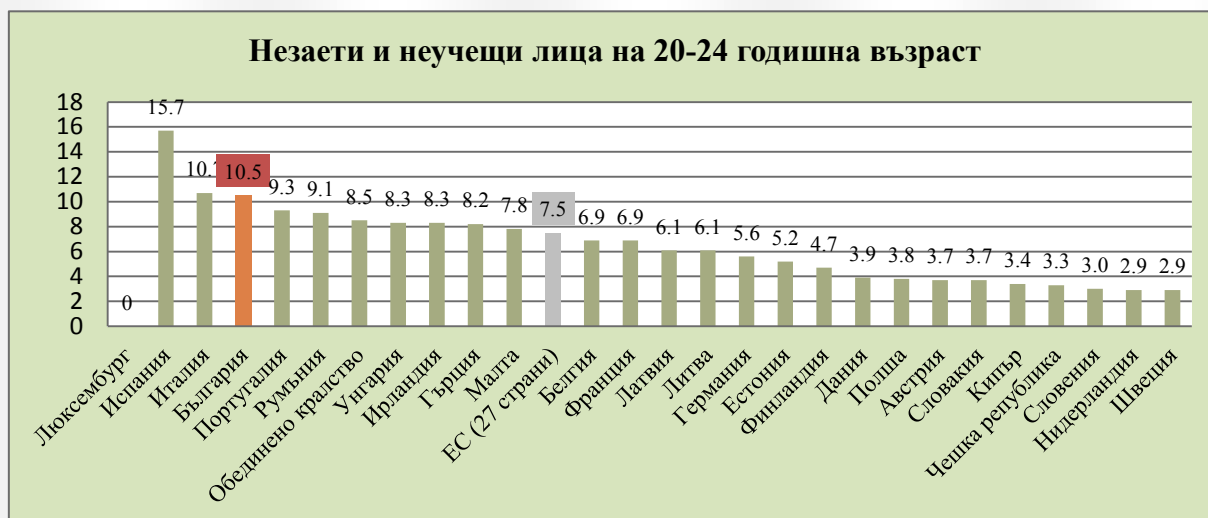
Източник: Център за развитие на човешките ресурси ЦРЧР

Графика 36. Интервал в зела на заетите сред населението на възраст 20-64 навършени години, с основно и по-ниско образование, за 2011 г.

По данни от: ЕВРОСТАТ, Заетост по най-високо ниво на придобито образование и възрастова група 20-64 год.

Графика 37. Незаети и неучащи лица на 20-24 годишна възраст

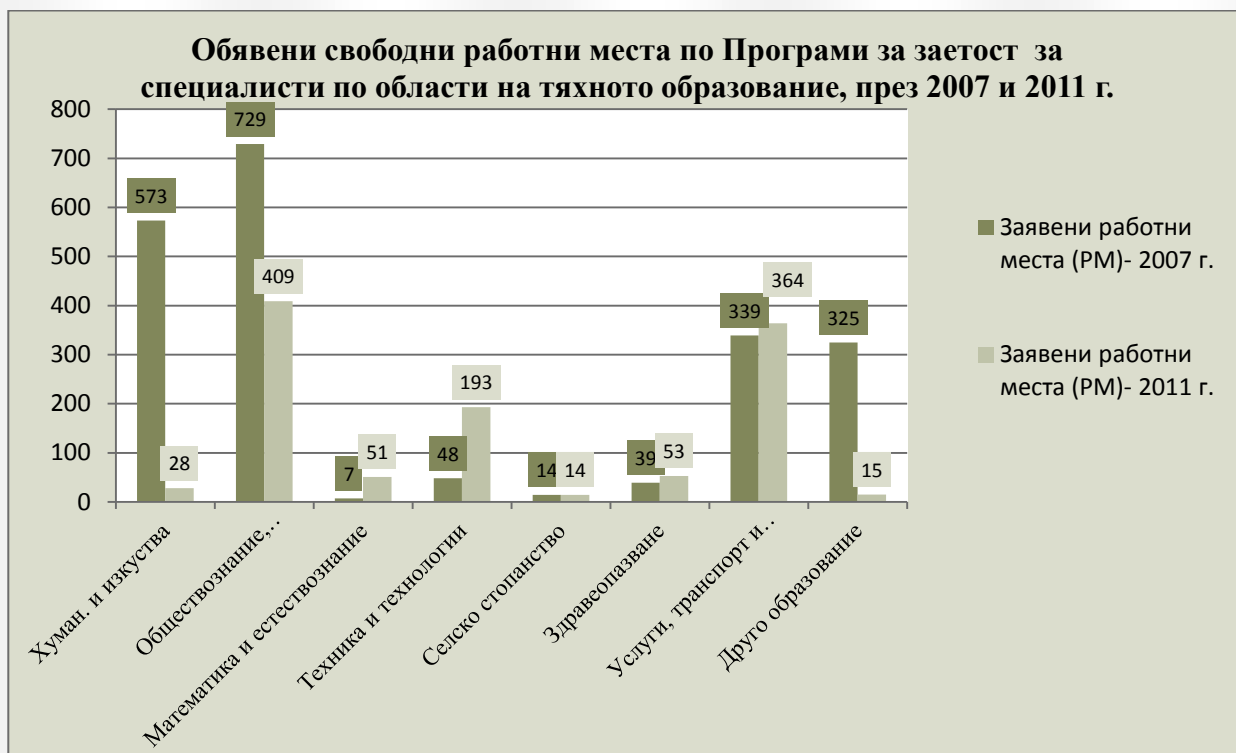

По данни от: ЕВРОСТАТ, Заетост по най-високо ниво на придобито образование и възрастова група 20-64 год.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 38. Обявени свободни работни места по Програми за заетост за специалисти по области на тяхното образование, през 2007 и 2011 г.

По данни от: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

Графика 39. Общ брой на обявените свободни работни места по Програми за заетост, през 2007 и 2011 г.

По данни от: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

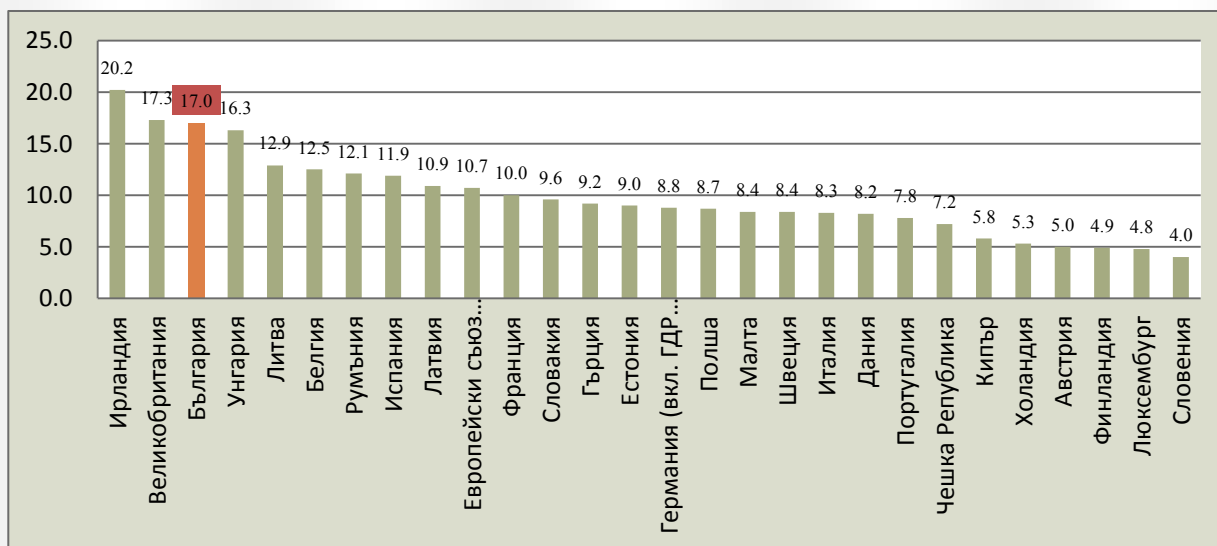
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2008 – 2013 ГОДИНА

Графика 40. Обявени свободни работни места по Програми за заетост за безработни лица без квалификация и специалност, през 2007 и 2011 г.

По данни от: Министерство на труда и социалната политика, Агенция по заетостта

Графика 41. Процент на децата от 0 до 17 години, живеещи в семейства, в които нито един от възрастните не работи, 2011 г.

По данни от: ЕВРОСТАТ, Население и социално изключване, Пазар на труда, Заетост и беработица, LFS-основни индикатори,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=tps00181